

Recht ghebruyck ende misbruyck van tydlicke have

<https://hdl.handle.net/1874/37298>

coll. opt.

de Vries 18

II. A. 13

III. A. 14

II. A. 15

Rar

LMY

Coornhert

1

Praz, 1964, p. 308

Landwehr, 1970, 129

RUNSTHISTORISCH INSTITUUT
DER RIJKSUNIVERSITEIT UTRECHT
AFDELING KONINKRIJK

1962/

251

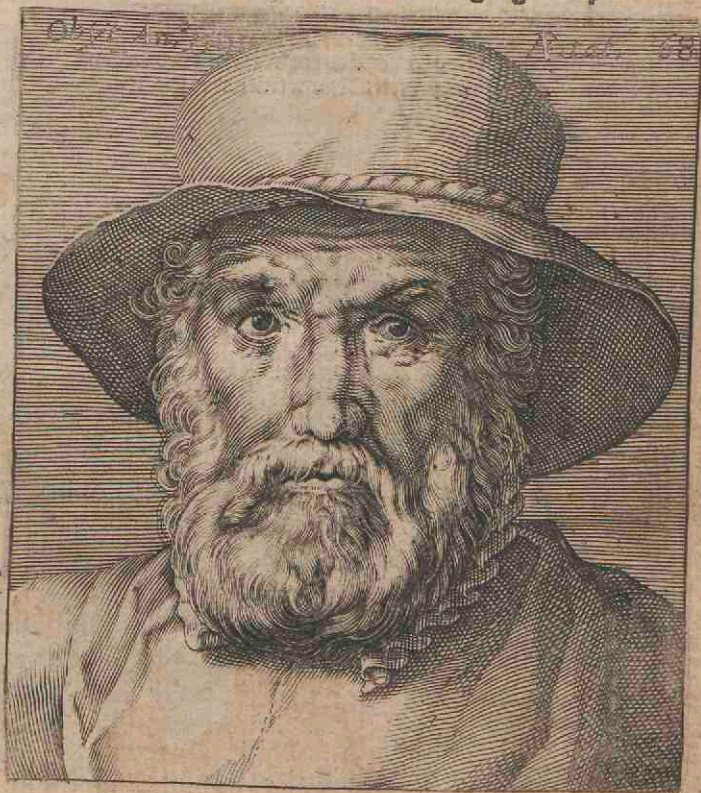

Ge

Recht Ghebruyck ende Misbruyck Van tydlicke Hare.

Welkers sin-rijcke af-beeldingen van D. V. Coornhert zyn bedacht / oock met
zyn eppen hand in 't koper gesneden. Hier by is gevoeght 't bedroggh des werlides /
of het luse en leckere leven dooz Pandolphus Colenutus, mede den Lof-zang van 't
Goud / oock Gedichten op den A. B. C. alles in seer leer-lycken Dicht
seer stichtelyck en vermakelyck gestelt.

Van Ryckdom, Nodruft en Gebreck ick beluyck,
't Onzaligh Misbruyck, mettet zaligh gebruyck.

T' AMSTELREDAM,

Dooz Dirck Pieterz. Boeckverkooper / wonende op 't Water /
inde witte Perse / recht tegen over de Hozen-Mercht,
Pauli Torhaary, amstelodami.

Aanden
L E S E R,

Op
Des Dichters naam.

Die ruyck en mild is/ laat sich hier merken/
Vol kaanffen der kennes/ die opentlyck lichten/
Koorn, Wyn en boedfel/ tot 's Geests berstercken/
Hert elyck uptdeelende/ om elck een te sichten.

Dueghd verheghd.

Soo vele loffen danck den Wyf-gier werd gegeven,
Dat hy het rechte gebryck van 's menschen tonge leerd;
Kort hier oock KOORNHART toe, die ons heeft woorgescreven,
Hoe datmen rydlyck goed oft wel oft quaed regeert.

Den Koffer is niet quaer
Waer in den Ryckdom staer,
Noch Ryckdom geen quaer zegen, geeft
Maer quaer is hy, die 't goed
Veel meerder eer aen-doer,
Als daer hy 't van gekregen, heeft.

SONNET.

CH breyneloofse mensch! segt doch eens
door wat reden
Dat ghy de Ryckdom pryst, en d'Ar-
moed soo veracht?
Meynd ghy dat dees of die u schade met
hem bracht?
Is 't yfers schuld dat ghy 't tot Swaerdit oft
Ploegh wilt smeden?

Het schadelijck misbruyck, en d'overdadigheden
Die ghy laes! selve pleeght, doen dat ghy onbedacht
Als in u eygen vuyr, en onderganck versmacht:
't Is beyde goed, kund ghy slechts u gemoed bevroeden.

Swijght dan ghy *Satyr* swijght, dat ghy dyn ruygen baerdt
In *Promethei* vlam versenght hebt, leert den aerdt
En 't recht Gebruyck van dien: wat hebt ghy soo te nad'ren?
Wel seyde de gulde spreuck, dat *Niemand komt in nood*
Oft dedet selve, want Rijckdom, noch Armoed groot
U quetst, maer wan-gebruyck en onmaat in 't vergad'ren.

---

*Siet niemand sich genoeght; 't zy arm of rijk, maer droevigh
Elck klaeght van zyn gebreck: den armen brood begerd,
De rijke sucht om goud; en sijn zy beyd behoevigh,
Soo is noch d'arme rijckit, als mien het minst ontbeerd.*

Ryckdom ende armoe zyn goed noch quaed.

Proverbiorum 17. vers. 1.

Eenen djoogen beete/ daer men hem aen genoeghen laet/ is beter dan een huys vol
geschachts bees met twiſte.

Na des Menschen gemoed neemt alle dingh zyn beelde:
i Oudeeligh Paradyſ en was Adam geen weelde.
Zoo en is den armen/ die in God kan verbyden/
Eyn gebreck geen gebreck/ maar oeffeningh van ſtrepen.

Recht
GEBRUYCK

Ende
MISBRUYCK
Van tydlicke Have.

IN tydlick goed vindtmer Arm, Middelbaar, en Ryck:
't Leven der Armen, waant elck Mensch ellendigh;
't Gemeene pijnlick, omme d'arbeyd bestendigh,
Maar 't rycke zaligh, door weeldes valsche blijck:
Dus jaaght elck na rijckdom met geweld oft practijck,
Door 't verkeerde oordeel verleyd zynde schendigh.
Want 't is niet buyten, maar in elck inwendigh,
Zo wat verblyd oft bedroeft ons leven al gelyck.
Men vindt zo wel rycken als armen die trueren:
Immers de grootſte druck, druckt den grootſten dueren;
Alſinen groote vrueghde in kleyne huttekens ziet.
Dit moght niet zyn, zo d'uyterlyckedingen
Uyt haren aard vreughd oft druck noodlyck voortbringen:
Dus baart ryckdom geen lust, noch armoe geen verdriet.

A.
A Tys des machtigen Crefus Zoon,
Was ſtom, noyt menſch hoorden hem ſpreken,
Tot dat een vyandt des Conincx perſoon
In knechts habijt milde deurſteken,
Daer is des Zoons liefde gebleken,
Deur 's Vaders noodt binnen zyn woningh,
De ſtomme ſprack met ernſteyck ſmeken,
Och ſteeckt niet vriendt, dit is den Koningh.

Zo de Mensch is, zo is hem alle ding.

Math. 6. vers. 22. 23.

De keersse des Lichaems is de ooghe: indien dan u ooge eenboudigh is / soo sal geheel u lichaem luchtrigh wesen: maer indien u ooge boos is / soo sal ghyheel u lichaem dupster wesen.

Hijck vergat Job God niet / maar deyde oberbloedigh;
 Arin lasterde hy niet / maar pyes God gelyckmoedigh.
 Godsvruchtighed is mit tot allen dingen gemeyn:
 Den repnen ist al repn / den onrepen ist al onrepen.

DEr dingen recht gebruyck brengt vrolicheyt en baat,
 Maar 'tmisbruyck geeft schade met schuldige pynce.
 De dronckaart zuyckt zieckte uyt gezonden Wyne:
 Want zyn zotheyd en kent haar kracht, eynde, noch maat.
 Daar tegen bruyckt wijsheyd, die des dings aard verstaet,
 Tot gezontheyts lust oock doodelycke venyne.
 Gezond tredmen veyligh door doornen in de Woestyne,
 Als ten doornige voet pynlick op pluymen staet. (vecht;
 Gryptmen 't Swaard by der snee, 't quetst den dwaas in 't ge-
 Maar hy quetst zyn vyandt die 't wysselijck grijpt by 't hecht:
 Den vroeden ist al nut, den narren ist al tegen:
 Rijckdom en Armoe zyn van selfs goed noch boos:
 't Hindert al d'onwysen, 't helpt al den vroeden loos.
 Zoo veel is aen 't Gebruyck of Misbruyck gelegen.

25.

By Zodes quam een groot filosoof
 Met anderen schip-brokig naeck op de strant,
 Ind' Stad kreegh zyn wyssheyd sulck geloof,
 Dat hem elck beschonck met milder hant:
 D'ander reysoey na hem Vadersant,
 Seght daer dat sy heur kinders erben:
 (Sprack hy) bohen 't gelt, geleerd herstant,
 Dat 's Ryckdom die mach niet bedersent.

Wat overvloed, nodruft, en gebreck is.

Ecclesiast. 29. vers. 28.

*Het is ghetoegh tot desen leven/ wie water en vloodt / kleeberen en hups heeft/
daer hy zynen noodrust mede bedecken kan.*

*By een gants Koningheijck d'armoe Achab bedroefde/
Als hy door waan-gebreck Naboths Wynngaard behoefde.
Daar tegens konste Paulus arm schynende rijck // zyn:
By is waarlyck rijck/ die 't hem al laat gelyck // zyn.*

DE nodruft ghenoeghzaam voor een welvarend lijf,
Is kost tot voedsel, ende kled om te decken; (ken;
De kost kost zeer lettelt, daar honger kock magh streck-
't Kled deckt zonder purper, 't warmt sonder steecksel slijf.
Daar aan kled, brood, oft born ontbreekt nodrufts gherijf,
Dat's ghebreck: heeftmens oock om nau uyt te trecken
Kost en kled, dats nodruft; maar kanmens breed reken
Boven nodruft, tot lust, dats overvloeds bedrijf.
Een hoos sluytende om 't been, werd nodruft ghelecken,
Neemtmer af, al ist kleyn, daer moet an ghebreecken:
Een wyde box houdt veel, al verliest zy een darm.
Zulck heeft ghenoegh, ja veel die zich arm waant met smert,
Een ander heeft lettelt, en is rijck in zijn hert.
Waan heerscht de werld, waan maect rijck en arm.

C.

COningh Agesilaus Gbert ghebzaaght,
Watmey dey Jonghers best mocht leeren,
Dat elck (seyd' hy) in d'outheyt bedaacht,
Meeft sal plegghen, dats Seughd vol eeren,
Sheey goetd vermach deughd t'ontberen,
Wie mocht oyt Ghyser antwoort gheben?
Och sachmey ons Jeughd deughd hanteren,
Mey sou min segghen ey meer beleben.

B

Onschuldighe armoc.

Job. 1. 21. Ick ben maectt van mijns Moeders liff ghekomen/ maectt sal ick daer weder henen varen: De Heere heeft het ghegheven/ de Heere heeft het genomen: Den naem des Heeren zy ghelooft.

Was Jobs groote rijkdom niet van den Heer ghekomen?
 Wie anders dan de Heer heeft die weder ghenomen?
 Komet dan bep van God/ zoo moet het oock bep ghoed// zyn:
 Die dit recht verstaat/ zal in bep ghelyck van moed// zyn.

DE Mensch komt in gebreck buyten oft met zijn schuld:
 Onschuldigh werdter veel ghebreckigh gheboren;
 Onschuldigh hebben veel hun have verloren;
 Wel hem die zulx ghedooght met Iobs loflijk ghedul.
 God gheeft elck dat best is, want hy met haaf vervult
 Den weecken, dien 't gebreck tot wanhoop zou bekoren;
 En maectt arm den stouten, die na lust zou sporen.
 En zijn God verachten als Kemel hoogh ghebult.
 Zoo wel als de rijckdom komt armoe van Gode,
 Die zend dat hy voorziet elck te zijn van node:
 Zaligh zijn die armen die hen des niet en belghen,
 Die 't onschuldigh gebreck van Gods hand ontfanghen,
 En als bitter dranck, met zeker verlanghen
 Na 't ghemoeds ghenezingh, blydelick in zwelghen.

S.

DEdalum saghmeney Heyligh Gheghey,
 Maar Jearus Gerdranck met roussen,
 Dese liet hem deur hoogheyd bedrieghey,
 Als sich de Wader neer kost houssen,
 Die dorst zijn slucht niet seer betroussen,
 't Wzemde pluymfel had' hem niet verbsent:
 Waarlyck elck hoord zyn staat t'aanschoussen.
 Gherustelyck st leeft hy die-mey minst kent.

Schuldighe armoed.

Proverb. 23. vers. 21. Want de suppers ende sumpers verarmen / ende een slaper moet verschurde kleederen draghen.

Proverb. 19. 15. Luyheyt brynght slaap / ende een ledigh gaende ziele sal hongher liden.

Oberdaad verarmde den zoone verlozen /
Onachtsaamheyt bracht haf onder 't goede koren /
En slapen traagh root bupren de maagden ghecke:
Wees drie zyn meest oorsaeck van alle schuldighe ghebreck;

T Schuldighe ghebreck vol wroeghens oneerlijck,
Komt van God, noch van mensch, maar van eyghen
gheckheyd:

Die verdoet of verzuymt, dat der ouders vreckheyd
Dick t'zamen heeft ghespaart door 't sparen vermeerlijck:
De quist-ghoed braft en pronckt boven zyn staat heerlijck,
En ydelt zyn borze door stroijende leckheydt,
Uyt zotte mildigheyd, die haast tot ghebreck leydt,
En maackt den ghever een arm bidder deerlijck,
Die 't ghoeed oock verwaarlooft en onachtzaam verzuymt,
Smaackt benaude kommer na een weeldighe ruymt,
Niet zonder verachtingh en smartelijck wroeghen:
Maar die d'arbeyd vreesst, den traghden slaap bemint,
En van 't hoopken af teert, werd arm eer hy 't verzint,
't Werd kleyn daar men af neemt zonder by te voeghen.

¶

En jongh Herder plach dick te ropen,
Helpt, den Wolf heeft my een Schaap ontschaackt,
Quamen de Herders dan by hem lopen,
Hy zey, ick zie maar of ghy oock vshaackt,
Daar naar heeft de Wolf een Schaap ghekaackt,
Hy riep, niemant siep, doe dacht den zot
Die vant liegghen ghessoonte maackt,
Al seyt hy vhaar, mey achtet hoor spot.

Van de ghierighe Bedelaar.

Proverb. 20. vers. 4.

Om der koude wille en wil de lupe niet ploeghen: soo moet hy oock in den Oogste
bedelen/ ende niets verkryghen.

D'onschamel Bedelaar gheent aalmoes en betaamt,
Zoekt na eerlijck ghebreck/ die houdt in eeren de schaamt.
Want d'onschamele werdt van d'eerlijckighe gheboedt/
Als de schamel verderft dooz zijn schandbiichtigh gheboedt.

T Ghemeenste ghebreck by den ghemeenen armen,
Is luyheyd vet gevoed door 's volcx mild ontfarmen.
De traghe is onschamel, oft groothertigh in 't quaad;
D'onschamele is gierigh oft een lekker vraat,
En veracht verachting, vliedt arbeydt, soeckt ghemack,
Ende volght stadelijck den rijcken troggelzack:
Die hem zonder hazaard zeker magh gheneeren:
Want men gheeft hem veel meer dan hy magh verteeren:
Ende dat byzonder in den dieren tyden,
Als elck mildelijck deylt om Gods strafte myden.
Want dan een stuck droogh broods, dat sy meest verkoopen,
Meer gheldt, dan vier stucken in ghoey tijd kan belooppen,
Zoo valt de ghemeen scha, des bedelaars meeste baat,
Zoo komt 't gheld in 't strick daar 't langzaam uyt gaat,
Sy krygen veel meer broods dan sy moghen eten,
En haar vruchtbaarste kleet is ghelapt en versleten:
Dus werdt dick by dees bedelaars gheltgierigh
't Kleyn bedel pennincxken van d'aelmoessen vierigh,
Tot seer groote schatten en ridderlijke sommen:
Want toe, zonder afdoen, tot grootigheyd moet komen.
Och of de Overheyd zoo wacker hier op paste,
Datmen 't land van dees last, door lastigh werck ontlaste.

F.

Fabricius Raadsman van Romem
Was van Have arm, van Deughde rijck.
Tot hem zijn Legaten ghekomen
Zijn jonst te koopen met schencx practijck.
Zynen moet bleef onbeweeghlijck,
Want soberheyd versmaetster van geld,, was.
Mint dan Deughd Zoon, daar hebby blijck
Dat eere oyt met haar verzeld,, was.

Smetsende Bedelaars.

Proverb. 33. vers. 27. en 28.

Het Jock ende fricken buygheit den hals: eenen boosen latecht stoccken en kluypten.
 Dyst hem ten arbejdt dat hy niet ledigh en gae.

Die eens schaamt en eer ter Kercken heeft ghebracht/
 Leest boven zijn ghebers in luffer weelden zacht:
 's Volckr mildhejd versmetst hy avond en moegheit/
 En laat zoegheloo den boghelkens zoegheit.

D' Onschamele bidder zoo gulzigh en trage,
 Ziende des bedels vrucht van daghe tot daghe,
 Schadeloos, en seker, oock boven behoefte;
 Verlaat sich daar op: zoo dat dit geboefte
 Vaster betrouwen heeft op 's volx mildighejd zot;
 Dan de naam-Christenen op den gaaf-rijcken God.
 Dit zijn Sacrilegers, die smetsen en stelen
 D'aalmoessen, die elck meend Christo in d'armen te delen.
 Dit zijn Wespen onnut, die overdadeliijk
 Goede arbejds winst verdoen met arbejd schadelijk.
 En dit zijn dieven, boven al bast waardigh;
 Vertragende d'aalmis, die voormaals was vaardigh;
 Want als de Gevers zien, dat veel traaghliijk verzuymen
 Hun selfs eerliijk gewin, ende eens anders verfluymen,
 Verbrassen, versmetsen, avond en morgen;
 Beginnen sy te recht twyfelick te zorgen,
 Dat hun gifte mocht vallen in die looze vuycken:
 Dan geefmen traaghliijker, des veel ydel buycken
 Den waardigen aalmis dieflick werdt gestolen
 Van dees trage Wespen. Vindmen dan geen Molen?
 Geen Dijcken? geen Galey? geen ander nutte dingen
 Om die stercke luijaards tot arbejd te bedwingen?

G.

Gheliijk 't volck de hand voor de neuse voert,
 Alsmen passeert voor-by een privaat,
 Ofi daarmen een stinckende gote roert,
 Tot dat den vuylen stanck vergaet:
 Soo slopt u ooren waar ghy verstaet
 Dat achterklap yemands schand' omwroet,
 Want soo stanck deur reuck int lichaem slaet,
 Soo brengt achterklap sond' int gemoedt.

C

Quaad-doenders.

Ephes. 4. 28.

Die ghestolen heeft / en stele niet meer: maer arbeide liever / ende wercke dat goet
 is met zyne handen / op dat hy hebbe te gheben den ghenen die noodt heeft.

Wilselicker boedmen den ledighen stercken /
 Danmense wijsick dwinght tot landnutte wercken:
 Zoo maect zotte mildheyt den landen vol gheboeft /
 Dat den vromen niet dieft / roof / en moordt bedroeft.

D' Ander traghē zijn tot bedelen te hooghmoedigh,
 Des sy tot dieft, geweld, of wanhoop komē spoedigh.
 Die niet goeds willen doe, end' hen quaad doen scha-
 Steelen eens anders haaf, tot spijs haarder lichamen: (men,
 Op hoop van bedecktheyd stil en behendelijck.
 Andere achten 't stelen als 't bedelen schendelijck;
 Dees rooven, zetten af, en moorden met smerten.
 Maar die zoo eerlijck zijn, dat sy uyer herten
 't Quaad doen zo wel vreezen als den arbeid moeijelijck,
 Werden dul, oft eynden haar leven verfoeijelijck,
 Met zwaard, put oft strick, der wanhopē spinsele.
 Dits van d'ewighe dood het tijdlick beginsle:
 Waar hongher oft schande hier niet liever te wenschen?
 Beschermt hier voor (o Heer) alle de traghe menschen,
 Oock voor dieft, gheweld, en voor alle quaden;
 Maar immers voor wanhoop, vyand uwer ghenaden.

S.

Heeft d'anghel den visch eens bedrogghen,
 Onder elck aas zy day sulx beducht,
 Is de Surf den Hadvick ontglogghen,
 Sy breeft hoor al der glogghels gherucht,
 't Schaap dat des Wolfs tant is ontgslucht,
 Zinney 't stal (als Monick in Cel) rust,
 Maar al rooft lust, al der deughden ghrucht,
 Moch mint elck mensch de valsche gheslust.

Rechte Armen.

Mathei 25. vers. 40.

Soo wat ghy eenen van desen mynen minsten broederen ghedaent hebt / dat hebt ghy my gedaen.

Christus bleef in den nood / Barrabas kreegh 't leven;
 Gods armen verzupntmen / den schelmen werd gegeven;
 De vrome ljd hunger / de trage is zat en eben vet:
 Elk werpt zhu aalnis wegh / niemand op 't wel geben let.

BEhalven den luijen, vindmen noch rechte Armen, (mē.
 Jong, oud, kranck, winneloos, waardig des volx ontfar-
 Kinderen, gryzen, ziecken werden hier te land gevoet,
 Langs straat oft in stichten van der rijcken overvloed:
 Maar de winneloofse, die geen rechte winst verzuymt,
 Noch boven de nodrust niet en teert in zijn ruymt,
 Ziende zijn naarstigheyd niet genoegh te vermogen,
 Tot brood voor wijf en kind, die hunger gedogen,
 En niet willende dieft of roof, wijckt den herden nood,
 Verkoopt treurigh zijn schaamt om een stukken droog brood.
 Zoo dees niet verleckert aan 's biddens luy gemack,
 Maar werck bekomende scheyt van den troggelzack,
 Zijn brood met zweet verdient, na arbeyd spoord begeerlijck,
 Kleyn teert, en God danckt, bruyckt hy zijn armoe eerlijck;
 Gave God, datmen hier met geven wel vaardigh
 Voorquam 't nootlick bidden van zulck ontfanger waardigh:
 Waar ons mildheyd snelder dan zijn traagh begeeren,
 Zijn eerlijcke schaamt bleef eerlijck in eeren:
 Dit zou by veel vromen 't bedelen hinderen,
 Dit zou huysgezinnen van bedelaars minderen,
 En dit zou uytwieden 't onkruid van bedelens zaad:
 Zaligh is die Mensch, die hem op den armen verstaat.

J.
Indien yemand gaarne vroom is geacht,
 Die leere zijn quade lusten dwingen,
 En geeft sonde over hem geen macht,
 Haar Iucken moedt zynen moet niet wringen,
 Al kostmen de Wereld t'onderbringen,
 Wat ist, als 't hert in 's boosheyds dwanck leyt?
 Die zynen moedt temt, is Heer der dingen,
 Maer die lusten diend, dwijnt van kranckheyt.

Nodruft.

1. *Timoth. 6. 7.* Want wy en hebben niet in de werelt ghebzucht/ het is open-
 dat wy daer niet en kunnen wydzaghen. Wanneer wy kost ende kleederen
 ben/ wy sullen ons daer mede laten ghenoeghen.

Als een schoe te kleynt is/ oft te groot/ quetft hy den boet/
 Door wyngchen/ oft flappen/ de maat dat s te pas/ is goed.
 Nimmermeer ghenoecht hem/ die na vracht zyn nodruft boeght;
 Maar die leeft ghenoecht/ dien aerste nodruft ghenoecht.

W At ter nood bederf is, werdt by nodruft gemeynt.
 Van nodruft natuyrlijck is 't eenighe eynd,
 Hongers, dorsts, en koudheyds verjaging gered:
 Dit doet (by ghezonden) brood, water, en kleed.
 Wat men meer neemt, is ter nodruft niet beradelijck;
 Maer 't dient tot wellust en waan onversadelijck.
 Dit leeren oock Heydens uyt de wet der naturen,
 Die wy Christenen (God wouts) al ter Hellen sturen.
 Maar Christ, wiens arme hoofd niet hadde op te rusten,
 Volghen wy weeldigh na in brood-droncken lusten:
 Treedt dan ons Heer door doornen met ons kruys beladen,
 En zullen wy knechten in den roofkens baden?
 Ick acht, dat de Heydens by ons veracht, in dezen
 In den dagh des oordeels ons rechters zullen wezen.
 De waan nodruft kost veel, de natuyrlijcke weynigh.
 Ist niet een snood mensche traagh, gulzigh en vileynigh,
 Die zijn brood niet waard is? heeftmen 't water niet om niet?
 Duyrt oock een kleed niet lang, almen 't raadlijck verzie?
 Zy hebben al nodruft, die in ambacht of nering
 Ghenoegh, doch magherlijck ghenieten haar tering:
 Oock niet sonder arbeyd, maar zonder zorghlijcke moeyt,
 Als die vayligh by 't land, onder 't kleyn zeylken roeyt.

R.

K Ennisse van hem self is wijsheyd
 Die boven al den mensche betaamt,
 Dese komt altyt niet mette grysbeyd,
 Want sulck is zot zynde, dick wys vernaamt,
 Maar die sich voor hem selve schaamt,
 Als hy zyn sotheyt truerigh doorsiet,
 Is wys al waar hy oock sot befaamt,
 Wat baat konst kentmen hem selven niet?

Nodrufts misbruyck.

Proverb. 21. vers. 17.

Wie geerne in wellust leeft / die sal kommer spden : ende wie Wijn ende Olje lief
heeft / die en word niet rijke.

Die nodruft heeft / en daer boben / oft onder teert;
Oft die zijn nodruft waaght / werd recht in 't gebreck berneert:
Want bzaard en hazaard maken 't kleyn goedken haest quijt;
En geldzucht in 't hebben vpywilligh kommer tijdt.

DE nodruft werdt misbruyckt door't teren onwyselijck
Boven oft beneden nodrufts mate pryfelijck,
Oft door't stoute waagen van des nodrufts behoefte.
't Eerst doet den doorbrenger, die hem zelfs haast bedroeft,
Als hy nodruft eerlijck door smets oneerlijck uytjaaght;
Des hem 't schandlijck ghebreck in zynen huysse plaaght.
Het tweede werdt ghedaen by den gierighen zot,
Die 't ontrou gheld betrouwt boven den trouwen God:
Dees vast zijn gheldgod onghenoeght is zijn quellen,
En magert zijn lichaam om den buers te doen zwellen.
Zoo veel 't doorbrengchen zondicht boven de maat,
Zoo veel daalt de geldzucht onder den Koninglijcken staat.
D'een komt uyt ghenoeghed in waarachtigh gebreck,
D'ander heeft ghenoegh, is arm uyt waan; bey zijns geck.
't Derde doen dwazen, die met Esopus hondt
Dwaazelijck hazarderen den nodruft uyt hun mondt:
't Zeker dat ghenoegh is, comt in anxt van bederven,
Om d'onzekere rijckdom zorgelijck te verwerven.
Zo doet des overvloeds hazardues verkiezen,
Dick den rechten nodruft truerighlijck verliezen:
Zo komt veel tijds 't ghebreck dezen zotten verrasschen,
En zoo zitmen tusschen twee stoelen in der asschen.

L.

L Ays een Hoere in Griecken vermaart,
Schoon en lustigh om mans te hoonen,
Werd gevraaght van een man wijs bedaart,
Waar met hy een by-zijn mocht loonen?
Sy eyste hem veel duysend kroonen,
Hy deysde, en bedwangh's vleeschs noopen,
Segghende tot zijns selfs verschoonen,
Soo dier en wil ick 't berouw niet koopen.

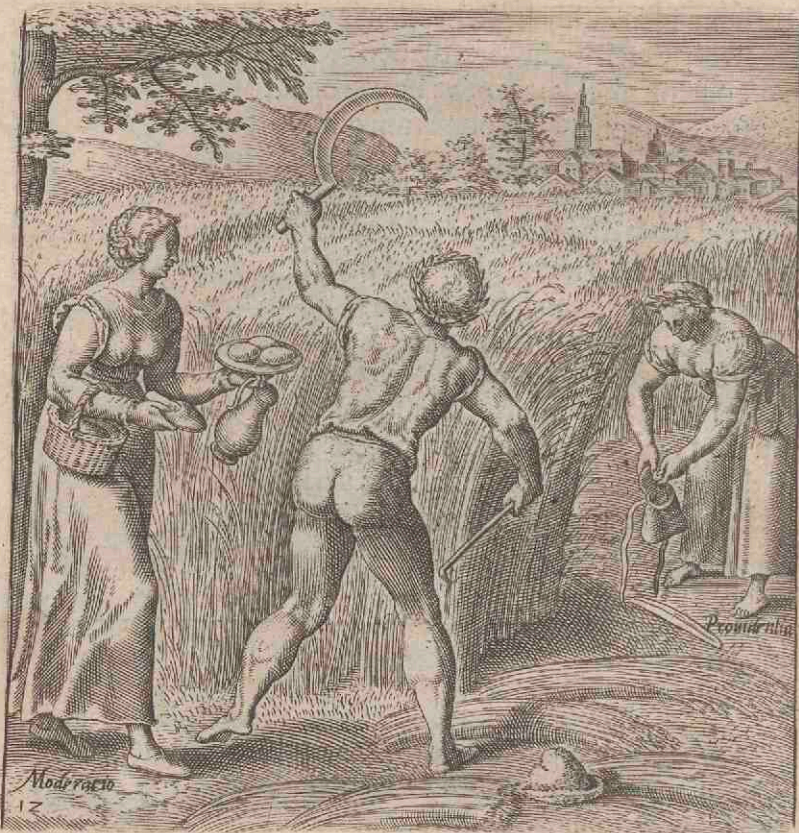
D

Nodrufts ghebruyck.

Ecclesiast. 40. 18.

Die hem niet zynen arbeidt gheueert / ende laet hem ghenoeghen / die heeft een rustsaem leben: dat heet eenen schat boven alle schatten vinden.

Maar die zyn nodruft heeft / na den eych van nodruft leeft /
 Eerlyck wint / Godlyck spaert / 't ghepaarde den armen geeft.
 God vertrouwt / meer na duecht / dan na held is begheerlyck /
 Des leeft hy Godlyck / ghezond / natuurllyck / en eerlyck.

MAar de vroede treft hier 't middel lichtelijck,
 Leeft naarstigh, natuurllyck en voorzichtelijck:
 Want na eerlijck ghewin arbeidt hy vlytelijck,
 Daar af neemt hy nodruft, na maat profytelijck,
 Sparende 't overschot tegens den tijd winneloos. X
 Al is nu de nodruft, door lands zede zinneloos,
 Zo hoogh opghesteghen datmen meer heeft van doen,
 Dan brood, water, wooningh, kleederen, en schoen,
 Zo teert dees goede man nochtans met goede reden
 Waynigh boven nodruft, veel onder de qua zeden:
 Hy kleynt te met zijn staat, schickt lettelt te behoeven,
 Troost met zijn overschot der armen zwaar bedroeven,
 Is altijd op voordeel, en magh zijn rijcker leenen,
 Zulck raadlijck Huysvader zoud' ick ter wereld meenen
 Gheluckigh, hoogh boven andren rijck van goede:
 Want hy leeft hier vayligh, vry en bly van moede,
 Onbelaecht, onbenijdt, onbekommert en ghezond,
 Door slechte spijs en dranck voor zijn sobere mond,
 Door een goede ghewissen uyt een goe wandeling,
 Door rechtvaardigh te zijn in al zijn handeling,
 En door 't vast betrouwen op God zynen Vader,
 Die hem trouwelijck bezorgt uyt zijn mildheyds ader.

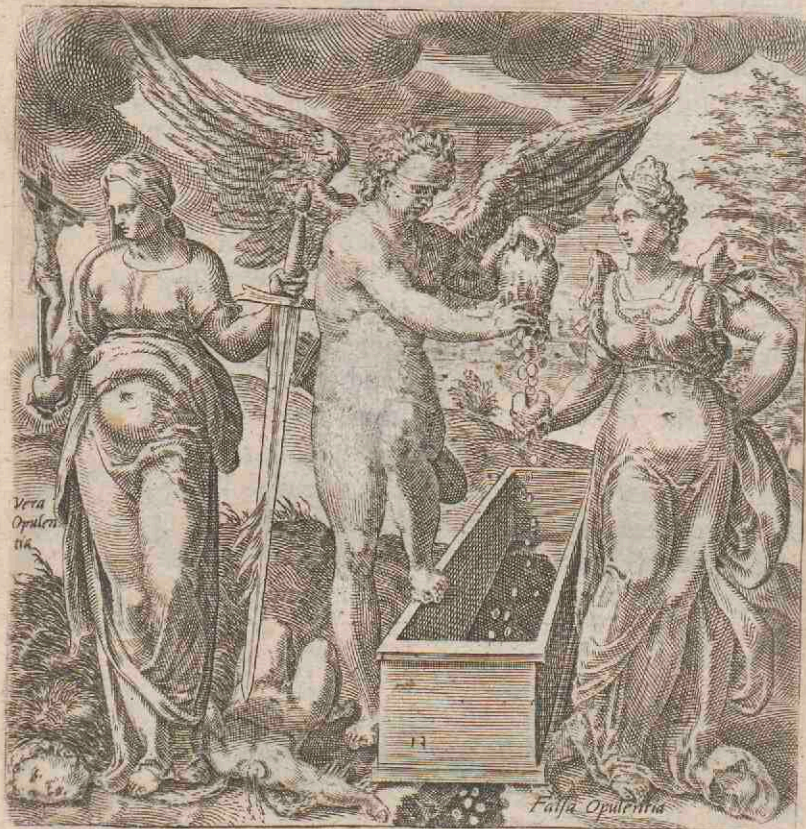
M.
Myt ende lyt dit leert een Heyden,
 Vintmen ter saligheyt oock korter baan?
 Mytmen 't quaat, het sondigh werleyden,
 D'ydel lusten en de blinde waan.
 Lytmen oock Gods werck gants onderdaan,
 Datmen zynen wil niet wederstryt,
 Wat mach dan schaden oft 't onwil gaan,
 Alsmen soo quaat mydende 't goede lyt.

Wat Rijckdom is.

Hebre. 13. 5.

De wandelinghe zy sonder gterigheyd: weest te vreden met het gene dat tegenwoozdigh is / want hy heeft ghezejd: Ick en sal u niet begeben / noch en sal u niet verlaten.

Die is (so 't spreckelwoozdt leert) de rijckste die hier leeft /
Die ghenoech hebbende / ghenoecht mer dat hy heeft.
Dit ghenoech is Christus / die hem heeft / is waartlick rijck:
Dees perl bind elck / die 't al om Christum beracht als rijck.

Rijckdom en is geen schat diemen niet magh vermeren:
Neen? 't is genoegh hebben, zonder meer te begeren,
Arm zijn van begeren maackt rijcke menschen.
Vol rijckdom zijns arm, die veel hebbende meer wenschen.
Zoo leyt waare rijckdom niet in kisten vol goedt,
Maar in een vol hert, in 't ghenoeghent ghemoedt.
't Goed genoeghen maackt rijck, veel begeeren maackt arm.
By 't genoegen woont vrueghd, by 't begeeren gekarm.
Wie doet veel begeeren? waan, die baart ongenueght.
Wie vernoeght haast? wijsheyd, die ghebruyckt 't kleyn met
Alles te verkrygen dat elck begeert en hoogh acht, (vrueght.
En heeft God niet ghestelt in de menschelijke macht.
Maar van 't gunt niet en staat in ons macht om verwerven,
Mogen wy 't begeeren myden, derven en sterven:
Dit maackt recht arm van geest, en erfgenaam van Gods rijck;
Dezen Iobs zoone is hebben en derven ghelijck:
Want hy verkrijght Christum, die zijn begeert kan matten.
Die Christum heeft, die heeft in hem al Godes schatten.
Hoe lang suldy, o mensch, in valsche rijckdom sluymen,
En dit Hemelsche koorn om 't hellsche kaf verzuymen?
Hoe lang zult ghy zotten dus onberadelijck
Dingen beminnen, die u zijn zo schadelijck?

Noch jonck zijnde sprack Cato seer selden,
Dies hem d'ander Ionghers bekeven,
Ghy meught (zeyd' hy) 't swyghen vry schelden,
't Is my ghenoech prijstmen mijn leven,
Maar dan wil ick 't swyghen begheven,
Als my 't woord schand' waar ingbehouwen,
Hy wist, dat klappen menigh doet sneven,
Maer wien is 't swyghen oyt berouwen?

Doorbrenghers.

Proverb. 20. 7. Den wifit maecht loofse lieden / en stercken dzanck maecht wilbr /
wie daer lust toe heeft / die en woxt nimmermeer wifis.

Proverb. 29. 3. Wie hem met hoeren gheneert / die komt om zyn goedt.

Ist bzeind / dat des smetfers al verflinnende kaken /
Ten lesten huys en hof schandelijck upt bzaken /
Ist onrecht / dat ghebreck yffelijck hun liff doet quelen /
Die upt hun overbloed der armen nodjust sielen /

SO wie boven nodruft, ghewin oft renthen heeft,
En boven 't behoeven de inkomsten uyt gheeft,
An kocks, an roffiaans, an hoeren, en an boeven,
Misbryckt zijn rijckdom, 't ghebreck sal hem bedroeven.
Te recht quelt hem 't ghebreck, die met overvloed verfluymt,
't Gunt zijns naaftens gebreck mocht stoppē, en houdē ruymt,
Dit zijn godlooze dieven, stelende hun zelfs goedt,
In 't alleen verdoen, daar zes by mochten zijn ghevoedt.
Dees onbarmhertige sal God niet ontfarmen:
Want haar zotte weelde verhongert Gods armen.
Zo liet des rijcken pracht den Lazarum in nood,
Die dief voer ter hellen, d'arme in Abrams schoot:
Wat zal God doch eyflichen door zijn rechte rechters mond,
Dan der liefden woecker van onse ontfangen pond?
Verdoet God die 't pond brengt zonder weldaads voordeel:
Die 't pond schentlijck verdoet, wat verwacht hy daar voor
Voor een vluchtige lust, ewigh durende smerten. (oordeel?)
Bedenckt u ghy quistgoed, neemt dit doch ter herten,
Zydy godloos? vreesst ghy God, duyvel noch helle?
Vreesst dan ten minsten hier 't behoefstigh gequelle.
Want die hier duer verliest 't goed van zijn ouders geerft,
Erft zijn eygen armoe, die hem met schanden bederft.

OP een tijd vraaghde Diogenes
Eenen Sterrekijcker by veel volckx ghestaan,
Kondy weten wat toekomend' es?
Seght of ick u met desen stock zal slaan?
De Stro-muys dacht met twyfel bevaan,
Seg ick neen, hy slaat, oft ia, hy slaat,
Neen zeyd hy. Diogenes soegh zaan,
En sprack, u loghen blyckt metter daat.

Gierighe.

Ecclesiastic. 6. 2.

En dien Godt rijkdom/goederen ende eere gegeven heeft/ende hem niets en ontbreect dat zyn herte begeert:ende God hem doch geen macht en geeft des selven te genieten/maer een ander verteert het/ dat is pbelheyt/ ende een boose plage.

De wyede gierigheyt/ magher/ en ontverzadigh/
Is niet min haar dienaar dan d'armen onghenadigh.
Hy jaaght na rijke haaf/ die hy armoedigh heeft/
En weet niet dat niemant van 't overbloedigh leeft.

Die meer heeft dan genoeg, en min dan genoeg geniet,
Iond zijn kist 't gheld wel, maar zynen buyck niet:
Eer zou hy 't in d'aarde dan in zijn maagh begraven,
Hy derf niet zat eten, noch zijn dorst recht laven:
Hier blijkt de gierigheyt in 't straffen rechtvaardigh,
Want sy acht haar slave zijn voedsel niet waardigh,
Dees toont niemant weldaad dan aan woekers ghewin,
Hy ontfangt geern, houdt vast, is ondancckbaar van zin,
En verhoopt ghenogheyt door 't krygen van veel gout,
Maar dit bluft gierigheyt, als 't vier 't inwerpen van hout,
Zo had die zot een wereld (was daar gebreck of behoefte?)
Hy droomder meer, terstond heeft waangebreck hē bedroeft.
Recht als de kaaswerpers verachten d'ontfangen kaas,
En flux na andere zien: zo doet de gierighe dwaas,
Wiens geldzucht, gelds gewin, zo waynigh magh verzaden,
Als men des Hels afgrond met zielen magh verladen.
't Overspel walght van zijn, en zoekt eens anders wijf,
Zo brandt na 't vreemde gheld de gheldminnende katijs,
Die raapt, die schraapt, die spaart, bewaart, bezorgt, en dient
't Snoode gheld, en is zijn zelfs, noch niemants vriendt.

P^{β.}linius schryft dat eenen Oliphant
Die ziende een ander sulck dier
Boven hem ge-cert met eenen halsbant,
Om eer, ghewaad te zijn door een rivier,
Soo truerde, met droevighen ghetier,
Ghemerckt d'ander prijs had' verworven,
Dat hy door zyn groothertigheyt fier
Willens van hongher is ghestorven.

Werld-wyze.

Luce 12. 34.

Want waer uwen schat is/ daer sal oock u herte wesent.

O God/ hoe bitter u dencken met smerte quelt
 Den rijken/ die op 't goud zyn troost en herte stelt!
 Eer hy van de roode aard kragt 't verhooyte misbryeck/
 Zwaigt hem de zwarte aard diep in haar helsche buick.

DE gierige en quistgoed zijn zot oock in 's volx oogen:
 Maar die boven nodruft en beneden vermoghen
 Rijkelickē huyshoud, zo dat zijn geld noch vermeert,
 Werdt van al de werld voor een wijs mensche gheert:
 Want hy niet onnuttelijck (zomen 't heet) zijn haaf verdoet,
 Noch niet zorghvuldelijck na groote winst en wroet:
 Maar schynende verzaad van 't onverzadelijck goed,
 Zeyt met Epicuro tot zijn bedroghen ghemoed,
 Vergroot nu u schuren, rust, eet, drinckt, en brast: (onvast,
 Nochtans noemt God hem dwaas, want hy bout op 't zand
 Hy bemindt tijds wellust boven den ewighen God,
 Gaart schatten op Aerdriek voor den schalcken dief of mot,
 Vult vlytigher met gheld zijn boomloze kist of pot,
 Dan met dueghden zyn ziel, is dat niet een oprecht zot?
 Ist gheen zot? die zottelyck der zotten waangoed verkieft?
 Daar door hy 't ewighe en ware goed verliest?
 Ist gheen zot? die 't snoode lyf boven d'edel ziele pryft?
 Ist gheen zot? die zyn gheld boven zyn God eer bewyft?
 Elck eert meest, 't gunt hy meest bezorgt, dient en bemint,
 Dits den werld-wyzen, 't geld, om datmer wellust door wint.
 Wie bout voor 't hemelsche koorn ruyme en nieuwe schuren?
 Om 't gheld dencktmen daghen: wie denckt om God uren?

Qvirinus een gheleerd Sophist,
 Wert van zyns soons doot troostigh vermaant,
 Meynt niet (zeyd' hy) dat ick met gode twist,
 Noyt heb ick hem onsterflicck ghewaant,
 Ten baat ghesucht, gheweent noch ghetraant,
 Mocht ick my oyt bet een man bewyfen,
 Die gheen gheleent goet cyghen waant,
 En van noot dencht maackt is weerd te pryfen.

Onbehoorlijck uytgheef en bewaren.

2. Cor. 8. 14.

Maer op dat uyt gheifficker bedeelinge in desen teghenwoordigen tyde/ utwe over-
vloecht haren ghebruke te hulpe come.

Elc woorden zyn Christelijck/ elc daad met Christo spot.
De tong betrouet Gode/ 't hert seyt daar en is gheen Godt.
In hoogh teeren/ en veel oplegghen/ 's werelcs prijs leyd/
Maer Godes wijshepd verblaecht deze dwaze werelcs wijshepd.

DEES werld wyze Door misbryck zijn rijckdom door-
In't uytgeven ende in't bewaren onbehoorlijck. (lijck, X
's Vleeschs wellust met landzede doen hem te veel be-
En te veel verteeren tot veel armens bedroeven: (hoeven,
Wederom doet hem zijn Heydens Godt mistrouwen,
Den naaften verzuymen, en 't gheld te veel behouwen.
Maar zegdy, 't geld is mijn, magh ick 't mijn niet verteeren?
Ick ben vraat noch dronckaart, ick leef van 't mijn met eeren,
En bewaar 't overschot tot nut van mijn kinderen,
Wien magh mijn bewaren oft uytgift dan hinderen?
't Geld hoort u niet, maar God, ghy bewaart des Heerē pond,
Teert na nodruft, niet na dijn wellustighe mond:
Zo mooghy van den kost noch rijckelijck deelen,
Gods inmaanders, d'armen, dit is Gods bevelen,
Ziedy deze in nood, voedtsē met u sparen,
Mooghy u overschot oock noch beter bewaren.
Wat ghy den minsten gheeft aan kleed, spijs ofte dranck,
Des danckt u Christus zelfs als van zijn cyghen ontfanck.
Als ghy Gods pond verdoet in uardsche wellust,
Oft zorghvuldigh opsluyt tot u mistrouwens rust:
U maagh en kist vult, maar legh laatsē u naastens buyck,
Is 't uytgheef en oplegh dan geen Godloos misbryck?

RAAT zone, wat ist dat elck mensche
Even veel behoeft? even veel heeft?
En d'een te luttel heeft na wensche?
D'ander te veel als die 't om niet gheeft?
Dits tijdt, die elck teghenwoordigh heeft,
Elck soeckt baar 't verdrijf, 't hebben leet is:
Maar die haar waarde kent en aankleeft,
Smeedt het yser terwijl dat heet is.

Weeldigh leven.

Eccles. 37. 33.

Dele eten maect kranck/ ende een onbesadigh eter krimpent. Dele heb-
ben den doot gegheten: maer wie matighen eet/ die leeft dies te langher.

Die den armen onthoudt/ zijn buick gheeft zijn overbloed/
Kont hier in kranckheden/ hier na inder hellen gloed.
Noyt was hy anderen mild/ die 't voor hem zelfs te veel is/
Hy doet Christum vasten/ diens God lust van de keel is.

NU bestaat 't misbruyck van te veel uytgheven,
In een weeldigh, gierlyck, en heerlijk leven:
Deze drie Goddinnen zijn meest by elck gheacht,
Lust des vleeschs, der ooghen, met homoedigheysds pracht,
't Weeldighe leven teert kostelyck en lekker,
Dit maect voor den armen den milden te vrecker,
Die lucht, aarde, en water moeijelyck doet deurwroeten,
Om d'ydelyck des buycks met wellust zat te boeten.
Vraaghdy wat kost dees waan met groote kosten zoekt,
Kost die waan hongher maect van Socrate vervloect:
Want die zonder hongher grooten lust maect tot eten,
Door verbeelding des sinaacks van de leckere beten.
Hier werdt d'aalmis magher door vetheyd der morseelen,
Want 't veel behoeven en magh niet veel uytdeelen.
Wie zo mildelijck geeft tot vulsel zyner darmen,
Biedt Christo den rugghe, en onthouwet den armen.
Al dunckt hem nu dwafelyck dat Gods oordeel vertraaght,
Zo zyn sy in der daat nu al iammerlyck gheplaaght.
Haar zotheyd houd gheen maat, maar vergrypt zich blende-
Dan quelt onlust, walging, met zieckten ellendelyck, (lyck,
En dan moet de Doctoor der lekker verladen rompen,
Met dure juleppen den overvloed uytpompen.

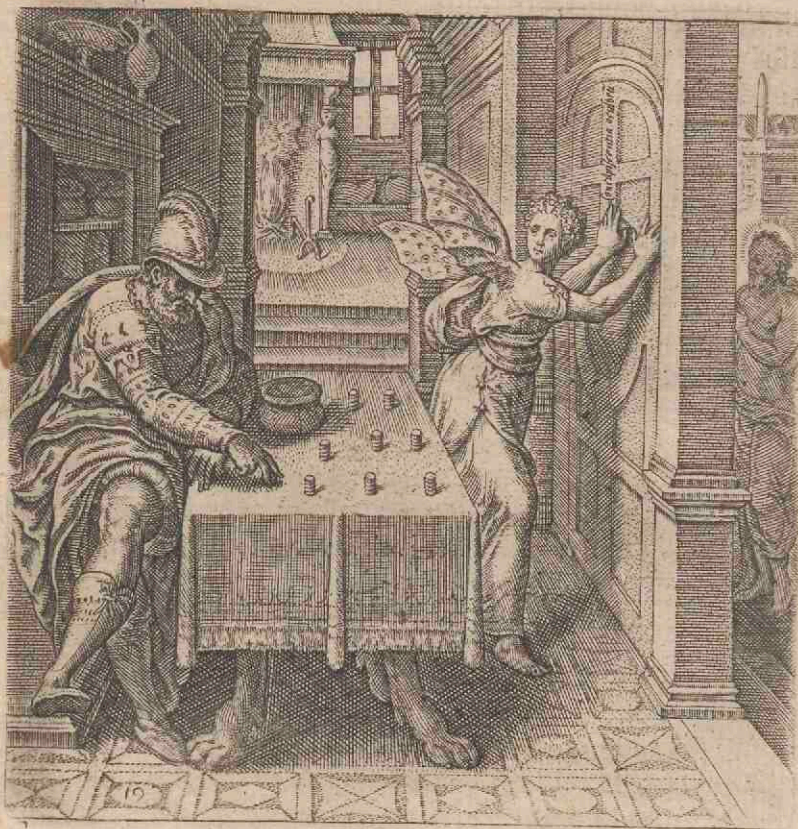
Saghmen yemand visschen inde Lucht,
Iaghen inde Zee, ploeghen op 't Ys:
En doorn bezaaijen op hope van vrucht,
Hy kreegh van zotheyt den hooghiten prys,
Nochtans meest elcken pleecht dees verkeerde wys,
Waart dan oock al recht datmense spaarde?
Ist ryck, arm, groot, kleyn, ionck, oft grys,
Elck soeckt den Hemel hier in d'aarde.

Cierlijck leven.

Esaïas 3. 18.

Te hier tste sal de Heere het cieraet aen den kostelijcken schoenten wech nemen / de hechtselen en de spanghen / etc. ende daer sal stanc door goeden reuck zyn.

Eick proncht met zyn ghebruyck / wie leent niet 't kostel kleeid
Dan schaap / wolf / oft wurm? Dvoeght die niet eerst? maar elck weet
Hem zelfs niet eerwaardigh / 't kleeid moet eerlijck doen schynen /
Dees diere en zotte pracht bloot Christum in den znen.

TCierlijke leven maackt oock d'uytgift zo groot,
Dattet den duer toefluyt voor Christo naect en bloot:
Men zoekt meer menschen eer door zyd en bont te
Dan God door 't kleeden der armen te behagen. (dragen,
Alzo laatmen Christum in zijn leden verkouwen,
Om gierlijck te schynen in der luyden aanschouwen:
Wat magh 't diere purper tot warm oft deckfel strecken?
Zou dees onnutte host den naecten niet bedecken?
Bracht Lazari koude en naacktheyt schoffierigh
Den pronckaart geen hetten in den vlammen vierigh:
O verdoemlijck misbruyck, voor geen misbruyck gekent,
Hoe vermoort ghy de ziel door ooghlusts eerezucht blent.
Den Heer onthoudy 't zyn, en laat hem naect na loopen,
Om d'onnoodighen hoop 't gheld te gheven by hoopen:
Als Perlenstickers, Verwers van 't scharlaken,
Pluymlichte pluymaijers, die dwazen 't geld ontschaken,
Iuweliers, Tapitfiers, met veel smetsfende knapen,
Beeldsnyders vernuftigh, en onze Iuppiters apen,
Wiens meeste kunst bestaat in kunstighe loghen.
Laat af, volght waarheyd, die werdt niet bedroghen:
Maar zal zeggen, kleedt hem u pracht in d'armen niet hier,
Ick was naect, ghy liet my naect, gaat in 't ewighe vier.

Tot een die Socratem heeft gevraacht
Hoemen verwerft goede faam gheprezen?
Antwoorde hy, dat ghy u soo draaght,
Als ghy geerne gheacht soudt wezen,
Al schijnt beweynsthelyts faam gheresen,
Ten duert niet, zy ducht veur 't beschamen,
Maar denchts lof blijft vast sonder wresen,
Weldoen baart alleen goede famen.

Heerlijck leven.

Luce 9. 58.

Jesus seide: De Doffen hebben holen / ende de Woghelen des Hemels nesten : maec
de Sone des menschen en heeft niet / waer hy zijn hooft nederlegghje.

Superbia

20

De heerlijcke doet kost / beel meer aan hond / walck / oft paard /
Dan aan den beelden Gods / die Lidmaten Christ waard.
Zijn hooge hert / hout hoogh / hoor hoogen / t kleyn blijft bukten /
Christus was noyt zijn gast / die zal hem oock upt snypen.

ANdere willen leven in grootachtbaarheyd heerlijck,
En zijn slaven veracht van haar hoomoed begeerlijck,
De burgher bout huizen als een Prins oft Koningh,
Zijn ziel blijft een vuyl graf, der Duyvelen woningh.
Ist niet misbryck, dit graf uytwendigh te vergulden,
Alst binnen blyft vol stanx, vol helwaardighe schulden,
Heerlijck bout hy Gode in zijn ziel een kamer,
Die arme huyskens bout, dits Gode aanghenamer:
Maar wy bouwen voor ons ghemackelijcke lusten,
D'arme Christus heeft niet om zijn hooft op te rusten.
De Heer leyt in den stal by 't ghedierte vertreden,
De knecht woont in 't Paleys, is dit noch al reden?
Waarom boutmen soo hoogh, meenen wy dat de Doot
Trap onbreeckt om klimmen in onze huizen groot?
Zegghen wy niet zelve, in groot huys woont groot kruys,
Groot ghezind, groot bewind, met dat lastigh ghespuys.
Behalven dat de Heer met hertsinoelijck verdriet,
Zijn haaf van 't onnut volck onnutlijck verslinden ziet,
Oock van Paard, Hond, en Valck, die hy mocht ontberen,
Wat gheniet hy doch meer dan zijn kost en kleren.
Zorghvuldigh bezorcht hy die lastighe overvloed,
En bevind hier zijn zonde haar zelfs straf en boed.

20.

VRiendschaps name is nu soo heel ghemeen,
Alsmen selsaam rechte vriendschap vint,
Dees maect van twee herten alijt een
Dat d'een d'ander alijt zijn ziele bemint,
Elck mint hem zelf, ist man, wyf oft kindt,
Eyghen baat schuyt in allen hoecken,
Maar eenen vriendt moet (wat hy oock begint)
Vriendts oorbaar voor de zyne soecken.

F 2

Onbehoorlijk bewaren.

Iacobus 2. 13.

Want een onbarmhertigh *Gozbeel* (sal gaet) ober hem / die gheen barmhertigheyt
ghedaen en heeft.

Lust tot weeldigh leben / doet onrecht bewaren /
In rijke schuren / niet in Gods arme dienaren:
Men suyt lust / hert en ooz / vooz 't gheroep der armen /
Zal God sulcke dieven in 't *Gozbeel* oock ontfaeren?

TAardrijck is Godes met alle dat daar inne,, is:
Hoe komt dan dat de Mensch zo dieflick van zinne,, is
Dat hy van eenigh ding derf zeggen, ziet dat ist mijn?
Wat heeftmen, dat niet eerst van God ontfanghen moet zijn?
Niet als ons eyghen, maer recht als gheleende ghoeden,
Om ons den rentemeesteren en Gods armen te voeden.
Om hem zelfs te voeden dees rijke niet en verzuymt,
Maer wie voedt Gods armen uyt zijn overschots ruymt?
Wy heeten al Christens: is men Christen zonder liefde?
Heeft hy liefde, die 't vermagh, en den armen niet gheriefd?
Hoe moghen wy ons zelf doch Christenen wanen,
Als wy God weygheren 't zijn als hy ons komt inmanen?
God maent door doorwaerders an ons dooren met ootmoed,
Gheen hooffsom, maer de rent, van 't zijn, niet onse ghoed.
God maant 't overloop van onze dertel weelden: (deelden?)
VVaart niet recht, dat wy hem de kruymkens zijns broods
Watmen den armen gheeft, dat ontfangt God zelve:
God zelve onthouick 't zijn, als icx in myn kist delve.
Dit doet elck, elck pleeght nu dees dieft volkomelyck,
Dits der Sodomiten godloofheyd verdomelyck.
God is wel barmhertigh, maar hy is oock rechtvaardigh:
D' onbarmhertige is Gods ontfaeren gants onwaardigh.

S.

Wellust en rou waren eens twistigh,
Veur Iupiter elck dede daar zijn klacht,
Die socht vrede goetlyck en listigh,
Maar wat hy seyde, 't was niet gheacht,
Dies werdt hy gram, en heefise met kracht
Aen een stalen keten 't samen ghesmeet,
Hier om volght na lust den rouw onfacts,
Dit maackt lief alijst begin van leet.

F 3

Min gheven om meer na te laten.

Proverb. 28. 27.

Die den armen gheeft / die en sal geenen kommer sijden: wie daerentegen sprake so
ghen afluendet / die sal seer afitemen.

't Misvertrouwen Gods wil 't kind zorgelijcke rijckdom erben
Wees wil van veel hebben / doet den armen veel berben.
't Volck betrouwt God veel min / dan 't ontrou gheld in de pot:
God is hunder tonghen / maar 't gheld is hant herten Godt.

Dit onrecht bewaren, en dit aalmis minderen,
Streft om rijck te maken niet ons Ziel, maar Kinderen,
Om oms Kind lief te doen, wy ons Vader vertoornen:
Maar ist oock liefd, datmen 't kind beddet in den doornen:
In den doornen, die 't koren van Gods woord versticken:
O dwase liefd, die 't kind leyd doodlijcke stricken.
Wie gheeft zijn kind gheen zwaard tot spelens verblyden,
Wie koopt zijn zoon gheen paard dat hy niet kan beryden:
Dit paard, is rijckdom woest, wiens wellustigh smeecken
Den woesten jueghd veeltijds den hals doet breecken.
Men klaaght over strengheyd van den wegh der waarheyd,
Noch zoekt elck voor zijn kind meer zorgelijcke zwaarheyd:
Lust ons dan 't verzwaren van den wegh totten Hemel,
Daar komt rijckaart zwaarlijck als door den naald een Kemel,
Die dan d'aalmis opsluyt om zijn kind rijck te maacken,
Arbeydt om hem zwaarlijck ten Hemel te doen raacken.
Elck plant meer in zijn kind gheld en eerezuchtigheyd,
Dan de goedadighe al nutte Godsvruchtigheyd,
En elck pooght meer zijn kind gheld dan wijsheyd te erven,
Dus heerschapt rijckdom zot, dits 't ghemeen bederven.
Ach betrouwt God, die laat den vromen geensins ter nood,
Noch zynen zaden niet dat ghingh noyt bedelen om brood.

X.

Xenophon seyde dat een vroede
Zijn vyandt ten oorbaar kan ghebruycken,
Want alijt leeft by op zijn hoede,
Om te schouwen zijn lasters vuycken,
Mocht die yet onrechts van hem ruycken,
Hy soudt elck met schandē vellen,
Hy kan honighuyt distels suycken,
Diewel leeft om zynen vyandt te quellen.

Recht ghebruyck der Rijckdommen.

2. Corinth. 9. 6.

Wie spaerlick zaeyt / die sal oock spariglyck maessen : ende wie mildelick zaeyt /
die sal oock mildelick maessen.

De Christen bouwende op zyn Daders woorden bast /
Leeft sober / gheeft weeldigh / bast dick upt liefd voor een gaff.
Want hy weet / dat een Wou haer kindt ees vergheten zouw /
Van die trouwe Wader zyn kinderen ghetrouw.

(zichtig,

DE Christen teert spaarlijck, deylt mild, bewaart voor-
Voor arm, voor hē, voor kind, en is elck nut en stichtig,
Al eyscht verscheydēheid elckerlijx verscheydē staat,
Noch geeft bescheyden liefd, hier elck een bescheyden maat.
Die teert beneden staat, wat onder 't ghemeen besteck,
En snoeyt zijn overvloed, 't snoeyfel vult 's broeders gebreck.
Dat leert hem 't veel gheven door oeffening kinnen,
Hy deylt zijn overvloed, waar hy gebreck kan vinnen:
Want hy zijns naastens nood, die nu is meer behert,
Dan zijns zelfs oft zijns kinds toekomende onwisse smert,
Ia by wylen beweeght door yemands pijnlijke last,
Hy tot diens verzading willigh hongerigh vast.
Maar ziende niemand recht in behoefstigheys plagen,
Ghedenckt hy in Gode d'anstaande quade dagen,
En bewaart voorzichtig dat rechtvaardige overschor,
Voor hem, voor wijs, voor kind, maar byzonder voor God.
Want in dit bewaren is hy meest in onvrede,
Des zoekt hy rechte armen om 't pond recht te besteden.
Dit zijn rechte Heeren, dees leven oock heerlijck,
Doen niemand quaad, elck goed, en gheven zo begeerlijck,
Alst de gierige neemt in zijn bodemloose vuyck:
Is dit van rijckdom niet 't rechte en Godlijck gebruyck?

Y Ghelijx monden van 't goetd klappen,
Ghelijck Aaxters of Papegaeijen,
Maar mercktmen eens op elx voetstappen,
Daar sietmen 't Compas gants verdraeyen,
Schoon klappen en sal Godt niet paeijen,
Woort zonder werck en doet gheen voordeel,
Die woorden zaeyt sal wint maeyen,
Elx klap gheeft elck zyn oordel.

Minderung van behoefte, om meer te gheven.

2. Corintb. 8. 9.

Want ghy weet de ghenade onses Heeren Jesu Christi/ dat hy/ die rijk was/ om u went wille arm geworden is/ om dat ghy doo; zyne armoede soud rijke worden.

't Is de beste mensch/ die God meest is ghelijck/
Die was rijk en werd arm/ om d'armen te maacken rijk.
Doet u wes naastens ghebruyck doo; 't denken van u welde:
Stijcat ons armoe anderen/ zo dzaghen wy recht Gods beelde.

(te streng!

D Unckt yemands onghewoont dit Recht gebruyck wat
Die lees der Naturen Wet, dees is immers zo eng,
Doet and'ren, zo ghy wilt dat u zouw gheschieden.
Wie zou niet begeeren, om zijn hongher t'ontvlieden,
Dat een rijk ghezond Man een kappoen zou ontbeeren,
Om oock verzaadt te zijn door mildheids kleyn teeren?
Wie zou niet begeeren, tot wermt van zyn koud ghedermt,
't Geld van 't borderen, dat den pronckert deekt noch wermt?
Zouden wy dan behoefigh zulx van andren wenschen:
Waarom doen wy dat niet den behoefighen menschen?
Al d'arm en oor-ringhen gaf Israël tot 't snoode Kalf,
Waarom gheven wy God onze kleynodien niet half?
Zoudt wel zijn uyt vreeze, voor die eerlijcke schanden,
Dat wy God meer volgen, dan die gewoonte van de landen?
Laat ons veel meer vreczen in 't oordeel te komen,
Wijckt voor schandelijcke eer, t'ewigh verdomen.
Elck onderzoek met crnst in der waarheyd blootelijck,
Wat hy noodlijck verteert, ende wat onnootelijck:
D'onnootlijcke kost zal hy zo groot anschouwen,
Dat hy een arm ghezind daar met moght onderhouwen,
Verteert weynigh, gheeft veel, en mindert 't bedroeven
Der rechte behoevers, door u kleyn behoeven.

Z Aligheyt is het uysterste eynd
Daar alder werelts wenschen na spoet,
Die wert van elck een t'onrecht ghemeynt,
Het weeldigh ghebruyck is overvloet,
Maar wat heyl brengt toch al d'eerdsche goet
Int knagende hert dat altyt sterft?
Boven al zoekt een deuchtsaam gemaet,
Want de deucht baart wreucht die rouwe derft.

Oordeel.

Math. 25. vers. 35. ende 41.

Wat sal de Koninck seggen/ tot de gene die tot zynre rechterhand zyn sullen: Come ghy gheseghende mijns Vaders/ besit dat Koninckrijcke / etc. Maer tot die ter linkerhand zyn: Gaet wech van my/ ghy verbloecte/ etc.

Arm/ nodrustigh/ rijck/ bruyckt u wel ghelijckelijck/
Lijdt duldigh/ wint naerfich/ spaart matigh/ deelt rijckelijck:
Zo blijfde als schaapkens in 't oordeel by d' Herder goet/
Want af alle bocken schepden ter helser gloed.

D' Alwetende Rechter zal inden iongsten dagh (klagh. Elck geven na zijn werck, loon met vruegd, oft straf met Wat elck hier doet oft lijd, magh wel oft qualijck ghe- Voor ons Rechters oogē, die't al wackerlijck aanzien: (schie, Ist dan niet loflijcker, tot ons eewigh verblyden, Alles wel, dan qualijck te doen oft te lyden:

1. Is yemand in armoe vol pijnlijke onlust, Die schou quaad werck, oock 't niet doen, dats qua rust: Al waar hy schoon zelve an zijn armoede schuldigh, (digh. 't Schaad hem niet, bruyckt hys recht, met lijdszaamheyd dul-
2. Die slechte nodrust heeft, ghebruyck die manierigh, Vermijende hazard, sinets, en spaarbeck geldgierigh, Win eerlijck, teer matigh, en betrou den trouwen God, Zo bruyckt hy nodrust recht, na 't Goddelijck ghebod,
3. De rycke vlie groot behoef, en ontrou bewaren, Zoek levende kisten zyn schat in te vergaren, Veyligh voor den motten, en voor 't diefijck belagen, En bruyck zo ryckdom recht na Godes welbehagen. O! hoe vrolyck en bly sullen dese anhoren Dat laatste blyde woord: Komt myns Vaders verkoren. Maar den misbruyckers zal vreeslyck 't hert doorsnyden, 't Vreeslycke leste woord: Gaat ghy vermaledyden.

E Y N D E.

(opey,
Den Hemel Wierschaar houdt, de Graven barstey
Het Dardryck krylt alsins van zieley opgekropey:
Zij soete en felle stey de Rechter hoorzey laat.
Gebenedyde komt, Vermaledyde gaat.

ODE HORATII II.

LIB. EPOD. BEATVS ILLE, &c.

Vertaalt.

Op de Stemme Sandey 23. Psalmy.

Aligh leeft hy met ons Voor-ouders ru-
 stigh,
 Die los en vry van handelingh onlustigh,
 Met Ossen sterck bouwt vaderlycke landen,
 Van 't knagen vry der woekerighe tanden:
 Hy schrickt niet door des kryghs trompet-
 ten bloedigh,
 En vreesft oock niet der golven toorn verwoedigh.
 Dies vierschaars twist vermydt hy onpartydigh,
 En huysen hoogh, vol hoovardije nydigh,
 Hy houwelyckt den wynstock ryck volwassen,
 Aen boomen hoogh, wiens rancken daer om passen,
 En ziet met lust zyn vette Melck-Fonteynen
 Erkauwen 't groen van zyn gras-rycke pleynen.
 D'onvruchtbaar spruyt zyn kloecke handt kan snoeijen,
 Die ent goey vrucht op stammen goet van groeijen,
 Den honich zoet persen zyn trouwe knapen:
 Die oock ontkleen zyn ruygh bekleede schapen:
 Als d'Herfst vruchtbaar vergult de groene bomen
 Met appels geel, die op den disch dan komen.
 Hy pluckt met lust veel nieu ghe-ente peeren,
 En druyven grof, als purper schoon vol eeren:
 Daar met hy dan zyn vrienden gaat beschincken,
 Oock u *Syluam* het vrolyck nat doet drincken:

In't

In't groene gras rust hy, bevrydt van quaden,
Een oude Eyck beschaeut hem met veel bladen.

Het pluym-ghediert zyn vreughd met klanck doet blycken,
Dat orghelt zoet natuerlycke Muzycken:
Van klippen steyl, verçiert met wilde pruymen,
Ruyfcht snellyck daal, veelwaters wit van schuymen;
De Beexkens klaar, al suyzelende vlieten,
Dees lust met rust doen licht in 't slaap beschieten.

Maar als het jaar treedt op des winters wegghen,
Met koude sneeuw, met haghel, wind en reghen,
Zietmen hem rasch, met rassche honden iaghen,
Het wilde Zwyn, in zyn verborghen laghen:
Oft hy belaaght met dunn' en blinde netten
Houtsnippen vet, die op 't bedrogh niet letten.

Een zoete vangst is oock de Haze duchtigh,
De valsche strick bestrickt den Kraan hooghvluuchtigh:
Wie zoude niet, in zulcke lust ghezeten,
Wellustelyck des drux onlust vergheten?
Ia oock de Liefd, vol leets door liefs ontberen,
Moet ruymen zelf, met al zyn zorgglyck deren.

Is daar dan by een huysvrouw kuyfch en trouwe,
Vruchtbaar en bly, daar blyft geen druck of rouwe,
Een luchtigh vier, van droogh hout gaat sy stoken,
Tegens de komst haars mans, vermoeyt van knoken,
Haar teylen breet doet sy met melck vervollen,
Van 't vette Vee, en drooght d'Elders ghezwollen.

Uyt vaten groot, sy Vernen wyn doet trecken;
Spys ongekocht laat sy den Disch bedecken;
Geen Brugs Capoen, gheen roy Calcoensche hanen,
Geen Oesters vet, gheen Stuers verstueryck wanen,
Verstuert haar Disch, met twyfelycke spyzen.
Haar eyghen kost sy voor de vreemd moet pryzen.

Sy slaat een Lam, alst Lam voor ons most doghen,
Oft teeder Gheyt, den fellen Wolf ontoghen.

Men ziet met lust aan tafel onder't praten
 De Schapen ruygh, na't stal toekomen blaten;
 En d'Offen moed, met halfen neergheftighen
 Den Ploegh verkeert sleypen, tot rust gheneghen.

Raas t al de wereld, dees man leeft stil in luste;
Velt Godt het hoogh, hy houdt hem neer in ruste;
Hoflicke pracht haat hy, en draaght hem buerlyck:
Slachtende heel ons voor-Ouders natuerlyck.
Coorn wyn en kleed vernoecht zyn lyf gestadigh,
Hert, zin en moedt danckt God, die't geeft genadigh.

PROTEST Teghen den Slaap.

NS leven wordt een droevighe slaap be-
 schreven,
 Die een doot: dien't volck vreesst, om't
 verlies van't leven,
 Met welx liefd', elck boven al is bevangen.
 Nu spoedt d'een zijn gheld, d'ander zijn
 land te meeren,

Dees arbeydt om faam, die om staat van eeren:
 Maar wie is naarfich om't leven te verlanghen?

Dunckt dit yemandt boven't menschelijck vermogen:
 Die neme de knaghende zorghe voor ooghen,
 De walghende zatheyd, het florpen en storten,
 D'uytghemerghelde geylheyd, de dollen toren,
 De quynende droefheyd uyt boosheyd gheboren:
 Een oordeel, of dees't leven niet en verkorten.

Waarom

Waarom zoude dan een leven van zorgen vry,
 Zeker, lustigh, sober, kuysch, vrolijck en bly,
 Hem zelfs niet moghen verlanghen oft recken?
 Zoo veel als de ghemeene zotheyt het leven krenckt,
 Werdt dat oock door het zeltsame verstant ghelenght,
 't Welck dat tot zyn volkomen eynde kan strecken.

Men stel twee kaerssen van een lenghte, dickt ende smeer,
 D' een in een windighe tocht, voor een deur aankeer,
 Datse verwaey, verdruyt, ende verloop in 't branden:
 d' Ander in een stille besloten kamere,
 Zal dees niet lichten langher en bequamere,
 Door 't snuyten en reynighen van 's menschen handen?

Die dan 't leven zo minnen, en 't sterven schromen,
 Den slaap ankleven, (die maar door athem en dromen
 Onghelijck is de dood, der menschen kinderen,
 Dies mense recht noemt Broeder vande dood)
 Wat dwinght heur? wat port heur? wat ist nood?
 Door 't willigh sterven heur leven te minderen.

De tseftigh-jarighe zijn leven zoo bemint,
 Datmen gheen schat op aarden zo dierbaar en vint,
 Daar voor hy d' onsekere rest zou verkoopen:
 Maar wie bemint doch zijn leven met zulcker vlijt,
 Dat hy zynen lustighen ende zekersten tijdt
 Metten doodelijcken slaap niet en laat verloopen?

Zes uren slapens is de schuld der naturen:
 Slaapt ghy dan in u levens fleur twalef uren,
 Zydy dan van 't vierendeel uws levens niet zelf een dief?
 Noch schaamt hem niemant de natuur te beklagen,
 Van de vlieghende kortheydt der Menschen daghen,
 Welcx lanckheyd elck verkort om des slapens gherief.

Oock is de slaap voor dees zat-slapers onlustigh
 Met eyffelijcke dromen beswaart onrustigh,
 Recht als den respenden maagh, spijs met overvloed:
 Maar ghelijck spijsse voor een hongericghe knape,

Zoo valt den wackeren arbeydsman de slape,
 Door nootdrift lustigh ende rustigh, kort en goed.

Dus protesteer ick teghens u van desen daghe,
 O tijt-roovende slaap, luy, swaer en traghe,
 Plompce beeste, die met spa-berouw bedroeft,
 Dat ghy in my (dien 't leven gheensins en verdriect)

Van nu af niet meer rechts eyscht noch ghebedt,
 Dan de vermoeyde natuur van zelfs en behoeft.

Doetse slapen, gapen, sluymen, snorcken en quijlen,

Diens verdrietighe leven maect langhe wijlen,

Zendt desen u bode *Mankop* laat en vro na,

Begraaft die in u pluymighe sluwijnen,

Kerckertse binnen u duyftere gordijnen,

Wtfluytsters van de ghoud-blinckende *Aurora*.

Bant uyt heur wooninghen de blaffende honden,

De ghekroonde voghels die den dagh verkonden,

En de vluchtighe vloyen, der slapers verdriet:

Ziet dat ghy Smids ende Kuypers, die vroegh wercken,

De klinkende klokken, de zinghende klercken,

Oock ruysschende winden, het zwijghen ghebedt.

Zoo mooghdy u dienaars en willighe slaven,

Die levendigh als doode legghen begraven,

In u stomme, stille, blinde dromerijen,

Zoo veel van heur tijd en leven ontfelen,

Als sy gaarne ontberen, en u willigh delen,

Om te ontgaan heur wroeghende fantazijen.

Maar neemt in my, niet boven u recht met liste,

Want ick langh ghenoegh, buyten oft in de kiste,

Vergheten sal legghen uyt 's volcx memorien,

Tot dat my in de verrijsenis der dooden,

Het leven met zijn levende gheeft sal nooden,

In 't ghenadighe ghebruyck van zijnder glorien.

**'t Bedroch des Werelts/
Alwaer als in eenen Spiegel/ de bedrieg-
lyckheit desselven lebendigh wort vertoont / onder den
name van't Loeye en Leckere Leven, 'twelck eertyts
seer konstigh in Latynschen dicht beschre-
ven is van**

**PANDVLPHVS COLLENCIUS
PISAVRENSIS, Rechts-geleerde:**

En tot oeffeningh des verstands van D. V. C. beneffens den Lofzangh
van 't Goudt, in Duytschen dicht gestelt: maer nu tot openinge
en verklaringe vieler duysterheden met aenwysingen
verrycht ende verlicht.

Ft' AMSTELDAM,

Voor Dirck Pieterfz. Boeckverkooper, wonende op't Water, in
de witte Perffe, recht tegen over de Koren-Merckt.

PANDULPHI COLLENTIS
t. **Boccxkentotten Coopers.**

*Oo lustich had Pandulph in 't Latijn ghepresen,
Den arbeit naerlich, met die doechde doorluchtich,
Datse elck leser most beminnen.*

*En so anxetich deede hy de leelyckheydt vreesen,
Van zotie traccheyt met beveysstheyt eersuchtich,
Datse elck wyant wert van binnen.*

*Maer want die nutte lust diemen hier moecht winnen,
Voor al diese wten Latijn niet konnen halen,
Onvruchtbaer verlooren wert.*

*Ben ick t' uwen oorbaer met neerstighe sinen
Rijmsghewijs na-ghebootst in Ne'erlantsehe talen,
Door Dierick V.*

COORNHERT.

A M S T E R D A M

*Voor Dierck Pieterz. Boeckverkooper, wonende op 't Water, in
de witte Poorte, recht tegen over de Koen-Meer.*

't Bedroch des werelts/

Of

Van weeldige ende veyltige
ledighepd. Nabolginge

PANDVLPHI COLLENTI.

Fabula. †

Je rijke ° Orcus bestade ter Echt/
Kenden gontbarenden ° Labor oprecht/
Nut/ nootlick/ en gemeen alle menschen/
Zijn ioncxte Dochter lieflyck na wenschen/
Nentreckigh van schijn/ en smekende besaemt/

Maer loep en sot ° Inertia genaemt/
Belobende met haer Aychdoms weelde/
Indien Labor kinders hy haer teelde.
t Was voorsept vande ° Parca waerachtigh/
Soo sy bleef met haren Man eendrachtigh/
Dat zy soude baren seuen Vychten/
Dien elck soude eeren/ dienen en duchten.
Maer soo zy de eerlicke Echt verachte/
Souden snode Doelen/ een snood geslachte/
Winnen aen haer snoodheyt hobaerdigh/
Tot schande van haer geslacht eerwaerdigh.
Welcker winnelose gulsticheyt zadt/
Vernielen sou/ haer aenge erfde schat.

Alsoo wert dees Vyploste wyt vermaert/
In 't Huys vande ° Lares getrouw' van aert/
Met groote kosten ende heerlijckheyt/
Aycheluyck bereypt met begeerlyckheyt.

De welspreckende ° Genius voerde 't woort/
Seggende/ dees Vrouw/ wiens schoonheyt elck bekoozt/
Heeft een Man getrouwt die 't al verwint/
En al betemt datmen ter Werlt vint.
Ist saecke dat zy hem blyft onderdaen/
Doende in als nae het naer stigh vermaen/
Vanden Man/ die daer schyn in 't begint.
Wat streng en moeylyck in haer sinne:

† Fabula, is een versterde ver-
den/ uytbarckende de gelyc-
kenisse der waerheyt.
a Orcus of Pluto, &c. is al-
ren bebedenisse / hy wort ge-
heeten de God van der hel-
Wader der sychdommen/
noch inswelget/om dat daer-
de alles ver swelght en wodes
hoorzenght.
h Arbeyt.
c Traegheyt.

b Godinnen des Leven en
Doodts: is weten/ Clo-
maeght van Spinrock/
Lachesis is Spinster/
Atropos sijnt nae daer af
van 's menschen leuen.

e Lares, Huysgoden of
Demons die vonds aenghe-
heden hebben als Wachter
van hare huysen.
f God der naturen/ of der gas-
terijen en boozreelingen/
want d'oude geloofden datte
sou deel Genien als mensche
waren.

Soo wert sy van schoone Kinderen Moeder/
 Oock een achtbaer Wijf onder sulcken hoeder.
 't Is die man die vruchtbaer ackers dinget/
 Over zee vaert en coopmanschap byngt.
 Die de Steden sticht/ beschermt en vermeerct/
 Den heerlycken mannen lof pcken eert/
 Oock doozluchtigh maectt en onsterffelyck.

Hercules werd der Godheyp erbelpck.
 Dooz dees man/ die oock hoogh dede komen/
 Die Werlt regerende de stede * Romen.

Quam die Stadt niet tot grooten machte/
 Dooz der Burger's naer stige eendracht:
 Die waren soo eelen vroom van moede/
 Dat sy die Stadt bouwden met haren bloede.
 Om welc rust sy geen arbept en spaerden.
 En vreed sochten met vpanycke swaerden.

Op dat het vplieck dan sy doozspoedigh/
 Sal dese heerlycke vuydt grootmoedigh/
 Niet achten der vryers minlyck smeken/
 Noch der Speelnoten listige trekken.

Maer sal haer man lieven in 't herte binnen/
 Soo dat sy 't welck 't grootste is inder minnen)
 Als een Spiegel 't gedaente contersept/
 Haer man gelyck sy in lief en leyt.

Doet sy dit/ sy werd saligh en lossaem/
 En sal 't quade gerucht dat haer quaep naem/
 Dooz sy leelichheyt haer toe heeft gebracht/
 Blusschen: want die goet is/ wert goet geacht.

Soo sprack Genius met soeter talen/
 Doe gingh * Labor den vuydtgaef voortthalen.

En wacker Daen/ die den morgen verkondt/
 En Esel lydtsaem in 't werck/ sober van mondt/
 En stercke Osse/ een porrende sweye/
 En mopelyck houtweel/ en vanden schepe

Het gevaerlycke roeder forghvuldigh.
 Oock bracht hy een beschermend schilt geduldigh/
 En swaert dooz straf ende were bloedigh/
 En boeck der sunen slyp-steen behoedigh.

En schryfstafel der gedachten kouwe/
 Die vaten vol warme arbepts douwe.
 En midde wakens van morten wichtigh/
 Met vpf kisten vol sorge doozsichtigh.

Eick prees die gabe lof pck ober luyt/
 Maer die misshaeghe den tederen vuydt.

Die

De baden Hercules syu pge-
 lyck bekendt/ hy was de sone
 van Jupiter ende Alcmena.

† Romulus en Remus
 twee ghehoeders/ syu eerste
 Fondateurs van dat ver-
 maerde stroom/ gelegen in
 Italien aande riviere Op-
 der/ in 't derde Jaar vpin-
 piades Eert/ dat soude syu
 in 't 10. Jaar vpotham des
 konings van Juba/ naar de
 rekeninghe van Pomponius
 Atticus, en sommige andere/
 hoe sy roegenoten en gewel-
 digt heeft/ leefmen in Titus
 Livius daar den keler ter
 noor gaen mach/ en Plinius
 sal hem daar oock af kunnen
 gelieven.

vuydtgave * Laboris oft

Arbept.
 † Een wacker Gheest des
 vuytbadens ende Moeders.
 † Geduldigh inde arbept ende
 de swaerfaem.

† Kennisvende tot den ploeg
 ende onderhoud des levens.

† Waermede hy syu Acheren
 rouwvoert/ in en 't roer of bes-
 tier van syu huytgestin heeft.

† Een dapperen doozstant
 tegen haer en ac/terklap.

† Een rechtveerdige vzaeck
 hierigh tot kraffe der doos-
 doenbers.

† Een boeck/ d'oeffening om
 niet verstant op alles te leere.

† Een gedachtenisse der goe-
 der gaben/ en een register of
 inhoudt harer vagesperschen
 handels.

† Wyse middelen tot doozstat
 syu huyt/ als nobzst/
 doozganc en vermeerdering.

† Vol vlynghepes en wakens.
 † 't Begin en 't eynde des
 vuytshoubens bestaet in soz-
 ge/ want hy wort inde kiste
 van sorge begraven/ ende laet
 d' andere vier kisten syu ers-
 genamen.

† Waeghep misshaeght al
 dese gaben/ als daer niets
 niet gomeyns hebbede.

Diese eerst bespote/ en voortz verwerp/
 Als zynde te suode/ te hert en te schery/
 Dooz soo saerten en weeldigen Maget/
 Welc weecke ooghskens/ beter behaget/
 Zyden Sloepers/ halfdoerckens doorfchynigh/
 Zweetdoerckens/ Spiegelkens Cristallynigh/
 En Bedden/ die dooz zacht heyt van Phynen/
 't Vermoeyde slapen doet rusten met sluymen.
 Dit baerde toorn en twist vbandelick/
 Altyt tusschen Man en Wyf schandelick.

Soo is Inertia met onwaerden/
 Van Labor gescheyden eer sy vergaerden/
 Dien sy eenen schepd-byef heeft gesonden/
 Doende hem daerby/ al dit verkonden.

Na dien ghy/ o Labor my/ so versmaet/
 Dat ghy geen lief ycker gift dan 't gelaet/
 Van u streng aensicht/ troerigh om dencken/
 My in 't versamen hebt willen schencken:
 Soo wil ick u gaben niet ontfangen/
 Hout die selfs/ doet u dingh/ ick ga myn gangen.

Dus sachmen dit nieu bylick mislocken/
 Elck van hem beyden/ is spys weeghs getrocken/
 * Labor wert dienaer der wyfer * Minerven,
 * Inertia dacht bytten lants te swerven.
 Sy boozsach haer van noozust traechelpck/
 En nam tot haer Loeyhey behaerselpck/
 * Hypochrisi een goet schynende quaet/
 Met twee maerten/ een dom/ een schalck van raet/
 Die inder Jochyt by haer waren versaeint/
 * Een * Fraus d'ander * Desidia genaent.

Als sy nu die * Werldt alsoo gingh besoecken.
 Versaemde daer terstont uyt allerley hoecken
 Die wegen vol luyden/ alleen om t' aenschoutwen
 Het lief ycke gelaet der vermaerder Vrouwen.
 Sy sagen haer schoonheyt/ oock van haer gesinde:
 Die elck daer stilstaende preez/ en oock beminde.
 Daer sachmen elck om strijt vanden merckten listigh/
 Vanden Ackers pynpck/ van vierseharen twistigh/
 Vanden Ircygh en Schepen/ (booz sozghlighy open)
 Wt alle winchelen hoopigh tot haer loyen.

om dat sy den mensche vermaent/ en dooz die wyfheyt roept tot haer schulbige plicht/ *Vomerus/ Lucianus/ Musonius/ Cicero/ Papinius/ Virgilius* en *Virgilius* getuyghen dat sy alder eerst gevonden heeft het jaessens/ *Spinnen* en *Wespen*/ oock *Steden* te bouwen/ *Wysen* en *Wagens* te maken/ 't *gedryck* van d' *Wylf- Wyf*/ *maer- Zaag* en *Fluyten*/ *Wozloghe* slyden te voeren/ daerom sy oock *Bellona* genoemt/ en genoemt wort te wesen de *Goddinne* des kryds.
 * Traegheyt neemt Schynvengh/ *Weddy* en *ledigheyt* met haer tot *Saet- Juffers*. a *Schynvengh*, b *Schyngh* e *leegheyt*. d *De Wereldt* heeft een sonderlingh behagen in dese *lusten*.

Traegheyt schiep van des
 Arbeys.

* *Arbeyd* boeght sich by de
 wyfheyt.
 * *Den* *Arbeyd* begeeft sich in
 dienste vande *Wysheyt* was
Pallas *Tritonia* en *Minerva*
 die is al een selfde *Goddinne*
 die de veul besochte *Athena*
 neu tot *Doogdessa* vande
Wysheyt gekozen hebben/ sy
 is naer 't seggen van *Pausa-*
nius nyt *Jupiter* s harzenen
 gekozen/ en *Pallas* genoemt/
 om dat sy haer *Vader* hel-
 pende sryden teghen de *Hez*
met *bestomende* *menschen*/
 den *woeden* *Pallant* met
 haer eygen handen dooder.
Tritonia noeminttense naer
 't gheral van *dye*/ daer ver-
 schepde *redenen* tot *syn*/ *soms*
nige *dwyfent* op de *wysheyt*/
 dat is de *tegenwoogdige* *din-*
gen te *verstaen*/ de *toelom-*
mende te *voorzien*/ en de
boozleden te *ghedencken*/ ofz
 dat die *wysheyt* wilt *leeren*/
 wel moet *raden*/ *recht* *ooyde-*
len/ en *oprecht* *handelen*.
Minerva wortz gheheten/
 a *Schynvengh*, b *Schyngh*

Het

Het was al den volcke een begeerlycke luste/
Hun te versellen inde heerlycke ruste.

Elck preec ² Inertiam, dat sy soo wysselyck/
d' Ontsellycken man/ en gaven afgryselyck/
Sonder langh beraden hadde afgeslagen.

Want het algemeyne Goddelyck behagen/
Van haer soet aensicht en haer saertheit vrouwelyck/
Was al veel te edel dan dat het houwelyck/
Van soo strengen man/ onder ouruysts wimpelen/
Daren ted' ren huylt met moeyten sou rimpelen:

¹ Inertia ontfinck dit volck altesamen/
Minlyck ende vryndlyck noemende elck met namen.
En beloofde voorts aen hen allen te geven/
Een gants onnoepelyck en sorgeloos leven.

Dolgh/ sprack sy/ myn paden alle stant vastelyck
En wilt oock versnaden den ² Arbeyt lastelyck.
Dat 's myn verworpen man/ vlied hem t' allen Steden/
Ghy hebt maer te voeden en slecht te kleden/
Een seer kleyn gesinde/ my die u sal leeden

En myn ³ Gesellin/ die is met kleyn te vreden/
Oock myn twee ¹ Maerten. een dycker dick ontbyt/
Meer dan ons Maeltjdt cost. Want arbeyt maectat appetjt.

Wy sullen ² Murciam het Goddinncken soet/
Dienen ¹ en offeren: niet met moordelyck bloet/
Of met strenge wierooch/ maer met cussen en stoel/
Met beddekens sacht en met slaep/ der rusten boel.

Dees versaminge dooz die woorden smekelyck/
Van d'aentreckende vrou/ sact/ sacht en wekelyck.
Gewassen zynde/ tot een menichte ontallyck/
Dooz wandelt de Werlt/ daer den kilap bevallyck/
Van dat minlycke wyf/ d'arbeyt mocht hinderen.

Midd'ler tyt began die voorraet te minderen.
Die spys wert seer dier/ en 't volck te niet verniert/
Wat tracgheyt vereenicht werdt dooz kommer geschuert.
Oock quam inde scharen een schricklyck duchten/
Ende dit niet geheel ypt valsche geruchten:

Dat ³ Honger en ² Gebreck twee Doxten verbaerlyck/
Met groote dagh-reysen haesten openbaerlyck.

Om te verstroyen/ die gantsche vergaringe/
Zimmers dat sy nu al (o wat beswaringe)
Met grooter macht waren geheel na byder hant/
Als die lichtelycken en sonder weder stant/
Pa 't verniel der dingen haest waren geden/
Dooz al die ledige Landen ende Steden.

² My sal haer dat sy den Ar-
beyt hadde haer houlyck ont-
seet.

¹ Tracgheyt ontfaught
Schondeggh/ Sedogh en
de ledigheyt.

³ Labor.

¹ Schondeggh.
² Sedogh en ledigheyt.

¹ Murcia/ als getuyge Her-
molans in Plinio is besaemt
gewest dooz Goddinne van
de luyheide en onachtzaam-
heyt/ gelyck Sirene bande
voetshuldigheyt en vernuftig-
heyt/ want Murcia is by
den ouden/ onweten ende on-
achtzaam genoempt geweest/
als Festus gheruygh/ dese
Goddinne hadde een kleyn
Tempeljen onder den bergh
Monte/ de welcke oock by
de ouden Murcia ghevoemt
was/ Murel sunt, homines
zimidi & ignavi, dat zyn
bloode ende onwetenende men-
schen.

² D' Onderder bloed van
menschen of bestien.

³ Honger ende 't gebreck be-
stozzen haer/ zy wozen van
Obdura in ghebaure van
vrouwen bescheuen/ seer lee-
lyck en mismaecht.

In dit onbersien quaet was 't volck ancxstigh verbaest/
 Des die voorbarichste by Inertie naest/
 Daer twyfel pck vnaeghden/ wat in sulcker vresen
 Tot hen versekerthept best gedaen sou wesen?
 Daer wert den oppersten/ die om ted're saken
 Te binden/ kloockt waren/ bevolen te waken/
 Te binden/ te raden/ en middel te spozen:
 Erst om dien vpart listigh te verstozen.
 Doort's hoemen lichtelpckst' sonder arbepts gedogen/
 Dooz vyou Inertia syp's hebben sou mogen/
 Nu vantiner daer vele treflick en hoogh vernaemt/
 Openlick ° radende datmen beropthepts schaemt/
 Spot/ verwoyt/ ia die smerige bedel-hoeken/
 En dupsent-verwige dicht-gelapte rocken/
 Met ander quaey saken eer soude aenbaerden:
 Dan 't schentlick versaken van haer vyou vol waerden.
 Die doodt die 't eynde is van alder menschen klachten/
 Hadden sy al gelpck als veylant te wachten.
 Daer tusschen (seyden sy) heb elck een blyde moet:
 Soo lanck die milde Godt ons mildelpck voedt.
 Valter wat onspoedighs tegen ons behagen/
 Dat moetmen onachtfaem en lachende dragen.
 't Gedierte der vende helders ende schuren/
 Voedt ledigh en weeldigh de milthept der naturen.
 Soo oock scheyden wy niet/ als vpyen swackelpck/
 Van d'aengenomen Sect/ soet en gemackelpck:
 ° Die natuy/ 't geluck/ en 't gebuyck practypckelpck/
 Sullen ons versorgen van alles ryckelpck.
 Wat soudemen seggen of wy sonder soecken/
 Ergens een schat vonden in eensame hoeken?
 Of veel diere Waren op volck-lose Stranden/
 Wt verdroncken Scheyen ons quamen ter handen/
 Of oorlogh en sterfte de luyden soo plaeghden
 Dat yse al t'samen soo ancxstigh verjaeghden
 Dat elck zyn ryckdomen verliet gants onbehoedt/
 Die wy onder rypel van wy-verlaten goedt
 Dan tot ons eygendom aenbaerden rechtelpck?
 En of oock sommige dooz vrese knechtelpck
 Van d'aenstaende quaden den Ster-kykers hondigh/
 Vande ° wzaeck-Goddinne/ alder sielen sondigh/
 de Egyptenaren aengebeden/en ge-seert dooz de wzaeck-Goddinne / en boedten haer onder een thoon / sterende op de smae-
 ne/ op datse daer als dooz een Spiegel sage alle baden der menschen / thamunsa woysse gheheten/ naer de Stad thammus
 in Africa/ daer se haer Kerck hadde/ dess Goddinne was ghelooft / datse stadigh Jupiter hielp te neder werpen den hooghe-
 vorder der verwaender menschen/ en verberben de ghene / die dooz ryckdom/ kare ofte ere / haben reden wsect en opghelofen
 wiederde/ die van Sennere aenbadten een deel thamesen/ hebdenkende dat God veel middelen hadde / sou oozverlen en strafsen
 gen tegen de quae-lesseche menschen up te voeren.

Weygh loert op middel

o Gaet sagh de lebigheit tot alle ppaerque.

y Quade toeberlast.

Maer is goet na te wachten?
 maer quaet na te vaken /
 want den hongher wilt ges
 zyn hebben.

g thamest/ Dochter van den
 Crean en sacht / wierd wa-
 re / die stadigh Jupiter hielp te neder werpen den hooghe-
 vorder der verwaender menschen/ en verberben de ghene / die dooz ryckdom/ kare ofte ere / haben reden wsect en opghelofen
 wiederde/ die van Sennere aenbadten een deel thamesen/ hebdenkende dat God veel middelen hadde / sou oozverlen en strafsen
 gen tegen de quae-lesseche menschen up te voeren.

v Radamanthue/ woedt sone
van Jupiter en Europa ge-
acht te wesen / en was ber-
maer van wegen zyn selfa-
me berfant / gemaricheyde-
ss opzichtigheit / daerom hy
tot een ziel-sichter inde Helle
le was gheselt / met Minos
en Ceris / oock Jupiter's so-
nen / als Homerus / Virgi-
us en Ovidius dat verhalen.

Diogenes Cinicus woonde
in een Couve.

Soo schoon kan de ondeught
haer volckten poken.

Creogheyt.

z Sybillen / waeren Prophe-
terssen / die't toekomstige co-
sien voorszaghen / en worden
hy d'oude in groter eeren ge-
houden.
Zewys der hebelerij.

u Diogenes Laertius / lib. 6.
in 't beginsel / seght dat An-
tisthenes was van Athenen
geboortig / en in Philosophia
gestudeert heeft / ten tyde van
Zehad / Diogenes / Crates / en
Zeno / arm en onnut als een
hond gestoyden. z Was sone van
een Afsonde / en een van de eerste
Discipelen van Diogenes / hy
wien hy gesterft heeft

Vanden uytersten dagh / van 't groutwelck oordeel /
Of van ^z Radamantho verschryckt t onsen voordeel /
Soo mild mochten werden over haer ryckdommen /
Dat sy / of om die Helle bepligh te ontkommen /
Of om te volkzengen haer beloften devoot /
Verdienstelyck gedaen / in lyfs aenryt en noot /
Wywilligh haer goeden ons-luy quamen schincken.
Noch tintmen dan niet lustigh poppen ende drincken /
Altyt salmen vinden verwaende roem-gierigh /
Eenbuldige milden / veel jyn rige vierigh /
Die ons voorszien sullen van kileed / spys en dranckie /
En dat om Godes of om der menschen dancke.
Maer of dese dingen dan noch al ontbraken /
Soo heestmen niet vergeefs Gast-huyfen doen maken.
Oock vintmen gaeld' rjen / huyfen / luyffens / bogen /
Ja tonnen / die ter nootd huyfen strecken mogen.
Wat lant is doch so naecht / soo arm en soo geplaecht /
Dattet gantsch geen ruygh hop / of warm stroy en draecht /
Wilby van deccelen verstaen den besten aert /
t Is diemen om niet krygcht / diens verlies niet beswaert.
En die derst het gequel van 't gedierte groeijelyck /
d' Welck der burgers bedden plaeght met waken moeijelyck.
Entlyck soo mocht henluyden nimmermeer gebreken /
Weel voedende krukden noch oock klare beken.
t Onbehoefstigh gelt meest / is selfsaem / en cost sweet.
Maer die noodrust cost niet / is licht en elck gereet.
Die daer mede genoecht / mach sonder swarigheyt
Volgen ' Inertiam, Goddin vol klarigheyt.
Sonder t'eeniger tydt den moepten te luyden
Van 't lastige delven / van 't gebaerlyck stryden /
Van 't ancrige seplen / en van alle saken /
Die al 'tonwysse volck verdrietigh doen waken.
Elck ga daerom voort / ende ontfangh troostmoedigh
t Kenkomende gebreck met hunger verwoedigh.
Sy mogen niet dypzen / maer moeten haest enden /
Sy door genoeghsaemheyt / of luy / door haer sehenden.
Soo spraken eenige van schyn als ^z Sybillen,
Sommige riepens luyt / om 't volck te stillen:
Het een bymoedigheyt al te ontamelyck /
Bysende den bedel naecht en onschamellyck.
Dit waren meest Grieken / naemlyck ^u Antisthenes,
Oock Crates van ^z Theba, die Pont ^u Diogenes,

Socrates en Plato / hy is 't hooft / en binder geweest van de Cynique secte / en heeft tot schalieren
arm en onnut als een hond / en is onbeschaemt (doch met smerte) als een
hond gestoyden. z Was sone van een Afsonde / en een van de eerste
Discipelen van Diogenes / hy wien hy gesterft heeft

Met

Met noch meer andere van dien volcke klappigh/
 Al liebe Dundekens van ledigheyt snappigh.
 * Dese hadt haer Vrouw klymoedigh te wesen/
 Seggende/ dit raden Geleerden geprefen.
 Die onder die Grieken wven bluchtigen man
 Eerst herberge wespgerden/ en hebben voort an
 Wven Echt-schepdinge met veel boecken geloof/
 Dees verlaten u niet/ al goldet oock haer hooft.
 Grypt eenen goeden moet/ want die palen wos kypc
 Syn seer wyde verspreyt/ men ynt geen haers gelyc.
 Oock was dees Leer den volck soo lief dooz 't wel yzaten/
 Dat' hen elck sou schamen u nu te verlaten.
 Dus hout dese Leere/ mydt sozgh en klypft gerust.
 Dese redene gaf 't middel volck een onlust.

† Dat verbuldet alle met treurige klachten/
 Seggende/ hunger waer soo niet te verachten.
 Best waert dat Labor quam wonen by weenigen/
 Om met * Inertia hem te vereenigen.
 Want het waer een nut man/ immers by de leken/
 Soo voortyts menighmael treflyck waer gebleken.
 Men mocht haer * Laborem sountyts doen genaken/
 Waer wachten hem aenden boeghdy te geraken.
 Haer geselschap waer hem niet vorde te gehengen/
 Van wat doende dat haer oozhaer mochte brengen:
 Om hunger en konnmer bepligh te verjagen.
 Sulcx worde 't gemeen volck/ maer hun ancxtygh klagen
 Bleeft geheel ongeacht vanden grooten infaet/
 Soo gants vyantlycken was * Labors naem gehaet.

Doe is d' ander maerte * Fraus in schalckheyt aerdigh/
 Op haer knien geballen vooz haer Vrouw eerwaerdich/
 Die welck sy wenshende een gherustigh leven/
 Aldus looflyck aensprack met een stein verheven.

Daer is gheen sake die dit dreyghen rouwelijck/
 In alle mans Ooghen/ vooz my maectt groutwelijck.
 Als die alleen genoegh al 't volck can versorgen.
 Andere dienst-maerten hebbende den morgen
 Dooz-gebracht in 't schicken vanden plumagien/
 Cul-priemen/ cups-doerckens/ en ander ciragien:
 Depnen dan/ sy hebben haer dingh seer wel gedaen/
 Dooz sodanigen Maerte en sie my niemant aen.

Al dit doe ick mede/ na myns Vrouwen geboegh/
 Maer schicke daer boven dat van als sy genoegh:
 Van als dat nootlyck is/ en dat men mach wenschen/
 Tot genoegh-doeninge van 't begeeren der menschen.

in dien hantsche en bedelste
 Philosophia van Aristote-
 nes / hy heeft luff en leker
 geleest / in andere / dat ledic
 seer aengespisen / als sommig-
 ge van syn schiften betuyg-
 stiet Laertius / lib. 6.
 p. 369. seght/
 dat Diogenes / toe-genaemt
 Cynicus / dat is honts / was
 van Synopeen / sone van een
 Wiffelaer / hy quam t' Ache-
 nen / bluchtig ynde om wat
 gele dat hy gemout hadde / en
 wiert schoolier van Aristote-
 nes / hy leefden op den bodel /
 als de voozgaende / gheen an-
 der haps of woning hebben-
 de als een tonne / syn spue-
 ken waeren aerdigh / maer bies-
 ter en scherp / bestende al de
 Werelt / als ee biffende hont /
 hy vertiery alle de gelycken-
 ken van Alexander de groot-
 ende en verweerdighde hem
 niet om Alexander te gaen
 besoecken / hy wilde oock lie-
 ker zout t' Athenen eten / dan
 de leckern / (onder dienst) aen
 de tafel van Craterus / hy
 sterft naer 't seggen van De-
 metrius op den selfden dach
 dat Alexander de grooten staf
 in Babylonia.
 § ledigheyt spreect / traeg-
 heyt moet aen.
 † Aldringe des volc tege-
 ledigheyt.
 a Traegheyt.
 b Arbeyd.

t Arbejds.

b Wezogh's aensprake.

Wijst haer selus.

Groot is het vermogen dat ick ter Werlt hantere/
 Veel vermacht ick by 't licht / maer by 't doncker noch meere,
 Want ick dooz myn listen (al schynen sy eerloos)

Myn byant betemne ende make weerloos.
 Dit maect myn dienst nootlyck in dees vergaringe.

Om van noot te bygen in sulcke beswaringe.
 Want die daer wil volgen dees edele Vrouwe/
 Loey en lecker leven, veplygh sonder rouwe:

Wyd tot sielen en behendige
 heyt.

Sonder sorgh vuldigheyt in geluck bestendig/
 Moet zyn / of krombingert / of ten naasten behendig.

Veracht eer / en losbaer na-
 me.

Hy moet oock verachten die ijdelen namen/
 Verstert by simpelē die sich abelheyt schamen.
 Wat nut komt van doecht? van 't hovaerdigh roumen?
 Van onnutte liefde en diergelycke dromen?

Maed geltgierigh te worden.

Faem vult (als wint) het ooz / maer 't gelt buyck en lusten/
 Ons hooftmen na ryckdom te staen niet veel listen.

d' Inkomsten te meerē / en daer te begraven/
 Is 't Gout inde Lyste / 't Schip is inde Haven.

Veracht de Dughd.

Daerom al ghy mannen die myn reden oock hoor /
 Sydy te recht mannen / soo schickt u na myn woort.
 Schickt dat ghy genoegh hebt / dat ghy veel guldens zont.
 Niemant sal (geloofst my) u vragen van waer 't u komt.

Die grote versieringh / die wy van dueghde lesen/
 Van ons plompe Ouders in d'oude Werelt gepresen/
 Is nu al verouderd / versuft / en uyter tyt.

't Is maer een werck-heplich / die 't leven niet haer verslyt.
 Oock en is glozi niet / dan een valsch geruchte/
 Een vuercht die lanchsaem komt / maer scheyt metter bluchte.
 En wert doch ten laetsten vanden laetsten dagh bedeckt.

Wengaeende die liefde / werdt recht vooz sot begeekt.
 Vintmen oock op aerden spotlycker dwaserije/
 Dan inde sotte liefde. welcx blinde raserije/
 Ongelyck doet lyden met gelycke sinnen/
 En anderlyp boven hen selven beminnen?

Hoe veel nutter ist datmen hier op aerden/
 Boven allen aenikleeft / en hout in waerden/
 Sodanige saken / daer dooz men mach verwerken/
 Kost / ende kleederen / hupsen ende erben/
 † Leegheyt / weelde / gemack / en al ons begeeren/
 Supberlyckheus geuert met namen van eeren?

Ick myn liste / valsheyt / dubbeltheyt / moeyterije/
 Wyking' van 't woort / snekingh / ende lof-tuyterije.
 Want dit heet nu wysheyt / kleeckheyt en trouwe.

Soo ick 's menschen leven als in een spiegel schouwe/
 Ick

de Doeten sijngeeren / datter
 een Goddinne is / Venus ge-
 noemt / (ghespyren zonder
 Ouders / uit de Zee) die de
 haren en gehoeden der men-
 schen samen bindt / daer me-
 de verstaende de aenlochseij-
 waer mede haer de mensche-
 lycke natuur behelpt / en een
 groote kracht heeft / als de
 daad dat selve beroont / uit
 welke aenlochsejen wozy ge-
 bozen den lust / om te gemisen
 het beminde. daer zy by voe-
 ghen dat Venus een Sone
 heeft / Cupido ghenoemt / die
 boosheit is van boogh en py-
 len / met een bydende sachel /
 waer hy mede quest en won-
 der her hare der Goden en
 menschen / bereckende de
 plichtinghe en veyghheit van
 insoens passie / als sy ghe-
 pleest is in onse ziels / wat
 meer van Venus en Cupido
 valt te seggen / seefmen oer-
 bloedig by L. Giraldus s.
 de Cones / en D. Carrax.
 † Naad tot alle bezuygh en
 valsheyt.
 Vergepcht des Werelts be-
 zuyghheyt.

Ick sie (niet in 't doncker / in hoecken of wimfelen /
 Niet selfsaam / niet by den Apen of Schemuckelen /
 Maer) by lichten dage daeghlycx erenpelen /
 By menschen op 't kuedhuys / inder Goden Tempelen /
 In Coningen Hoven / op Aldercliten / in Vierfcharen /
 Veel verscheyden soorten van Lypden vergaren /
 Als oude kle'er koopers / Taelmans / Makelaren /
 Waerde-koopers / Lodders / Wpuyheeren / Woekkenaren /
 Juweliers / Prophten / die Sterren begapen /
 Algemisten gierigh / en Heydensche Papen /
 Die al deur den raed by wy hem gegeven /
 Wdeden verwinnen / o Princes verheven.

Al dit machmen oock sien inden natuerlycken aert
 Van 't gebiedte inde Zee / in de Lucht / en op'ter Aerd /
 d' Welck al 't samen verkryght gemacklyck voetsel /
 Deur eens anders schade / en bedroghs versoftsel.

Ick ben een Dochtere der kloeker naturen /
 Die nunkick en stadigh al van d' eerste uren
 Den sterflichen menschen wyt vryntlycken ionsten
 Onderwesen hebbe myn nutbare konsten /
 Dus dypt wyt u Herte des ancxts ellendighypt /
 Men sal haest doot 't beleedt en kloeker behendigheyt
 Van 't Maie soon en my / met listige klichichten /
 Armoes en Gebreck schandelyck sien vlychten.

Als 't Fraus dees dingen hadde met konste vertaelt /
 Hebet haer by den volckie groote iunste behaelt /
 Want behalven dat elck lichtelyck konst mercken
 Dat sy de waerheyt sprack gefercht met eley wercken /
 Ireegh die reden 't Frauds noch veel grooter geloof /
 Doot 't getuygh van menigh vernaemt wijs 't Philosoof:
 Philosopherende met monde konstelyck /
 En Fraus vereerende met handen ionstelyck.

Ick / sep d' Abderiter ben myn meester ontvlogen /
 En heb Theodocen myn vrynd sijn bedrogen.
 Ick / sprack Demosthenes gunggh stom het recht buygen /
 Ende 't onrecht stercken / doot mynder silber buygen.

als een woort oft reden / Cicero beschijft dat Mercurius den Capprenas de letteren / en wyse van schrypen heeft gheleert.
 't Bedrogh wint de herten doot haer schon sprekken. h Bedrogh. i Bewijst haer doen meere Philosophen. h Demo-
 eritus van Abderes / Stadt in Cracien / heeft geleest ontrent 't Jaer des Werelts 3312. oft naer Laertius lib. 3. cap.
 inde 80. Olympiade / hy is in sinen tyde een vrygh en geleert Philosoph oft Wysgner geweest / die naer Plinius lib. 4. cap.
 27. en Aelianus lib. 4. van zyn gemengelde hystorie / seggen / belacht heeft de sottigheden van de Wereldt / en alle d' wdelheyt
 daer mede het den mensche affloot / hy op 't uitgaen van zyn leven gekoumeit spnde / verlangde / oft onderhiet dat noch d'p
 by na sonder vynde / oft wee geboelende / nochtrants dat schijnt den sin te wouen / dat hy hemself oock ontlichtende van zyn wdes
 dagen met het byjoudt daer hy aen rooch / tot dat het seest van Ceres gehouden was / en kerfin 't 100. Jaer zyns onderdons /
 ster / te Athene quam / en dat hy aldaer verachtende alle eere / niet wilde bekent wesen / hoe wel hy Socrates heide / seide hy
 hadde / want doot de Werden was verboden / dat niemant zyns Waders begraffenisse mocht hebben noch gebuyken die zyn
 wederlycke erfennisse hadde verquist en doozgebacht / en om dat Democritus daer doot op vuers tonge was / seyt Aristoteles

Meest al 's wenschen doer
 fercht tot eyghen daer en bid
 drogh.

Exempel in 't gheboertes

't Bedrogh schijnt een doch-
 ter der nature te wesen / om
 dat sy niet redelyck en onre-
 delyckie gedierten ter Werelt
 kompt.

f Het konnen ocker een Ho-
 stodus in zyn Teogonide /
 Olypens en Homerus in hun
 Goden kofzangen / dat Mer-
 curius is den sone van Jupit-
 ter / en de sijnighe Maia /
 de Dochter van Atlas / hy
 was gehouden den gode van
 Jupiter / en seer behendig
 dief te wesen / Lucianus in zyn
 t-samen-spzack van Apollo
 en Vulcanus / schijft dat hy
 van in moeders hys scheen te
 hersieren middelen om te ste-
 len / en het selfs in 't werck-
 tende / soa haest hy gheboert
 was / hy is oock den eersten
 kroonman geacht / hem woz-
 den veel konst-bindingen roes
 geeyghen / zyn werck oft ock
 d'afgafkoben zielen naer Ca-
 rens Webet te leyden / Hero-
 mes woort hy int Egipt ge-
 noemt / sin dat hy der Goden
 Welck oft taelman ionde we-
 sen / en Mercurius is so veel
 van schrypen heeft gheleert.

dat hy om pders klapperij te
oungaen/ booz den dag bracht/
te zyn boeck/ geheeren Dia-
cosinus/ t welck alle zyn an-
dere wercken berve te boere
gingh/ waer dooz hy tot foo-
danigen eere gheraecte/ dat
men in plaets van hem meer-
der schande na te spzeken/ge-
schoncken zyn soo. talenten/
en naer zyn doodt tot zunder
gedachtenisse/ kopere beelden
opgericht / en bewes alsoo/
dat hy zyn Vaderlycke Erbe
aen noodighe werenschapen
bestet hadde/ welck soet be-
drogh hem tot grooter eeren
brachte.

In Demosthenes is een tref-
selck redener gheweest by
zyn leuen t Athenen/ die dooz
gheduyghe arbeidt en veel
nachtwaken ghehoimen is tot
den hooghsten trap van wel-
spzeckentheydt/ en den roem
ouder den Griecken behoude
heeft van den kloerken wel-
spzeker te wesen/ daerom die
van Athenen hem dickmaels
in haer stad-saken gelypicht
hebben/ maer eynbelcken ver-
toox hy alle zyn achtinghe
dooz dat hy he mer gelt had-
de laten ontkoopen / en Ver-
pals die hy eerst tegen ghes-
pzoeken hadde/ (in t recht)
inse viel/ Verpals was ge-
blucht upt den dienst van A-
lexander/ en quam t Athenen
mer al zyn gout en Salegen/
berfoechende onder haer te
schuylen/ d' ander Watemen
groetigh zynde naer zyn gout
en siluer / begonsten eerstint
booz hem te spzeken/ upt ghe-
fonderdt Demosthenes / die
t Athenianen raeden/ hem te
herdypben / Verpals siende
dat zyn saken slecht stonden
foo hy dese man niet de mouit
en stoyte/ sout he des nachts
onen schoonen kop mer 20.
talenten/ Demosthenes dese
giste ontfanghen hebbende/
ginc t merghens naer den
raet / hebbende syn hals on-
wonden mer wolle doeken/
hem beroufende niet te konne
spzeken/ maer zyn bedrogh
daer naer upt-komende / en
wilde hem t boelck noyt meer
hooren/ eynelyck ghehoimen zynde upt Athenen / en byzessende Antipater in de handen te vallen / vergaf hem seluen mer ber-
ghe dat hy upt een schynf penne loogh. n Aristoteles sone van Nicomachus en Prince vande Periparetrique Philosophen/
is (naer Diogenes Laertius verhaelt) de Discipel van Plato / siende hem afghegaen by zyn leuen/ en t hooft ghewozden van
een besondere Secte/ doende zyn meester die schande aen/ dat Plato van hem gesept heeft: Aristoteles heeft gedaen / en doet
ont alre de jonge Weulen/ die eerst ter Werelt konnende / achter upt staen mer de dorren regten haer Woeder/ hy is ni / re-
ghenft vande een trefselck Philosoph gheweest in zyn leuen/ en leer t Meester van dien grooren Werelt-winner Alexander/
daer by groore quisten af genoren heeft/ maer eynelyck upt Athenen geboden siende om enighe beschuydinghe/ is te Chalcis
verlozen dooz vergaf dat hy ouer hem droeg/ ont zynde 70 jaren. o Philosophen. p ledighent berouficht daer eynghyns.
t Is noch onlustigh. t Wraet de straff. t Achved. t Schyn-duyght soekt niet haer leydige mont de menschen te verlepben.

Ick/ riep Platoos Jonger/ heb myn meester veracht/
En hoopwerck van logens waerschnigh voortgebracht.
Sonnia elck prees om zeerst Fraudis groot vermogen/
Als sy maer wert gesterckt dooz konstige logen.
Alle die ° schijn-wysen onder mantels heyligh/
Pwesen den raet Fraudis booz nut/ goet en veyligh.

Doe scheen ° Inertia we'er wat te bekoimen/
So dooz d' exempel der Griecken upt genomen/
Als dooz Fraudis reden/ met konst cleyck besnuickt/
Die haer sin den scharen heel vast in had gedruickt.
Doch bleef haer hert ontrufft en twijflijck beladen.
Want Honger en Kommer hielt sy d' archste quaden.
Ende boozsach daer by (hoe seer elck dat dechte)
Dat haer doen en laten al tot kommer-stadt streckte.
Die raed vande eerste maecte haer ° onlustigh:
Als een hinderigh strenghe vande weelde rustigh/
Van gerechtjens lieflijck/ en van leckerheyt soet/
Al t welck sy begeerde als haer opperste goet.

Oock selde Fraudis raet haer niet heel in vreden.
° Also die den Wetten en straffingh der Steden
Onderwozen ware/ ende mit dien gebaelpck/
Oock booz onacht saentheyt onbry en beswaerlpck.
Haer aenrt werdt noch vermeert dooz den spieder's listigh/
Die brachten dat ° Labor haer man/ die sy twistigh
Van haer had verstoten en schandelyck verjaeght/
Dooz Palladis hulpe een seer naer stige maeght/
Tot een nieuwe huysvrou nu hadde verkregen/
Die de Wraeck-Goddinnen verbitterden tegen
Haer mans verachterisse/ om den geleden bypt.
Maer van alle sozgen wert sy geheel bevryt
Dooz ° Hypocricie haer gesellin getrouwe/
Al was die een trage en machelycke vrouwe.

Dese siende des volcx meningen tweedrachtigh/
En haer waerde byndinne in aenrt twyfelachtigh/
Is op een hoebelken tragelyck gestegen/
Daer elck haer mocht ghozen en verstaen te degen.
Ende tot het swygen gedaen hebbende teken/
Began sy statelyck aldaer dus te spzeken.

Waer t

Begint haer oeffenzaeck

Maer 't niet so dat de ionst van myn gesellinne/
 Cock die liefde (vanden) daer niet ick u beminne/
 My d'ongen te seggen/ 't gunt in my leyt verholen:
 Ick soude het swygen/ my ernstlyck beholen/
 Als ick in d'oordeⁿ quam van Murcea Goddinne/
 Geensins byken/ Nocht oock den verholen sinne/
 Die elck mensch wijs zynde vooz hen selver alleene
 Behooft te verbergen niet in 't gemeene/
 Dus onbeheynsdelyck hier hebben geopenbaert.
 Maer stende dat twijfel u maectt anctigh verbaert/
 Deur 't geschil der Wysen/ in 't minste quaet te kiesē/
 Vande soete bypheet of weelde te verkiezen/
 Gemerckt onse saken soo sorgelycken staen
 Dat wy eenen van d'ypen nootlyck moeten aengaen/
 Dat d' eerlose bedel/ of die strenge Wetten
 Die ons in ongemack of in anert souden setten/
 Of (daer my of gruwelt) het lastigh gedogen/
 Van^r Labors gebied/ dien wy hebben verspogen.
 Soo is myn voornemen van dees wichtige sake/
 Te toonen hoemen best met goede gemake
 Die soete ledighyht beschermen sal mogen/
 En veplygh ontgaen d'anert nu staende vooz ogen/
 Ist dan saeck dat ghy Luyden my soo heel helpt in desen/
 Als u de hulp myns raets wel nutbaer mach wesen:
 So suldy verstaen dat myn behulpsame daet
 D' soo oorzbaerlick is als myn vernuftige raet.
 Daeromme gelyckmen in alderley konste
 Een beginsel voozstelt naectelyck op 't ronste:
 d' Welck men vooz seker hout/ en dat in sich beslypt
 't Gantsche stof der saken diemen leert en beduyt:
 So bestraet my nu oock u wat Wetten t'ontbinnen/
 Daer by (als by een loos) d' ren d' ander mach kinnen.
 Die ons een compas zyn om wel op te merken/
 In 't stieren van al ons woorden ende wercken.
 Die dingen dan daer in ons alder veplyghyht/
 Ende d' inwendighste verborzen heplighyht/
 Van onse Goddinne Murcia is gelegen:
 Moet elck als zyn a. b. leeren/ weten/ plegen/
 En stadigh bedencken/ by dage/ by nachten/
 Ick false u seggen/ elck wilder op achten.
 D' Hout met Harpocrate den vinger oytē mont.
 d' Arbeyd pryft met woorden/ versaeckt hem in s'heren gront.

b d' Odye / Willekeuren oft
 Wetten van de moezige God-
 dinne worden u hier naec
 verbaelt.

Dreft vooz/ben Bedel/Wies-
 ten Arbeyt.

r Arbeyt.

Wet mas de ledighyht / en luyt
 locher lebent.

Beeft de middelē om daer
 soe te geraken.

Hier worden oeffentlyck
 achtervolghen beschreben de
 Wetten en Leeringhen van
 Murcia en Murcia, die na-
 gen in 't ghetale zyn/ en aens-
 merck-werdigh/ om egypten-
 lyck en wesentlyck den sta-
 tur van t' luyt en lecker leuer-
 af te maken / D' eerste leere
 swygen/ dat schelmen in die-
 ven in haer boosheydt te pas-
 kompt/ om dit te veplygher te
 doen.

plegen/ t' Weel van Harpocrates met den vinger op de mont/ betekent stilswygenheyt/ d' oude Egyptenaers noemden hem
 den Godt der silencie/ dat is: van swygen hoelen / oft beynelyck verborzhen te houden/ t' welck wel een vande behulpsame
 ste goede seden zyn die Peripagosas zyn leer-tengh d' leerre/ hun vooz d' eerste school-leser vps ghesete Zaren liet swygen.

Dyft

Dijst van u naerstigheyt / sorgen ende medelyden.
 Bemint onachtsaemheyt / dientse t' allen tyden.
 Ryckdom ontfangt / wilmes u ter schenck aen tellen.
 Melckit den gouden schapen soo lange delbers swellen.
 't Recht van Tafel en Bedt en wilt geensins byken.
 Den wellust bemantelt met onsigtighepts treken.
 't Gelaet en wesen drapt na dragen der sonnen.

• Traagheyt.

Wie hier in anders doet die sy overwonen /
 Als die ° Inertiam trouweloos heeft versaect /
 't Geselschap verlaten hem self ellendigh gemaect.
 Dit zyn dan die Wetten / dit zyn die Sacramenten /
 Die vrou Inertia geeft in hare Tenten.
 Sy zyn kort van woorden maer van sin lanck en breef /
 Uns ist nodigh dat elck die vast van buyten weet.
 Om ons doen en laten in alder manieren /
 Al ons leven deure daer nae te stieren.

• Weluyft her met de Griez-
 sche Philosophen.

Deel Grieken vercienden voormaels traegheyt ledigh /
 Metten schoonen naem van Philosophy sedigh.
 Om soo te geraken achter der weelden list.
 Maer 't is al t' samen schandelyck genust.
 Sy hoopten in leegheyt te smetsen verstandelyck /
 Maer haer sotheyt brachtse in lyden schandelyck.
 Uns moetmen besorgen met loofheyt vlyteluyck
 Dat ons niet op en koom die spot verwytelyck.

• Leert arch en dewysen daer
 in te wesen.

Soo moet elck eerst weten voor seker en gewis
 Dat die mensch des menschen meeste byant is.
 Soo ons 't oude spreekwoort constelycken ontdeckt /
 Dat d' een mensch den ander een Wolf of Dubel streckt.

• Oock bebeynt en op zyn
 goede.

Hierom sy elck altyt vlytigh op zyn goede /
 Dat oock 't minste deelken van zynen gemoede
 Den volck niet kondt sy / elck moet naerstigh besorgen /
 Te gaen in visibel / vernomt / bedekt / verborghen /

Alle dinck te helen moetmen altyt pynen
 Met hertnechtigh swygen of met eerlyck schynen.
 Maer om 't vernemen van 's volck verholen saken
 Moet elck van ons looflyck spozen en waken.
 Want eens anders secreet op goet geloof te verstaen /
 Meer groot-achtbaerheyt / en hout den volcken onderdaen.

• Sy keracht d' eenbuldigheyt

Den ionstigen name vander eenbuldigheyt /
 Arbeyt te bewaren met alder geduldigheyt.
 Maer d' eenbuldigheyt self dryft van u geringen /
 Want zy is 't sotste en sorglieste alder dingen.
 Sy slacht d' Olye / die is vlywendigh gesont /
 Maer inwendigh quetst sy / dit 's alle man niet kont.

Men

Men bint oock onder al geen gedaent des gemoets
 Dat ons meer onlusts/ meer schaden/ meer tegenspoets
 Toe mach brengen/ dan ware eenbuldigheyt sot/
 Als wy onder haer staen/ en doen na haer gebodt.
 Wederom is sy nut/ en dient ons grotelijck
 Als sy by and' ren woot/ en 't herte ontdeckt blotelyck.
 So dat haer slechte tonge ons in 't hert doet kijcken/
 Sonderlingh als dit valt by mogenden rijcken.
 By versufte mannen/ by gh' rige wyben/
 Of by door-bzengers daer 't gelt doch niet mach blyben.
 Dit 's ons nut als and' re/ 't zyn ouwen of iongen/
 Waer open hert dzagen op haer sotte tongen.
 Of wy sullen dwaelyck ons goede staet verbergen/
 Komt ons yet hoor te doen dat nut schijnt te wesen/
 So staet ons om te sien/ en hoor al te byesen/
 Of daer inne oock sy gemeenschap met aerbeyt/
 Ons hatige byant/ vol verdyet/ vol swaerheyt.
 Want waer hy eenighsins inne is te duchten/
 Dat slaet fluyt vander hant/ dat wilt terstont vluchten/
 Want Labor is hert/ streng/ scherp ende moejelijck/
 En om 't stadigh slaven den tragen verfoejelijck/
 Die vrou Inertia gaet betomen sellick:
 Soo haest men hem ontfangt byuntlyck en gesellick.
 Lust ons dan rustigh in weelden te verbliben/
 Men moet dees vader van sorgen en onrust myden.
 Ende somen ter Werlt vier groote saken siet/
 Woven al vol stooznis/ onrusts/ moeyte en verdyet/
 Als een Echte Vrou/ 't Hof/ een Schip ende een acker/
 So moet elck die blieden voorzichtig en wacker.
 Want so wy ons alsulcx niet ernst onder vinden:
 Terstont sal arbeyt ons vangen/ klupst' ren en binden.
 Doch machmen hier bypcken beschepdenheyt matelijck.
 Want dees dngen van selfs niet zyn so hatelijck?
 Datmen die behoort te dypen uyt ons supcken/
 Alsinense sorgeloos sonder arbeyt mach bypcken.
 Quaein een ander mans wijf ionck/ rijck en schone/
 Een licht geloovigh Prins dzagende die krone/
 Of een yveraer nult in ons bypffere lagen/
 Ick versta niet datnense daer uyt sou lagen.
 So is mijn sin niet/ datmen 't schip verachte
 Als hy ter nootlycker reys om niet krijght de vrachte/
 Sonder dat ghy daer in yet behoest te wercken.
 Dat kondy mi oock licht vanden Acher mercken.

Wijft bis in ander om haer
hoordet.

Maet den arbeit te vlieden en
schuwen.

Arbeyt.

Tragheyt.

Een Wyf/ 't Hof/ een Schip
en een Acher zyn vier saeckers
vol arbeits en moeyts.

Maer petis niet ander lieden
arbeid kunnen de becommen/
dat aen te nemen.

Wert u een buchtbare besproken of gegeuen:
Weygertse niet/ sy dient tot loep-lecker leven.
Want sulcx t Inertia in rust doet volherden
Als sy van anderen vooz ons bearbeyt werden.
Maer dit al is weder hatigh/ pijnlyck en leedt/
Als het geen bucht en geeft/ dan dooz ons arbeyt en sweet.

Deze beduydinge kan die vrede rapen/
Wt die verholentheyt vande gulden schapen
Van Medea, ^b Iason en zyn gesellen/
Van t gulden Vlies vermaert dooz t Doetsch vertellen.

Ik verstretchte Iason en Medes ionstelpck.
Enick leerde hem die Coberij konstelpck.
Maer dooz die wackere en sozghvuldige ogen
Vanden Herders verblint waren en bedrogen/
En die beschermende wapen vanden gouden klomp/
Wt gierigheyt eerst scher p/ onsnedigh werden en plomp/
Als die schalcke mannen dooz schyndeght vermaert
Die rijken Koningh als een schay eenvuldigh van aert/
Soo behendelpck van zyn rpkdom hebben berooft.

Daerom/ o ghy alle/ die my hoozt en geloost/
Radien het lieve lpf ons naeste maeghschap soet
Altyt besozght moet zyn/ en weeldelyck geboedt/
Welck lpf wy gevoelen en weten dat wat is
Sonder t wetck wy niet en zyn noch doen/ dit s gelwis/
Van waer ons oock vooztkompt die lieflycke luste/
Het alle soetigheyt en gerieflycke ruste/
Om welcx wille het leven sonderlingh wert begeert/
Soo sult ghy al t samen in myn geselschap ge-eert
Volgende myn raden ende beleden/
Tot dit veylige werck veyligh mogen treden.
En dees behendigheyt leechlyck en onmoeyelyck
Gebruycken/ om onse vbanden verfoeyjelyck/
Als Honger en Gebreck verfolger s onser sielen/
Te verjagen/ te slaen/ en heel te vernielen.

t Craegheyt.

Medea / naer t segghen
van Apollodorus en Ouidius/
was Dochter van Aeërus/
de sone van de Zon en Hestia
dochter des Creana/ zyn was
kroock en erbaren inde tober-
konst/ daer mede zy haer en
Iason het gulde Vlies deed
winnen / en trock met hem
sonder haers Waders weet-
nider Thessalien / daer zy nae-
der hant van hem verstoeten
wieder/ sy dooden haer eppen
kinderen die zy by hem ghe-
wonnen hadde/ en buchtende
t Epheien/ troude zy de soon
des Konings Phidon Ae-
geus die alreede out was/
hier hadde zy doch by eenen
sone Medus / die sy wilde
doen bestren het rijk / en
daerom socht te doods Tye-
ruin den outsten zone van Ae-
geus / maer haer aenslach
missende/ bluchen sy in Aste-
dood zynde/ komende ter hel-
len inde belde Elpisy/ troude
sy Hercules.

Apollodorus die de Gulde
Vlies-reyse beschreuen heeft/
seggh daer Iason het hoofd en
krypsinan vande Vlies-her-
den was/ een sone van Aeëon/
die van Jupiter afkomstigh
was / den selven Aeëon ghe-
hoort gunde dooz Pelias/ die de
heerlychheyt van syn Ooms
kint Aeëon aenghenomen
hadde met gewelt/ was Ias-
on vluchtigh / en heymelyck
opgevoert by Athiron de Cen-
taure/ tot dat hy groot en ma-
daer geworde was/ dooz/ be-
lept van Juno waer gesonde
om t gulde Vlies upt Colchos
te halen / hy ginck t scheep
in t schip Argos/ de eerste schip
vande Werelt/ verseldt van

54. gesellen/ d'vintrentste blon van Giechen/ waer onder waren de vrome Hercules/ Ophheus de konstige zang-meester
en Dichter/ Castor en Pollux/ Poleus en Telamon/ Calais en Zetes / en quam naer veel ghebaer te Colchos/ daer hy dooz
behuyl van Medea/ t gulde Vlies verkreegh/ en leerde mer Medea wederom t hups/ dien hy nae-berhandt berliet om de
Dochter des Konings Creon te trouwen / daer Medea upt syt en waecte / met een bal che kroone / hem de Zynde/ en
Zynbte- Wader met alle t Koninglycke Hof deed verbanden. t Ouidius lib. 4. bertelt van Phyrus en Helle / by de
kinderen van Athamas/ hoe zy t gulde Vlies vachten in Colchos/ Phyrus (seggh hy) was bent van syn Striefmoeder Juno/
want zyn moeder stephele was van zyn Wader verstoeten/ dese tweede Vrouw beriefden op haer Medeus soon/ en ont dat hy
haer niet te wille wilde syn/ socht sy hem te dooden/ en bracht soo verre datmen hem offeren soude/ Athamas liet zyn Phyrus
toemaken met een huyde/ banden en hantjoeren/ soo de wyfe was / datmen berierde die ten offer gheschicht waer en/ en doer
men hem op den Altar sude seggen/ doe man stephele en nam haer twe kinder en weth / te weten / Phyrus en Helle/ en
gaf hem een gulde kiam die Medeus haer hadde gegeuen/ en desen kiam droegh dees twee dooz de loch/ ober de Zee/ daer
Helle in viel/ waer van de Zee hiet Hellepontus/ en Phyrus quam entelpck te Colchos/ daer hy den kiam Jupiter offer-
de/ en hinc t Wles op een ghesicht van Ecken boomen in t luff- Wout van Mars/ dit s een vande gulde Schapen/ en
t gulde Vlies berde. Laer ons introt Medea komen. t De rookwy haer daben. t En vermaert met Phyrus om vande
den buych ons t Godt te maken.

Hier

Hier toe is eerst nodigh ons hendigh te schicken/
 Dat wy mogen temmen en anctigh afschrieken
 Veel mannen swaerhoofdigh geleert en doozsichtigh/
 Die ons leegheyt haten: en met reden wichtigh/
 Hunger en Kommer, aenpozen ons te quellen.
 Dees luden moetmen der Goden vrees tegenstellen/
 Want der menschen ontsich wert dickmael dooz ionsten/
 Dooz gift/ oft dooz des waerhepts crachtige konsten/
 (Als zy gehooze cryght) geheel wech genomen.
 Sulcke moetmen vooz al schoontjens vooz oogen komen
 Met een uptwendige schoon-schynend-Goods-dienste/
 En elck vooet maken (dit is verr 't gesienste)
 Dat wy geheel verstaen den wil en raed der Goden/
 Dooz openbaringen der sielen vanden dooden/
 Dooz vzeemde gesichten/ dooz Philosophien/
 Dooz dzomen/ en dooz ander veel gupchelryen.
 Men moet oock bymoedigh beloben schoone dingen
 Die ons onmogelyck zyn om te volbringen.
 Men moet elck doen verstaen dat wy wel verdiendelyck
 Dick daer boben spreken metten Goden vriendelyck.
 Men moet dapper seggen (ernstelyck ende koenlyck)
 Dat iupiter selve dooz giften is versoenlyck.
 Men moet dragen den schyn (maer niet de lastigheyt)
 Van sobere strengheyt ende stantvastigheyt.
 Men moet sonder by vryndekens upt vrypheyt
 Waerheyt toonen van beweeglyckheyt en blyheyt.
 Oock is van node dat hoeverdyp/ nydigheyt/
 Schalckheyt/ quaetwilligheyt/ bittere partydigheyt;
 Al t' samen ons maeghschap daer ons hert seer toe streckt/
 Met vzeemde bederen schoontjens werden bedeckt.
 Laet ons sulck gewade bereyden met listen/
 Als versiert hebben de gemantelde Sophisten.
 Die met dueghlycke schyn boosheyt honden verblommen/
 So moet elck (zyn wy) sich niet schijn vernommen.
 Lyn-recht doen schynen 't gunt wy nutlyck verkrommen/
 En in dees secreten hartneckigh verstonnen.
 Want die stil-swoygentheyt is niet alleen nootlyck
 Tot des lebens noodduft/ maer vordert oock grootlyck
 Tot die bancketjens stil en beddekens lievelyck/
 Van ons vrygheyt het eynde gerievelyck.
 Al 't volck dat anders doet/ wilt vooz Vogels houwen/
 Daer by acht die Steden vooz u Vogel-touwen.
 Die rust toe met beelden der dingen vooz verhaelt/
 Met grypen/ met swoygen/ dat geen secreet vertaelt.

in haet de Gheerden / en
 soecht die te berleyden / onder
 beschel van heilige.

Hendelche gupchelrye/
 daer mede zy vzeenboudige
 luden bedrogen.

Hier wy willen zy verfaen/
 dat de Wode dooz giften vers
 soenlyck syn/ gelyck Euripi
 des en Ovidius te kennen
 geben.

Maect tot gebeyntheit en up-
 terlyck gehaer / de inwendige
 gebeyten ende sonden bedec-
 kende mer haer schyn-deugde
 soek.

Gebeynde schyn-heylige/die
 den Godt soent om haer be-
 dziegerij aengenomen hebbe.

Bebeeldse te swoygen / als
 hooghnodigh.

De onnoofele ma is de sacht/
 en 't roef van de boole die op
 hem loer en valschen schyn
 is het aet.

Schoone schijn sal 't aers zyn om 't net te bedecken/
 Van moeghdy al 't samen Vogelaers verstrecken/
 En den domme Vogels/ die op geen list letten/
 Kloeckelyck verwerren in u verholen Netten.
 Cond ghy u maer bergen en swygende gebogen/
 Dat sy aen 't aers verlacht werden en bedrogen.

En spyscht het volck een
 haer in 't lip/ en geesje moet.

Gaet daerom te wercke loose niet gefellen.
 Neemt eenen verschen moet/ elck wil hem versnellen
 Om te zyn die naeste van ons Princesse rustigh.
 So ghy begeert die lust vooz 't leven onlustigh.
 Rijckdom vooz armoede/ welcke vooz ongemack/
 Rust vooz arbeit/ vooz moeyte/ en vooz naer stighepts pack/
 En veyligheyt seker vooz gebaerlijckhepts zorgen.
 Volghit mynen heylsamen raed/ waecht niet totten morgen.
 Hier is so luttel anxt vooz hangen oft moorden/
 Dat ick selve wil staen in 't voozst' der slaggh-voorden.

Maer can yemant niet alle myn Wetten onthouwen/
 Dien sal ick se met wepnigh woorden ontfouwen.
 Ick wil u ontslypten mynen borste deboot/
 Myjn secreet ontdecken/ en my self naect en bloot
 Vgeheel cond maken met die verklaringe
 Eens heerlycken sproock/ elck neem die in bewaringe.
 Spreeckt altyt doeghdelyck, maer doet niet dan sonde.
 Doet sonde vroeghdelyck, weest daeghdelyck van monde.

En beslyt met een besrigte
 sproock/ die t sommartam is
 van al haer reysen.

Dit verhael ontfingen niet groot welbehagen
 Al die Hypocrisim hoorden en sagen.
 Men sagh daer verblyden die herten der menschen/
 Recht als men in 't hulden een Prins geluck gaet wenschen.
 Elck prees ten Hemel toe haer welsprekenheyt kondigh:
 Elck prees seer wonderlijck haer wijs heyt diep grondigh/
 Oock haer kloecke reden/ maer elck prees bysondere
 Het kort begrijp van dien als een Hemelsch wondere.
 Dat waer vooz hen allen het lichtste en beste/
 En vooz t Inertia een onwilycke veste.
 Dooz 't volgen van die Wet en waer niemant beswaert/
 En elck van hen luyden verskert en bewaert.
 Dees leeringh (seyden sy) en waer niet te schryben/
 Dan in Dyamanten om eeuwiggh te blyben.

† Oock preekt.

Als die heel nutter waer en bequamer voozt vernuft/
 "Dan Apollinis sproock/ nu al berout en versuft.

† Van Apollis Ozael / oft
 gheem van Delphos. Apol-
 lo die oock Phebus hiet / was den sone van Jupiter en Latona / en woort vooz de Sonne ghehouden / daer van veel fabules
 van hem versiert sijn / hier te lanch om te vertellen / Ovidius lib. 2. in Metamorphosis / beschryft sijn sijn aestepts wo-
 ningsgh / wagghe en peerden / en te vozen 't dooden danden. Waerch Pythou / sijn bygeragie met Papius en anders. By woort
 gheplacst ander de Pythes / als hun danc beslyder wensende.

Daer by beholen wert / elck hem self te kinnen.
 Want dit vals waer / en is by geen menschen te binnen.
 Waer licht en nut waert te kinnen anderen /
 En self in Wisibel onbekent te wanderen.

En dede oock niet weynigh tot 's geloofs vermeringe /
 Van de Hypocrietsche booschreben leringe /
 Dat sy van gelate was sedigh en eerwaerdigh.
 Onder 't gemeene volck quam sy niet lichtvaerdigh /
 En dan noch niet een deel haers aensichts verborghen /
 Van schijn sachtmoedigh vol van salige sorgen /
 Statigh van gesichte oock van minlycker tongen /
 Die seer eenbuldigh scheen voor ouden en iongen.
 Waer die 't diep insagen upt kloechtheyt out bejaert /
 Hielden 't hoor een valsche / verkerde / en schalcke aert.

Het volck schepde van een / elck ginck blyde in zyn hut /
 Stellende den binger op heurder woorden put.
 't Bestont al met swygen Harpocrati te eeren.

Terfont maecten sy hen veel verscheyden kleeren /
 Als lange mantelen / reylpcke lange rocken /
 Ronde onderkle ren / cappenen en socken /
 En ander gewaden / elck nam zyn eggen keure /
 Van grau / van swart / van wit / van alderley coleure.
 Eenige hadden hay / and 're waren geschozen.
 Dees droegh baert / dees kin was kael als eerst gebozen.

Het was een volck in tael so berwert en verscheyden
 Als in hert en leven vol eggenfinlicheyden.
 Sy schenen al 't samen in hare wandering
 't Vertumi en 't Proeci vol verandering.

So veyligh ginck elck zyn wech na dat 's hem was geluckt /
 Dat d' aenflagh sorgelyck heel t' onder was gedruckt /
 Van 't Esurie en Egestate pijnlyck /
 Niet en was onweeghsaem voor haer doeght oogschijnlyck /
 Van daer ' Labor wachtte had gestelt veel en groot /
 Dees berynden zy luy als den bitteren doot.

Soo stonden die saken / soo wast metten landen /
 Als sy die dooz swerfden met ledige handen.
 Middeler tydt Labor hem siende verstoten
 Van Drou Inertia, hebet hem verdzoten

Te zyn sonder 't gebuyck eender Drouwen /
 't Des hy by Pallas hulpe te Wybe ginck trouwen

Hande welcke een / zyn Dochter Joothea Jh enelauri in Egypten wesende, leerde haer weder bedriegen / op dat hy zyn reys
 mocht spoedig en ende hem niet zyn gesellen gaerlyggen / bekleedt in darsche huyden van Zee-Kalveren / hm gelatende te
 wippen / daer op den middag hem Poteus was ghebant upt te herte te onthouden midden in zyn Zee-Kalveren / daer zy hem
 wippen / en bast bilden / of by schoon hem in deel gedaanten verschiep / soo mocht hem 't selve niet helpen / dooz dien zy begaen
 righ waren te weten / wat aboutt wy sy op hant repte souden mogen hebben / want by een groot hoefseger was van Poteus
 als by Homerus te lesen is. t Jonger en Armos. v Arbeid. x Arbeidtrout dooz Pallas hulpe een. **Gen**

o Plutarchus verhaelt / dat
 de Saera-keeren van heel
 Grieken-land / heren boven
 de deur van die openbaer des
 maerde kerck van Apollo te
 Delphos niet gulde letteren
 schryben doez hoer sin-geven-
 de spreck / van Chilo den
 Sacedemonio / Keur u selfs
 welcke spreck den Gurbader
 S. Augustinus niet genoegsa-
 sam kunnende pppen / arct
 die mit den hemel gekommene
 te syn / als een beginfel der
 volkommens wyshheit / en selfs
 een groote wyshheit wiesende /
 want selfs hemisse en bestaet
 niet in 't weten / hoemen ghe-
 naekt / wiens soom / oft van wat
 geslacht mē is / maer te hem
 zyn eggen swaerheit / anders
 moghen / booschheit / omha-
 quaenheyt / minnigheyt /
 blooheyt / hoosheyt en midde-
 re gebeken / daer neffens al-
 le zyn geshentheden en wa-
 geerten wel 't anderscheyden /
 oin te schadige / onwechelpre-
 ke / en onseerlycke te onder-
 duchten / afkeeren / en vermp-
 den / en de mure te volgen oft
 nate kinnen.
 p Wy sulken eerder den spino-
 tar in eens anders oogge zien /
 dan den balck in ons egghen
 oogen.
 q Schijn-dreuges wesen en
 esmaelst.

r Whibins in 't 14. Boeck
 van zyn herschepinge / dese
 haelt de verscheyden veran-
 deringen die Vertumnus ge-
 buyckte in 't byzen van zyn
 liefste Pomona / Appel en
 Fruyt Goddinne / tot dat hy
 enrelyck in 't wesen van eers
 schoonen ongeling van haer
 aengenomen wiert / de Gies-
 ken noemen hem Poteus.
 s Poteus wiert een zee-God-
 gheacht by de Giesen / en
 zone van Poptunus / en de
 ramphe Ptoemra / ghelpekt
 Zeges bekyht in de 41. ges-
 chiedenisse van syn Chitads /
 hy soude gewoont hebben in
 Eplant Pharos / by Aepans-
 dijen / Cwipides seght / dat
 hy trouwen Pamathe / waer-
 by hy hadde by kinderen /

Een Vrouw edel van scam/ van exempel van leven/
Doehdelyck/ boozsichtigh/ met naerstighheyt doordreven/
So dat haer niet altoos van al 't gunt en ontbrack/
Datmen in een Vrouw mach wenschen tot lust en gemack.
Haers gelyck en vintmen in geen Historie/

Die naem was (die doende beduyt) Agenorie.

Sp was ernstigh/ dapper/ vroom en onberwinnelyck/
Remnermeer droef of mat/ maer altyt seer minnelyck/
Altyt lustigh/ wacker/ vrylyck en blyde/
En altyt by haer man/ altyt aen zyn zyde.

Den zy als een schadu volghde onverschepdelyck.

Plus haer Vader had haer geboet arbeypdelyck/
Tuchtelyck en eerlyck/ oock vermaend in 't scheidyden/

Dat sy haer man/ Labor met bedienstigheden

Gehoozsaemheyt soude eeren en niet herten benintmen/
Oock dat sy sou myden met wackere sinnen

't Geselschap der Vrouwen/ ledigh van goep daden/
Vooz al Inertiam, moeder alder quaden/

Wiens traecheyt bliet als van onnutte schennisse/
Het spozen na nootlycke en nutte kennisse.

En dit onder decrel/ dat veel onwijslick soecken

Onnutlycke kennis/ tyt robende boecken.

Dus waer een goet oordeel hier toe seer nootelyck

Dat sy om te ontgaen d'onwetentheyt dootelyck

Die wetenheyt niet meer noch oock nu proefde/

Dan sy om 't wel leven/ nootlyck en behoefde.

Om niet te verslyten haer tyt en haer waken/

Vergeefs in vergeeffsiche of al te sware saken/

Dat sy niet eens aenstiens waerdigh en soude achten/

Die dienst-Joffers suode met al haer geslachten/

Van Murcia die trage en duple Goddinne/

Als namelyck slof heyt, onachtsaemheyt van sinne,

Verfuyelheyt, loeyheyt, verdrietige onstedigheyt,

Sorgeloefheyt, traecheyt, en d'onnutte ledigheyt.

Dat sy haer sou wachten haer tijt leech door te byngen/

Jet onnodighs te doen/ te leeren ydel dingen/

Diemen na niet pynen behoefte te ontleeren/

Dat sy altyt sou doen yet tot oorbaers vermeerren.

Ende in 't bedencken vooz onmogelick houden/

Dat die menschen die niet en doen/ wel doen souden.

Ende oock des Romeyns sproke wel aenmercken/

Dat die mensch niet doende/ het quade leert werken.

Dat sy daerom vooz al naerstighheyt soude eeren/

Soberheyt benintmen/ getrouweyht hanteeren/

^p Desele Doede gheeft d'uyt-
legginge sels van 't woort
Agenozia/ welke Goddinne
om datse tot werken aenpoz-
de/ Stimula (die van selsom
te werken aenprijckelde) en
Strenue diese vroom maech-
te/ geseeten woide / die oock
van de boede Romeynen bin-
nen haer mupzen als Gods-
Dinuen ge-zert wierden.

^y Dus dat is 't ghebylyck/
was Vader van Agenozie.
^a Leedt dat sy haeren schan-
ghehozsaem sijn sal / ende
myden vooz al ledigheyt en
traegheyt.

^b De namen van de Staat-
vrouwen van Murcia.

^c Dit bant Witte / want se-
digheyt is des Wuyfels oor-
tussen / en een schole van alle
schelmstucken en gebreken.

En haer gesellinnen met onachtiger vlyt
 In eeren sou houden en beschermen altyt.
 Daer waer gepropheteert / so sy gants onderdaen
 Altijt wilde volgen zyn Waderlyck vermaen:
 Sy souden vermaert werden / en seer heerlyck geacht /
 Doch moeder zyn van een lofjick en liefjick geslacht.
 Want sy soude haren seiven sulcke vruchten /
 Dat elck die sou minnen / eeren / ontsien / en duchten.
 Dat had Jupiter, seyde hy / upter liefden gront /
 Haren man Labori minnelijcken geïont.
 * Agenoria met des leeren onderwesen /
 Die sy met navolgen waerdelijck heeft gepresen /
 Was met * Labori in houwelijcke versaeint /
 † Pallas had haer gedaen / edel vrouwen vernaemt
 * Tot gesellinnen / die by haer seer rijcklijck
 Opgevoet waren met onderwijs practijcklijck /
 Wijnlijck / beschepdelijck in allen konsten eerlijck.
 Als Politia hoor al vermaert en heerlijck /
 Die oock ober d' ander hadde te gebieden /
 Wat / en hoe veel elck doen soude / en wat vlieden.
 † Oock Opes van 't behulp der aerden een winstere /
 † Pales die weydfstere / * Arachne die spinstere /
 † Larunda hups-houster / † Doris kloek in 't seplen /
 † Die strijthuer Bellona, * Panacea in 't heplen /
 Van des Lijfs krankheyden constigh boven maten.
 * Agenoria had dese noyt verlaten /
 Noch oock sy luyden haer: want sy by dage en nachte
 t' hups of buyten doende waren / of hielden wachte.
 Waer dan Politia bequame plaetse vant
 Om Steden te stichten / was elck doende byder hant /
 Om Duchten / om Vee / om dees kleets verwerminge /
 Om Hupsen / om Waren / om wome bescherminge /

Wp sal vruchtbaer zyn

Godt.

D Werckende.

e Arbeid.

f De Wijnstere.

g Gesellinnen van Agenoria
 goede regeeringe/oft Politia.

† Ops / Cibele / Ahea / Deste
 en Ceres / was al een God-
 dinne / en bereckende onder
 bels namen / de verscheyden
 deugden en krachten der aer-
 den / sy wierd oock ghenoemt
 Groot-Moeder en sijn oeder
 der Goden : Ops wierd zy
 vande ouden gheheeten / om
 dat dat woort berekent hulpe /
 want daer en is geen dinct
 dat meer helpt tot 's men-
 schen leven / dan d'aerde. Has
 manus wilt dat oock segghen /
 als hy haer noempr leven-
 geest / en onsen doer van
 't behulp der aerden / een win-
 stere.

† Virgilius in zyn s. Ecloque /
 en Obidius in zyn Fasto-
 rum / seggen beyde dat Pales
 was een Goddinne der her-
 ders / doch by den Grieken

onbekent) dese naer dat eenighe Latynsche seggen / is soo genaemt naer Palca, dat is kas of stroo / 't welck de herders te hoop
 byachten in haer keest / en ontsaken / springende dan d' een na d' ander ober 't wuy / dir gheschieden altyt den r. J. Ap / hups
 ten in 't belt. Sommige hieren dese Palca / g'oommoeder en Deste / zy stelden oock fonteyns in 't geselschap van Apollo / t
 achre om dat Apollo oock een herder was geweest. † Obidius lib. 6. sijnecamo: pp. in 't begint sel / verhaelt het wespel
 tusschen Pallas en Arachne / en hoe sy in een Spinnecop wierd verandert / dat wy overstaen sullen. en seggen haer Pallas
 en Polidori Virgilijs geruymnisse dat Arachne een spinstere was / die de vogel en die beest oock op veracht heeft / daer van Obidius zyn fabel souden besiert hebben /
 soude geweest hebben / en die de vogel en die beest oock op veracht heeft / daer van Obidius zyn fabel souden besiert hebben /
 van dat in d' spinnecop is verandert / die noch dagelijck vlytich spint / en haer netten in de wint spant om vliegen te vangen.
 † Larunda is een spinne of hups-Goddinne / de welke van sijnecurus bestapen zunde / heeft hem tweelingen booz ghe-
 bracht / diemen naer haer Moeder Lares noempt / dat zyn hups-Goden / als wy hier booze gelyt hebben. in Doria is een
 Zee-spinne / dochter vanden Ocean en Cherys / dewelcke ghetroont zunde met haer broeder sereus / een groote uenichte-
 van zee spinnen geboort heeft / diemen noch sereus noemt. † Pallas of Bellona is al een selfde Goddin-
 ne / doch onder de naam van Bellona woort zy meer gekent door een bloerdijghe en woedende Goddine / als Silius Itali-
 cus doerle loopen doot de slaghoedden / gantelijc oberfulpr van bloed / onsen doer berfarter mede den kroygh / end' eerlijck en
 moedigh herre der Doria / om haer vaderlant te beschermen. † Panacea / woort ghenoemt een dinct dat alle onghelyc
 kwalen geneest. † Agenoria verlaet de deugden noch konsten niet.

En om die gesontheyt blytigh te besorgen/
 Doch des kokens noodrusten op voorziet sonder zorgen.
 Zy leyden een leven saligh ende rustigh.

Miet en gebracht henlyp vande noot-rust luytigh/
 Want d'Egypische weelde/ noch Griekische dronckenheden
 Doen noch niet verdozven hadden die goede Steden.

Agenorja heeft daer na te volder dracht/
 Met elc blyschap² seven kinderen ter Werlt gebracht/
 Al van gedaent/ door haer Godlycke aerdigheyt/
 Wonderlycke schoone/ ende vol eer waerdigheyt.

Ende als men van de namen had vernomen
 Was henlypden een Godlycke antwoort gekomen/
 Dat elck vande namen der Dochters sou beginnen

Met een Vocael diemen in 't Griec niet mach vinnen/
 Met een Figur² t sy in 't schryven of in 't lesen/
 d' Welck die Grammaticiens leyden die v te wesen.

Also wert d' eerst-gebozen genaemt Vita, dat 's 't leven,
 Vanderen wer t oock elck haer name gegeven/
 Als Valentia dat 's sterckheyt of vermogen/
 Veritas dat 's waerheyt/ vprandt vande logen/
 Victoria, zege/ Virus salighe dueghde,
 Vbertas, genoegh/ Voluptas, lust of vruoghde.

Van die schoon maeghdekens spraken alle menschen/
 Na haer was al 't soecken/ begeeren en wenschen
 Men van 't niemant/ hy en dede alle blyte en konste
 Om te geraken tuder maeghdekens ionste/
 Doch inertia self/ dat noch al wat meer is
 Met haer groote schare/ die loep/ die traech en teer is/
 En der Maeghden ouders hatet onbersoenlyck/
 Heeft die veracht/ bennuende coenlyck
 Twee vande gesusters/ als² Vbertatem rijk/
 Ende³ Volupatem, die sy-lupden alle gelyck
 Door hulpe van bedroggh en bebeynscheyt listigh/
 Vlytigh benaerstighde by nacht en dage mistigh/
 Supten haer ouders weet/ met heelen en swygen/
 By hen-lupden stadigh metter woon te cryghen.

Maer voor al was daer hoede en seer scherp opfichte
 Dat sulc voor² Veritas niet en quanne in 't lichte/
 Want bestont Veritas t'ontdecken haer lagen/
 Armoey soude hen allen vangen en deerlyck plagen.

D' Druy Agenorja heeft met kloecke sinnen
 Soghbuldelick vermaent al haer Gefellinnen/
 Dat sy inuier² de hoede haer der docht'ren waerdigh/
 Doch haer loslycke werck begonnen wel en vaerdigh/
 Wel

Wat leven sy leyden.

1. Derscheide ondeschrybers
 syn noch versien om d'Egyp-
 tischen lof opt te spjoken/ want
 dat land heeft sulcken roem
 gehabt in 't gewas te voden
 ende vermeerren / dattet den
 slagregen noch lucht niet en
 behoefde danck te weten / o-
 bermits dattet alre van zijn
 eygen kibier (de Nijl) over-
 loopen woerde / daer door het
 met soo veel staende ghewas
 behleedt wierde / dattet met
 de alder-dyachtighste landen
 wel mochte kampen / sonder
 stry te vertiesen/ en genoemt
 wiert de gemeene kofschuyt
 des Werelts/ en de herberber
 der Godey/ makende syn in-
 woonders de weeldighe woer-
 derthodens/ selanghene de
 Griekische gulsigheyt en o-
 berdaet is overvloedigh te les-
 sen/ by verscheide schrybers/
 als onder andere Plutarchus
 Julius Celsus/ en Athenens.
 2. 't Getal van seven is een
 volmaecht getal/ bestaende in
 twee gesachten van manne-
 lyck en vrouwelijck / dat is
 paer en onpaer/ te weten van
 3. en 4. de Planeten en dan-
 gen der scheppinghe/ woeden
 niet syn nummer ghetelt/ 't is
 soo wy de medepneet geloou-
 ben willen / een wonderlyck
 getal/ en naer 't segghen van
 Saliger/ daer wy 't by laten
 verstaen.

3. Hoe de kinderen souden ge-
 naemt woeden.
 4. Vocael oft Vokal is 't iede
 dat een groot ghesluyt heeft/
 waer van de vyf letteren by
 de Latynen Vocalen genoemt
 woeden / om dat sy by haer
 selven een ghesluyt gheben/ son-
 der behulp van andere lette-
 ren.

5. Figura betekent by de La-
 tynen de gedaente en omme-
 reckt van een lichaem/ word
 oock by de sieben-kabelae²
 gebuyckel vooz een ysonde-
 re en gheriede maniere van
 spjeken / vande gemeene seer
 bescreyden.

6. Grammaticus is die de let-
 ter-konst weet en onderwijst/
 woeden woord-twiffers / of
 ver-letter-kibbelae² ghehe-
 ten. 7. Genogheyt² en
 weelde. 8. De waerheyt.
 9. Agenorja was schoutb de
 Maegdekens vooz Inertia.

Wel souden volboeren en lofjick volbrengen/
 Doch haer Dochters gebuyck geen loepaert verhengen.

Labor hielt mede aen/ badt/ porde en vermaende
 Dat sy die Maeghdekens in elc ionste staende/
 En met soo veel konsten besuyt en gewonnen/
 Dooz haer slaperigheyt minners niet souden ionnen.
 D' Onkonstige Dieren om traechlick te misbruycken.

Hercules kende dock wel die lagen en fuycken
 Van dit ledige volck/ d'welck hy byantlick hate/
 Dees was Labors Gesel/ besigh broegh en late/
 Dem wert daer bevolen in alder stilligheyt/
 Dat hy met zyn kodde der brassers moetwilligheyt
 Van't Murciaensche volck betemmen sou byomelyck.

Maer geen wacht/ noch geen macht/ Godt ghebe hoe vol/
 En blytlick gepleecht en mochten beletten/ (kornelpeck/

Die listige schalcke/ en behendige opsetten
 Van't vernuftigh bedroghe en der doeghden schijn.
 Dees waren behendigh sonder arbept of pijn
 Tot Agenoriam in't Leger gedrongen/
 Wiens Rijckdom en lusten sy ouden en iongen/
 Van't volck Inertia deyden overbloedelyck/
 Welcke trage hope alsulc blymoedelyck/
 Als selfs gewonnen goet ledighlyck genoten/
 So vast was elc ooge dooz Inertia gesloten.

In oock Virtus selve/ die aldergrootste geacht
 Onder de Maeghdekens/ scheen t' onder gebzacht/
 En bei wronnen/ t'welck meest te verwonderen staet.
 Want als Desidia so tannerlyck gelaet/
 Bedreef dooz haer oogen berinjertigh en goedigh/
 Doch mont Philosophen van schyne ootmoedigh/
 In grooten getale seer deerlycken kreten/
 Om decrel/ om woninge/ om drucken/ om eten/
 t'Welck die handen (dat's volck) waren sy (de ogen)
 Wert Virtus beweeght tot Godlyck medogen/
 Die niet en verachte den Wespen schadelyck/
 Noch oock haer aengesicht van hen keerde smadelyck/
 Maer gaf hen spysse en gelt upt miltheyt wenschelyck/
 Seggende/ wy geven t' als zynde oock Menschelyck/
 Piet oft Menschen waren welc hant dit van ons neemt/
 Een/ sy zyn t'onwaardigh/ en onse geslachte vzeemt/
 Maer aen vroom en onvroom moet ick mildheyt hanteren/
 Die hynden onvroom is/ mach hem morgen bekeren.

„ Die hynden onvroom is/ mach hem morgen bekeren.
 „ Also is't geselschap van't loeye en trage Wyf/
 Eensdeels dooz't bedrogghs seer grootmogende bedryf/
 I

Arbeyd:

Waar schakelinge teghen de
 trage menschen.

Arbeyd word bevolen t' bode
 dige valscpen te temmen.

Bedroggh en schijnbedroggh bed
 wegen de Maeghdekens van
 medogen.

Traegheyt:

Land-loopers/ pzachers en
 schoon-spjkers.

Weght:

t' De Wespe is een schadelc
 en dapper moeylyck Dier/
 die syn spysse en aes mer
 groote listigheyt is soeken-
 de/ soende also eens anders
 spysse daer dooz hy niet en
 heeft gestreect noch gearbeyt.
 Soo oock den bedelaer (die
 tegen wil dooz zyn gedwongh
 enhouden) banden Ghebr
 dicke wils aemoeffe verlijp
 on dat hy van hem ontfagen
 soude worden.

Eens

Laboz en Agenozia bliaghen
aen Jupiter ober t' bedrogh
van Inertia.

Geendeels door der Maeghden verbiddelecheit minpck/
In gedrongen in t' goedt/ dat die handen winpck
Van Agenoria besorghden t' allen stonden.

Onder dees werringe is seer goet gebonden
Datmen sonder vertreck soude raet gaen vragen
Aenden God Iupiter, en hem dit onrecht klagen/
Oock hulpe versoeken aen zyn wijsheyt almachtigh.
Want sy der menschen macht en vernuft eendrachtigh
In geender wijs mogende of wys genoegh wisten
Omme te beletten die behendige listen.

Dus quam vooz Iupiter Labor Wijs van sinnen/
Met Agenoria, oock haer Gesellinnen/
En die Schare loflich der vromen eerwaerdigh/
Gotmoedigh biddende/ dat sy met hulpe vaerdigh
Haer oprechte sake nu doch wilde stercken/
Soo die in forse stont door der boosen wercken.

b. Politia of burgherlike re-
geringe/ klaeght dat de lief-
de door al te grooten hardig-
heyt ongherecht wert/ ende
dat bedrogh ende ghebeynst-
heyt t' besnyde gelt onnate-
lycken verdoen.

Daer heeft Politia (dien t' woort was bevolen)
Doogh beklaeght boven al t' menschlyche dolen/
Dat die minpcke eendracht en geselligheyt
Vernielt wert en gescheurt door sommiger felligheyt/
Die onder schijn van doeght die vromschap uproepde/
Door welck de Werlt voormaels soo lybelicken bloepde.
Men vint sprack die ernstelck onder u Wolcken
Een boosen aert van Volck/ ia t' schuyen alder Dolcken/
Die de gantsche Werlt ontseggen v'pandelpck/
Deur twee snop Goddinnen/ die sy dienen schandelpck/
Namelpck Murcia loep/ en Inertia ledigh/
Die veel versoen offers op-offeren stedigh/
Van dingen die sy selfs noyt en hebben besuyt/
Met brassen/ hoereren en dincen dat altyt duyrt/
En bypckende den list bedeckt aen elcken sp'e/
Van Desidia, Fraus en Hypochrisie,

Trecken zy sijn tot sich t' gelt met grooter sommen
Dat door een anders sweet by een is gekommen.
Maer die vrome Labor niet Agenoria nit/
Die elck hoort te eeren als nootrustigheits stut/
Werden veracht/ bespot en verwoypen met veruyt/
Van dees die doch niet doen/ dat komt tot gemeen profyt:
Kensiet doch t' geselschap van Labors Vrouwe/
Val arbeys/ vol naerstigheits/ vol sorghs getrouwe/
Van u gesegent door miltheit ober bloedigh/
Ops sietmen bytelck ten gemeen besten spoedigh/
Om te geuen Coorn/ Wyn/ Olye/ Blasch/ Zout en Hout/
Met ander nootlycke bychten dupsentigh fout/

e Hoe Laboz en Agenozia
verstaten werden.
f Hier worden verhaelt de
ampren en werkingen in t'
langhe/ van yder der sachte
mede-ghesellinnen van Age-
nozia (dat is werckende) die
ware upreghsels zyn van de
Wynbr-gave Laboys (dat is
Arbeyt) so hier vooz verhaelt
is/ als men die in t' gemeen
verstaet/ maer wy in onse
aentekeningen/hebben die op
den bys-baber allen getoec-
ken/ om van hebys een lesse
te hebben/ in niet Ops/
werking verstaet den Jaen/
mer Pales/ den Esel en Gg/
met Politia/ de Sweep/ met
Harinda/ t' Houweel/ met
Wozis/ t' Hoel/ met Bellona/
den Schildt en Swaert/ en
met Vanata/ de Meer-ko-
se.

De dampen vande seben Ges
sellinen worden in 't langh
beschreben.

Pales geeft al 't gebiert arbejtsaem en huplijck/
Wol en Welck tot voetsel oock tot gemack cuplijck.
Wie siet oock Arachne niet vernustelijck pynen
Om spinnen en weben/ kleeren/ dekens/ gozdynen:
Larunda bout hupsen/ kasteelen/ woningen/
Kercken voor den Goden/ Palapsen voor Koningen.
Wanneer is oock Doris sozghvuldigheyt der vande?
Reed sy niet den Schepen opten baren swervende?
Met alle behoefte om hen te generen/
Met toe-voering van waer/ die geen Stadt mach ontberen?
Bellona die daer is een dappere Vrouwe/
Bestelt Swaerden/ Schilden/ en Wapenen getrouwe.
Sonder oock te vresen den stof/ het sweet/ het bloet/
Oock den doot selve niet/ die sy dick loopt in 't gemoet/
Alleen tot bescherminge vande gemeente goet.
Maer wanneer sietmen oock Panaceam rusten?
Wat bespoort sy doch niet met doorsichtiger lusten/
Alleenlijck tot dienste van 's menschen gesontheyt?
Sy doorwandert de Zee/ soecht wat in Nertrix gront leyt/
Sy ondersoect den aert van Vogelen en dieren/
Van krupt/ hout/ steen/ metael/ en kan 't al bestieren/
Tot kranchhejts verdyben/ of desselfs voorhoeden.
Of ick dan oock selve eenige nutte goeden
Vermach by te brengen ten oorbaer van 't Waderlant.
Verklaert myn name selfs/ die geeft daer of 't verstant/
Want ick stier den menschen ter godlijcker doeghden.
Ick straffe die misdaet/ loon/ weldaet niet vroeghden/
Ick brenge goep konsten voort/ vermaen goede leeren/
Schicke 't gemeene goet/ beledelck hups met eeren/
Seffen het oorlogh/ voede Gods-dienst niet klaerheyt/
Te weten die daer staet inden geest ende waerheyt/
Stelle den Oberheyt/ en schyppe Wetten hepligh/
Die een Stadt behoeghden/ wel rustigh en veplygh.
Nu ist miners onrecht/ schande/ en waert om verfoeijen/
Dat die geen die niet sulcx hen niet en bemoeijen/
Die niet altoos en doen/ die gemeen saken vluchten/
't Houwelijck versnaden upt vresen van vruchten/
Die in dees gemeenschap burgerlijck/ minlijck en schoon/
Niet brengen van roock/ woorde schaven een ydel toon/
Dat dese/ segg' ick noch niet herts trieren klachtigh/
Der gemeen vruchten syn en blyven deelachtigh.
Men vint noch andere/ die opt vierigh speelden/
Met verboden liefde en schantlijcke weelden.
Andere neren sich niet helische toberije/

Politia beschryft haer ampt/
en wat om nutte saecken daer
omme gaen.

Algemisten / die 't Wolck
loope maecten dat sy stercke
stoffe kromen in goudt veran-
deren.

Politi bidt om raet tegen alle
ongerechtigheyt / en dat Politi-
mus haer straffe.

God des wzaeck en der straf-
fe die de Gaecken Nemesis
Dochter van d' Orcaen en
Nacht geacht hebben.

Jupiter zeyhent Labor en A-
genozia.

De Helle en Agrondt geeft
zyn Dochter Traegheyt de
Aerde / dat is 's Wereldes
welust en betmaeck / daer sy
aerts / en sonder schoon om
leben. tot dat haer tyd en zyn
ongedult haer levende inswel-
leghyt / dat is datse seculwelyc
geppuyt sullen wozen inde
helsche roymen / waer haer
wozin noch pyn niet en sal
sien.

De Furien oft Raskenjen
zyn d'p Gesuiter / genoemt
Clyphon / Alecto en Mega-
gara / sy wozen geleyt noch-
te en vande Nacht en D'cheron /
Olyphens noemtse Dochteren vanden Hellschen Jupiter / dat 's Pluto / en van Josephina /
Hesiodus maectse Dochter van Saturnus / en van d'aerde / seggende datse voort-ghetommen zyn van de Duppelen bloede
die der d'zoopen up d'afgesneden inamelyckheyt van Saturnus / dees d'p Furien noemt men met eenen naem Eumenides ofse
Erynnes / Eumenides wil gheseyt zyn geen goet gedacht of gunstighheyt / Erynnes sin berberende ofse dul wozen / d'eerste is
geheeren Clyphon: Tisis is op 't ier wzaek / en Phonos is moort / bus soo veel als wzaek / moort: de tweede Alecto / daer
is om 'tse Alecto is in 't Oerzoo veel als een die gheen stabigheyt of rust en heeft: de derde Megara / is beniden: want
op 't Oerzoo veel als nyghig zyn / dese d'p hebben naer dat Hovenen meeninge / over den slychten bers-
schepben straffingen t'oessenen / en waeren daerom seer gheuzest / en elck strafte. soo p' meenden / de gene die verbielen in mis-
daden van haer aert / d'eerste / de moort of wzaek / de tweede / d'ongerast / die doot ontfabige sinnen / bus ter onkuyfheyt of
welust begaben / de derde / die npt d'zoogen / etc. i Verminlinge en stantvastigh zyn de oep waer is nemen.

Alchemisterije / guphelsche roberije /
Wichelrij / wangelooft / en godlose dingen.
Dit zyn name schenders / nacht menschen / duysterlingen /
Van snoder geboorte en der Doeten Apen /
Die looslyck allenreken die vruchten tot sich schrapen /
By Agenorja bearbeyt vltelyck /
Om leechlyck te verdoen / valt dat niet spytelyck ?
Tegen dit quaet / o God wilt u raedt ontlypcken.

Nu ist tijdt u Vonder en Blicken te bruycken.
Maer is u goedigheyt daer toe noch onwilligh /
So sent terstont neder / dat 's inmers recht en billigh.
Den wyden Polum God des wzaeck / en straffe hert /
Dees boosen in boosheyt op 't alder booste verwert.
Straft dees Wespen / sluypers en onnutte verflinders /
Die gantsch geen nut en doen / maer krachtigh veel hinderz.
D selve betamet / O Iupiter machtigh /
Dees lieve Maeghdekens u gaben eendrachtigh
Soo wel te beschermen / dat sy die snode handen
Niet te deel en werden t' uwer en t' haerder schanden.

Als nu Politi dees dingen verhaelde
Met een dappere ernst / daer geen soetheyt faelde /
Einde met een oock wees op de Maeghdekens repn /
Behaelde sy den toust vanden Goden gemeyn.
Daer omhelst Iupiter Labor ou verwinnelyck /
Cust Agenoriam / seggende minnelyck /
Gaet voort ghy dappere / volhert in u doeghde /
Den Hemel ende ons siep een lust en vroeghde.

Orcus geeft zyn Dochter Inertie die Aerde /
By self sal oock haer met haer Wolck van onwaerde /
Levendigh en doot op slocken en verflinden.
Daer sullen die tragen haer ' Furien vinden /
Die hem sullen quellen met sware ellendigheyt /
Sonder dat bebesthepts of bedroghs behendigheyt:
Daer onreynlyck verduet yet sal mogen verlichten /
Want die sal verwaren 't geguel der booswichten.
Maer ghy e'el doeght Ridderz / die onder den standert:
Van mynen Hercules Ridderlycken wandert /

Wilt

Wilt manlyck stryden en berwinnen byzomelyck,
 Elck spoede dooz ander te valdoen volkomelyck/
 Synen staet/ synen roep/ en syn gantsche leven.
 Men sal u geen krausken van Lauren te loon geben.
 Maer saligheyt eenwigh die maectt ware verbyders/
 Die kont eygentlyck toe den wettigen stryders.
 Als Jupiter 't selve byzomelyck hadde volsept/
 Kuste hy die Maeghdeken met Godlycker Majestept/
 En beval den byde stadelyck te wesen
 By den byzomen menschen in naer stigheyt gepresen.
 Doozts wilde hy dat die deucht met haer suster die lust/
 Paecht en bloot stadelyck by hem soude syn in rust.
 Alleen tot genot van die d'aerfche Kemele
 Dooz den naelde steken/ en inden Hemele
 Al wandelende die wijl sy noch leven op aerden.
 Maer Polixia wert beholen na waerden/
 Wel te doen schilderen die twee schoon Goddinnen/
 En die 't volck te toonen tot aenloedel der minnen/
 Of sy noch eens dooz liefde van 't Godlick behagen/
 Schynboeght en aertfche lust versma/ ende opwaerts sagen/
 Ende begerlick ten Hemele wilde stypgen/
 Om 't genot vande twee schoon Goddinnen te krygen.
 Doozts heeft daer Jupiter " Caliope beholen/
 So luydt als sy mochte/ in al d'aertfche scholen
 Om 't volck te verhoeden van 't dootlick sondigen.
 Dees openbaringe klaerlyck te verkondigen.
 En hoopt niet o mensch dooz Jupiter te helen/
 Den misdaet der herten valsch/ want hy sal delen.
 Den goeden loon/ straf den quaden/ elck na syn wercken.
 Die laetste dagh komt alle dingen ontdecken/
 Die trage quelt hem self/ en macht leven niet recken/
 Vernicut u/ 't is nu tijt/ men sal 't haest al neu merken.

De viermaerde Soelen die
 houden gebuycht hebben/ so
 Olimpische / Pyrgische / Jaso
 menise en Jethimense die ges
 neffent wierden dooz de booz
 naemse van Gheken/ en wert
 den ober-Admiral om-krant
 met een lanwoze kraus/in be
 loinghe van syn viceroe/ en
 geduyden hem den selve trans
 tot een eenwige gebughinghe
 van syn naemelingen.
 I God segent de seken dorche
 ters van Agnozia/ en gebied
 de byde / als moghentheydt/
 waerheyt/ segen/ bychtbaer
 heyt/ en 't leven/ by de men
 schen te blyben woenen/maer
 deughd en lust treck hy met
 hem ten Hemele/ om den nietsch
 te berouen dat hier noch wa
 re lust/ noch deughd te vinden
 is op aerden/ maer datse He
 mels/ supder en naecht Godd
 dienen.
 In Te weten/ deughd en lust/
 want alhier is gheen waero
 deughde noch lust te vinden.
 n Caliope is een vande negē
 Muse of zangh-Goddinnen/
 die Dochters syn van Jupi
 ter en Mnemose/har naē
 komt van kele Ops/ dat is
 goede stem / en berekent niet
 anders als soerigheyt des
 zanghs / en goede over-een
 stemminghe / die het singhen
 bereyghet te hebben / sy is
 weerdigher als alle haer aus
 der Susters / want sy leert de
 den Dichters geen lichtveer
 dige liefde singhen / noch der
 ionger luyden begeerte ders
 bullen mer een poel ghesnap/
 oft mer bypassige genegenhe
 den. O neen / want sulcke
 Dichters wilbt Plato up de
 Seden verriaghen te weten/
 up 't geselschap der leughd en der onwetende/
 te seer geneeygh tot veroeringe des geestes/ als die de verborzen meeninghe der
 Dichters niet en verstaen/ maer sy leerte singen de hymnen / dat syn Goddelicke Lof-zangen / de loben en heerlycke daden
 der helden/ en der gerucht-weerdiger mannen/ men zochte te wesen de Meeder van Orpheus / om de treffelijckheit van syn
 schynen/ gelick vertelt wozt/ dat andere Dichters van d'andere sulcke oock beionstigh/ en epurlesck mer humen konstigen
 neest waren toegeblasen en geduyden/ te weten/ Muscus van Cerypchoze/ Virgilius van Chalda/ en Ovidius van Cunterpe.
 pbe van Erato/ Champas van Melpomene/ Hesiodus van Byzania/ Homerus van Clio/ Pindarus van Polymnia/ Sapa
 p. Om dar d'onwetende en roekeloozen hoop niet wel en konde begrypen dat God dooz d'ingende is totte achter kamers van
 onser herten/ en dar by weer de alder heymelickste gedachten onser zielen/ soo dat daer upt volgende hy s'raest/ oft belootten een
 stende middel/ datter in de hellsen rijken s'waren/ die een weder afghesloopenen rijken naer syn verdiensten / en op dar zo niet
 denken en soude hem misdaer dooz de s'chrekers te verstoppen/ oft meenen dat de s'chrekers de overledenen doozel ontfangen eer
 weynigh oft geen menschen genuyden/ daer by syn/soo ist datse gedwongen syn te verlieren datter inde Helle by hellse s'us
 dat de ledeude (die dat konde geruygen) daer by syn/soo ist datse gedwongen s'iele / dooz de s'chrekers s'oen bekennen
 rien/ Cerymus oft Eumenides syn/ die als beulen / mer toymenten pder afghesloopenen s'iele / daer van ons de H. Schryf
 haer misdaden/ en dan loon naer verdiensten ontfangen. p Een gramelycken dagh des oordeels/ daer van ons de H. Schryf
 soo dickmaels vermaent/ in 't welck dit groo. Al/ upt niet geschayen/ wederom dooz hier en bleit tot mer sal komen/ en pder
 mensch dooz den hoogen s'chreker sal moeten verstoppen/ om loon naer verdiensten ontfangen/ daer niet bekecht oft verborzen
 sal blyuen/ Schrickt/ schrickt/ o mensche van de sonde/ en gedenckt dien laetse dagh.

H Y M N V S

Of

Lofzang van 't Goudt.

Wants gulde Centwe/ Meta-
mozz. Ouid. lib. 1.

In den Boecken by d' oude wyse beschreuen/
Vintmen d' oude arme Wereldt soo verheuen/
Dat sy die segghen gheweest te sijn van Goude/
Daer teghen die haere maer Coper sijn soude/
En d' onse Iser/ ia niet dan snode aerde.

Of wat erghers/ somen yet vint min van waerde.

Dits vryemt Stuber/ want doe waft rode Metael
Gants zeltsaem/ en min gheacht dan Iser oft Stael.

Salmen nu meer Goudt bind
als in de gulden Centwe.

Daer teghen vintmen nu ter tijdt meer Gouts in 't Lant/
Dammen in d' eerste tijdt Coper of Iser vant/

Soo dat dees rijcke Wereldt niet Goude verbult/
Wel rijckelijck niet Louter Gout mocht zyn vergult.

Die blinkende Ghesteenten zyn sulcx van nature/
Dat hun heure seltzaamhepdt waert maectt en dure/

Goudt wort door sijn beel-
heyt meer gheacht.

Maer 't begheerlijcke Gout heeft soo jonstighen kracht/
Dat het deur zyn veelhepdt veel te meer wert gheacht/

Hierom achtens d' ouden/ deur sijn seltzaamhept kleyn
Nu achtmen 't groot om dat het veel is en ghemeyn/

Dock quam 't om dat d' oude 't Gout niet buycken konden
Want sy sijn aert en werckingh niet verstonden.

Nu is be aerdt des Goudes
Goter bekent.

Maer nu weet elck dat het buyz 't Gout niet en hindert.
Soo 't daer deur wert ghesuyvert/ maer niet vernindert:

Ende want die Werelt metten buyze moet vergaen/
Dencht elck dat hem 't gedurighe Gout dan by sal staen/

En dat des eedelen Gouts onbederflijckheyt/
Sijn minnaers weeldich sal voeden in d' onsterflijckheyt.

Om Gout waerhinen alle.

Dit maectt dat de Mensch en allerley waren/
Sy sijn nootlijck of lustich willich ende garen/

Om dat lieve Goudt te hebben/ overgheuen/
Om 't Gout waecht Crijchsmen en Coopman d' leven

Want sy dencken/ wy moeten 't hier doch al laten/
Maer hebben wy Gout/ dat sal ons namaels baten/

Want dat mach deur buyz noch doot gheensins bederven
't Is goet goet/ dat elck steruende hem selfs mach er ven.

Hier deur vintmen soo weynich ghebende Christen/
En soo wele Gout suchtighe Algemisten:

Om de Werelt van 't beder-
wen te bezyn den soekten nu
Woudt.

Ouid. Metamozz. lib. 11.

Die

Die vlytigh blasen om d'aerde/steen ende hout:
 Immer's die gantsche Werelt te veranderen in Goudt.
 Om met den vernuftighen Midas te weren/
 Dat het slimmende buyt die Werelt niet sou deren/
 Ende die soo eeuwich in wesen te houwen.

Goudt houwen booz Gods.

Goudt mach al zyn lust ghe-
 nieren.

Goudt mach jaghen Vogelen
 Disschen / weyden / sopen /
 maeyen / etc.

Alle leekernisse wordt om
 't Goudt bereypt.

Alle kunstenaers werken om
 't Goudt die hier verholgen
 verhaelt zijn.

Obid. Metamor. lib. 4.

Om

Dus weet nu elck des Goudts aert wijslyc te aenschouwen.
 Die is ghedurich / maer sijn werckinghe is krachtich.
 Want het Gout schijnt ter Werelt een God almachtich/
 't Maect oock deur zyn by zyn almachtighe Menschenen/
 Ghienietende in Lijf waen ende Siel heur wenschen.
 Seker die 't ghelt heeft mach al zyn lusten kopen/
 Sietmen niet buyfent Menschen vlytelijck loyen/
 Om te vullen den rijcken buyck onverschadelijck?
 Genughe vanghen met Netten veradelijck/
 Oock met snelle Honden en Valcken konstlich ter vlycht/
 Disschen in Zee/ Dieren in 't Wout/ Vogels inde Luche/
 Andere sijn besich in 't weyden ende meesten
 Van Melck-Fonteynen en Wolvzaghende beesten.
 Dees vergult met Goudt-geel Coorn het aertrijck swert
 Ende die plant die vzeught van 't Menschelijcke hert.

Om alle 't welck smakelijck te bereyden
 Sietmen dan noch veelrelep handen arbeypden.
 Als Molenaers/Backers/Bier ende Wijnbouwwers/
 Coor/ Pastey-backers/ Aptekers ende Vleys-houwwers.
 Behalven den buyck hebben d' ooghen oock haer lust
 Makiende hoopwerck van kunsteners grooten onrust/
 Met Schildoyen/ Steenhouwen/ Gout en Zilver te smeden/
 Oock met Cappten en borduer-werck te reden.
 Men siet oock met allen vlytelijck woelen/
 Spinsters/ Webers/ en Bontwerckers voozt ghevoelen/
 Ick swijghe die Droukens/ daer die Mans na loopen.
 Want die zyn selden soo dicht/ sy en werden wel open.
 Dooz een nulde gout-reghen / vooz haer begheerlijck
 Als die niet en klatert/ want dan sijftmen noch eerlijck.

Den dienst des reuyt onderhout mede veel lipden/
 Dooz planten ende vzauden van rieckende Krupden/
 Dooz 't konstelijck menghen van dieerbare salben/
 En dooz diesghelijck meer/ hier nau verhaelt ten halben.
 Maer wat moepten maken die leckere ooyen
 Vooz Luyte/ Fluyte/Harpe/Orgel/Cromhoeyen
 Vpoel ende alle Instrument Musicael:
 Oock vooz die stemme/ zoeter dan die Nachtegael:
 Dooz by gaende die teder Ooyen cranspuych
 Die dper copen honich-woozdekens senpuych.

Om te schynen 't gunt sy niet en willen wesen/
Als sy banden quaden goet werden gheprezen.

Wilde ich dan hier noch al d' ambachten brenghen ter dans
Als schrijnwerkers/potbackers/stoelbrapers/timmermans/
Smits/lyndraejers/verwers/glasmaeckers/droochscheets-
ders/

Die alle heuren arbept het Gout onderwerpen
Ich sou mijn ghesleten Pen dickmael moeten scherpen.

Siet soo menich Mensch dient den Rijcken uptwendich/
Die elck booz ander naer sich en behendich/

Om van sijn Goudt te genieten zyn pogende.

Maeckt dan 't Goudt niet over veel Menschen mogende!
Alfoo geeft het Goudt/ al dat den lichaem mach lusten.

Dat ist alleen niet/ het stilt oock den waen met rusten.

Menntmen dat hoge staet den moet mach vernoeegen

't Geschoncken Gout can hem die ter keure toe boegen.

Stont pemaent gaerne in vermaerthepts edelen

Het eedele Gout maeckt den boeren eedelen.

Heestmen 't volcx eere boven alle dingen lief

't Eerlycke Goudt maeckt eerlyck/ al waert hoer of dies.

Want het Gout is verde boven doecht eerwaerdich.

't Gout maeckt dootslagers/ia ooc moorders rechtvaerdig/

't Gout maeckt den bloden stout/ den plompen koutich/

Den leelycken schoon/ en den strengghen rechter jonstich/

Die (mits van 't ghenadighe Goudt veel 't ontfanghen)

Ghenadelijck 't verbeurde leven kan verlangen/

Soo datmen niet wenschelijcx en mach bedencken/

Of 't overbloedich Gout kryget niet schencken.

Dits groot/maer noch veel grooters kan 't Gout ons ge-

Want deur nultheyt verkrichmen 't eeuwige leven. (ven/

Ghemerckt Nelmoeffen den Mensch van sonden vryen/

Ende brengen die ziel in 't hemelsch verblijen/

Machmen oock yet beters wenschen of begeeren?

Al dit mosten die slechte ouden ontbeeren/

Deur 't outberen van des Goudts overbloedicheyt/

En oock deur heur sinpele onbroedicheyt/

Die des Gouts aert noch werckinge niet en verstant.

Hierom na dien 't Gout voormaels lag in s' werelts gront/

Verborggen/ onbekent/ongebrypckt ende ongeacht/

Dat nu elck kent/mint/brypckt en vergaert met alder macht/

Soo blyckt d' oude Werelt Afser/ ja vermolsemt Hout/

En de tegenwoordige daer tegen sijn louter Goudt.

De Doet kan niet alle nos-
men wat het Goudt doet.

't Goudt maeckt gebieustich
en mogende.

Ebel.

Eerlijck.

Rechtvaerdich.

Den bloeden stout/ den le-
lycken schoon.

Verlanght het leven.

Men mach niet wenschelijc-
ker alst Goudt bedencken.

d. Outen verfonten des
Goudts aert niet.

Daerom was d' oude Werelt
Afer / en de tegenwoordige
Goudt.

Van de

Gevangenisse.

Odt almachtich is wonderlijck is zijn wercken/
 In al 's menschen doen mach men oock wonder mercken/
 En ick moet wonder schryppen/ soo 't hert onrustich// is/
 Om een Parador/ dats wonder sproock te bewysen
 Want ick denck de ghevancknisse te wysen/

In 't bethoonen/ datse wenschelijck en lustich// is.

't Verkrpgen der begeerten van 't goedt menschelijck
 Is voor allen menschen lustich en wenschelijck/
 Soo is oock mede 't ontgaen van 's menschen quade/
 Dit goedt is Deucht/ 't quaedt sonde/ want ware deuchde
 Salicht den mensche/ met gestadige vzeuchde
 Maer sonde boet hen selfs/ en quelt met ongenade.

Nu oeffent de Kercker den goeden met verblipden/
 Den quade doetse booshepds hanteeringe af-snyden/
 En geeft so den goeden vzeucht/ den quaden ruste:
 Baertse dan in den manlijcken verduchheid/
 En vzydtse d'andere van quellijcke schuldicheydt/
 Ist de Kercker dan niet een wenschelijcke luste?

Maer sal hier yemandt seggen sy rooft den vyshpdt/
 Dit is der menschen meeste lust/ begeerte en blyshpdt/
 Hoe kan vyshpds verlies eenichsins lustich wesen?
 Merckt: misbruyckte vyshpdt quetst en is schadich/
 Daer af verlost de gevancknisse gestadich/
 Dat van 't quaedt verlost/ werdt te recht gepresen.

Ist voor den onwysen kinderen niet te wenschen/
 Dat hen trouwelijck by den sochvuldigen menschen/
 Duyt/ mes/ en al dat quetselijck is werdt onthouwen?
 Want het soude in haer misbruyck en handen/
 Hen doodelijck wonden en smertelijck branden/
 Het is voorwaer lustich dat beschermt voor benouwen.

Vyshpdt is macht hebben om wil te volbringen/
 Die wil meynut des menschen nut in alle dingen/
 Maer sy verkieft d'ichwils schade deur sothepdt bedrogen/
 Van is haer nut des volbringers macht te der ven
 Want soeckende nut/ souse hinder verwerpen/
 Wie soude zyn eppen schade doch wenschen mogen?

Den ontopen staet dan wenschelijck te begeeren
 Den macht van haer sotten wille te ontbeeren/
 Om soo haer vederffelijcke schade t'onthomen:
 Nu zijn alle menschen op aerden soo onvroedt/
 Datse niet en weten/ wat hen quaedt is oft goedt/
 Des zijn alle menschen sot/ niemant uytgenomen.

Soo volcht/dat voor alle menschen op der aerden
 De Kercker mit is/ lustich/ begeerlijck van waerden/
 Want die rooft hem/ van macht en berdyet te proeven/
 Doorwaer van 't verderben is elck hen afkeerlijck/
 Soo is niemant dan verderbens macht begeerlijck
 Vyphepdt der ven is dan lustich/ want sy werckt bedroeven.

Alsoo wrocht de vyphepdt van ons eerste Vader
 Pijnlijcke droefhepdt voor de menschen allegader/
 Als zijn onverstandt 't verderben giuck verkiezen/
 Ach had hy die schadelijcke vyphepdt ontbeert/
 Hyen wy waren noch onschullich ge-eert
 In 't Paradijs sonder dat te mogen verliesen

Wysse dan Adam was den vernuftigen vliessen,
 Die wetende dat 's menschen vyphepdt onwis// is/
 Haer sottichepdt met willige banden bedwanck:
 Want hy om van zijn vyge lust niet te zijn verlast/
 Hem selven dede vangen en binden aen de mast/
 En ontquam soo der Syenen aentreck en gesanck.

Gemerckt dat de wenschelijcke zinnen onbast// zijn/
 Soo dat wy door onse blinde vyphepdt dick in last// zyn/
 Ons qualijck vaert werckende deur sot bedencken.
 Wie sou hem selven niet voor een wensch toe-schryven/
 Dat hy op 't scheeps boordt moeste blyven/
 En macht der ven om hem selfs te verdyncken?

Nu weder de gebangens die zijn tweevuldich/
 Want alle gebangens zijn schuldich oft onschullich;
 De schuldigen vangt men om misdaedt oft bozen/
 De misdaet is oock doodelijck of niet/
 Den doot-schuldigen quelt een onepuelijck verdriet
 Soo men 't waent/ en d'ander ontwijckijck sozgen.

Als den quaden sterft/ soo eynt hy sijn droevige quaethepdt/
 Dit is 't gene/daer in sijn wenschelijcke baet leydt/
 Ist niet lustich dzyck en 't quaet datmen vreesft t'ontblieden?
 Hy weet dat hy doch van hem selfs eens steruen// moet/
 Des hy hem begheerlijck om sijn quaedhept te deruen// spoet/
 Want de doot is wenschelijck voor ellendighe lieden.

Oock is de quaet-boender soo steruende anderen nut/
 Want d'erenplaer straffe deur vzeese veel quaet beschut/
 Dus valt sijn doot vermaert/vuichtbaer en stichtelijck/
 Ander en leuen hen selfs noch niemant tot profpfe/
 En werden 't leuen nae ppulijcke smerte qupte/
 Maer dese sterft ghesont/ spoedich en lichtelijck.

Enighe vereeren Sinte Barber/ met haer sven wichtich/
 Biddende deuoet om eenighen doot voorsichtich/
 Dat hem dick mist/dan quets het onuersien geschut meest:
 Maer den Kercker/houd den doot stabich voor ooghen/
 Dat hem de geuangenis daer na schicken moghen/
 En maect datmen deur 't dickmaels vzeese den doot niet en vzeest.

Is dees geuangenis misdaet dan niet dootlijck/
 Die Kercker doet hem sijn quade laten nootelijck/
 Want nu den Mensch altp wat moet doen/ 't sp goet oft quaet/
 Soo volcht dat hy 't quaet latende 't goet moet plegen/
 Goet doende/ wert goethepts aerb en 't goet verkregghen/
 Soo verkright de Kercker 't begeerde goet vvoegh en laet.

Valt het verkrigghen van 't ghewenschte goet niet lustich?
 Dit verkrigghet den geuangenien deur den Kercker rustich/
 Is dan den Kercker niet wel een lustighe saecke/
 Dat ick segge die banden 't quaet doen te beletten/
 't Blijckt datmen daer mach noch roben/moorden/affetten/
 Noch kneuelen/ overmits die gherede wzaecke.

't Is oock wenschelijck dat van 't gesichts beroynghe
 Van 't vleys begheerlijckheyt/en 's herten verstornghe
 De geuangenis overmits de boepens wert verlost/
 Want hy sit doncker/ oft hy siet niet dan onlust/
 Des heeft hy geen quade begeerten noch onrust/
 En sterft soo de sonden dat hem luttel moeyte kost.

Niemant en is soo buyl hy waer gaeren reyn gheplesen/
 Gemint elck der deuchden schijn/ hoe veel meer 't wesen.
 Die Kercker maectet oock/ en door dien wordet 't lijf heel reyn/
 Daer dien dan de banden/ de hoochste wensch verkrigghen/
 Die sou haer wenschelijck lust konnen verswigen?
 Sy geuen een supber hert aller deuchden fonteyn.

Die Kercker doet de sonden treurich bedencken/
 Sy kan door af-latingh en berouw/ de hoosheyt krencken/
 Sy baert door 't straffende onderwys selfs kennisse/
 Sy maect den Mensch door doordeel ten goeden spoedich/
 Gheduldich/ gehoorjaem als een lam/ sachtmoedich/
 Worderende soo de deucht met der sonden schenuisse.

In den Kerker spreektmen dagelijcks van steruen/
 Dit vermaen doet de dootlicke sonde deruen/
 Want men gedenckt daer by 's menschen oock Godts oordeel/
 Van komt upt de vrese/ onnut van lievens noot/
 Een salighe vrese/ voor de eeuwighe doot
 Dits wyshepts begin/ wat dunct u is dat gheen boordeel?

Is dat gheen boordeel om begeerich na te loopen?
 Is dat gheen Beerle/ daerment al om soude verkoopen?
 Is dat niet 't nodelijckste/ en by Magdalena verkoopen?
 Wat machmen hier doch wenschelijcker begeeren
 Dan de verstant bernende vrese des Heeren?
 Die dees vint/ al verliest hy 't al/ heeft niet verlooren.

Dit is 't heplsaeim boordeel/ der Hoeren en Boeden/
 Den welken haer sonden meer dan die klupsters bedroeben/
 Des sy oock voor den schijnheylighe sullen ingaen/
 Och/ waer dit verstant by elck gebangen in dadich/
 Godt soude haer aller ontbermen genadich/
 Maer nu vintmer veele die 't in een verkeerde sin slaen.

De banden betenunen dees wilde dieren sel/
 Als rasende Menschen/ die in 't duyfster bedaaeren wel/
 Oft als deuchtieten/ die de Casteelen woest maecken/
 Niemant is soo verwoest/ de sloten maken hem tam
 Als daer niemant verandert in een Lam/
 Hoe sout genesende goet niet soetlyck smaecten?

Maer is yemand upt pennincklike schult gebangen/
 Die en heeft geen ancr t voor 't schandelyck hangen/
 Want selden sietmen die groote dieben op knopen.
 Dees gebangen is schuldigh/ buypen/ oft met syn schult/
 Ist zyn schult niet/ soo heeft hy lichtelyck gedult/
 En pynt hem niet seer om upt de banden te lopen.

Want sulcke menschen en binden hun selven niet bedrogen/
 Als die met smaeds hasert naer goet ren pogen/
 En komen soo in gebancklicher hooghdyen:
 Als een Paert tot zyn bederben hout woest en wilt/
 Voor des opsitters konste met den toom rustigh wert gestilt/
 Dat hem tot zyn gemack soetelyck laet berijen.

Soo werd die dreught betent van 't woedelyck hollen/
 Van 't moegelyck leven/ van 't onvroedelick sollen
 Voor den matigen toom van de Kerker bedaert.
 Dit let hen het dyncken/ hoereren en verchten/
 Worden/ dootslach/ en ander ongerechtighepts knechten/
 Soo datse hen gesont ende onschuldich bewaert.

Dit is noch alleen niet/ wantse avond en morgen
 Den sozghledigen menschen den kost can besorgen/
 Die anders in gebreck hongerigh waren vergeten.
 Alsoo verloft de Kercker voorszichtig en kloeck
 Die gevangens van Adams pynlike vloeck/
 Datse sonder sweet haers aenschyns 't bydoet waerdigh eten.

Sonderlingh als 't halt dat een milde Hertem/
 Met een sozghvuldige Anna getrou van herten/
 D'arme gevangens oock gerieken rypckelyck:
 Want dan zynse in 't volle leuige lecker-landt/
 Hebben de onbesozghde kost/ vreesen vooz geen bycker handt/
 Laten 't vogelken sozgen/ en singen Muspckelyck.

Dese moghen op haer eyghen Acker niet bouwten/
 Des verlanght hem niet te vliegghen upt de Couwen/
 Want sy moghen nae lust eten/dyncken/en slapen/
 Recht als de gnoztende onrepne beesten
 Genteten sulcke edele swynige geesten/
 Der Epicurenen saligheyt rechttschapen.

Maer diemen doet vangen buyten haer schulden/
 Is om haer deucht/ oft om een ofte thien 1000 gulden/
 Ende betalinghe vande welcke sy faelen
 Sulcke hadde de soztupn niet armoede gedreycht/
 Maer gevangen maecht hysc rijk upt ionste geneycht/
 Hem van alles versiende/ dat andere betalen.

Al en gaet hy niet upt hy hebet van gheen doen
 Want een ander haelt sijn behoefte about en noen/
 Die hem aen-dient/ vlytich/ weeldich en begeerlyck/
 Wat schaet den geldeloose vzoerkens het der ven van 't gelt/
 Alst een ander vooz haer wellust mildelijck telt/
 Dus is een penninccken te hebben eerlijck.

Doet dan pemant om deucht gebancknis lijen
 Alst onderwplen wel valt in Turckijen
 Daer 't den quaden lust is den goeden te vernielen
 Soo is hy een ionger van Godlycke klaerheyt/
 Die wacht hem niet onberwinnelijcke waerheyt/
 Om hem te bebyjen van de banden zoner zielen.

Wat baet hen 's werelts bypheyt diens ziel is gebonden
 Met dupsent aenlebende dootlycke sonden?
 Wat schaet oock de rijke Ziel dees lichaems banden?
 Piet/ hy pronckt met zyn Meesters cluysters eerlyck/
 Meer dan menigh Zot met ketens van goud begeerlyck/
 Der vromen boepens eeren hun den vanger tot schanden.

Veel deuchtſame Heydens/ſoo ſtrijtbaer als geleerd/
 Hebben met haren gevancknis den Kercker ge-eert
 Als Socrates, Phocion, Regulus, en meer anderen
 Oock ſoo veel Propheeten/ Apoftelen/ en Gods vrienden
 Die den Heer vrolijk inde gevancknis dienden.
 Dat menſe ontallich vindt in ſchriſtuers dooz-wanderen.

Dat nu de banden geen droeffhepds oorzack en zijn
 Mercktmen lichtelijck / aen d' onderschept tuffchen droeffhept en pijn/
 Want droeffhepdt is een waen beſtaende in 't gemoet/
 Spruytende uyt meyninge dat de menſch yet quaedt geſchiedt/
 Maer pijn is ſmert in lichaem/ geen treuren noch verdriet
 En komt uyt honger/ doozſt/ oft gequel/ in vleys en bloedt.

Gevangen te zijn en is geen pijn voort 't lichame/
 Want de plaets is grooter dan 't lijf/ warm ende bequame/
 Oock mach 't lichaem ſpijs en drancck genoegh gebeuren/
 De wyſe man en heeft geen waen / maer goedt verſtand/
 Dat noyt in banden yet ſichtbaers quaedthepds vant
 Dus mach hem die gevanckniſſe niet doen treuren.

Der onwyſe ſotten droeffhepdt vergaet metter tijdt
 Want die voelt dat hy noyt pijnlijck en lijt/
 Als die gefondt/ bet/ ſterck/ in boeyens leeft/
 Hy treurt niet dat zijn ziel in des lijfs Kercker woont/
 Des hy 't ſnoode lichaem oock niet en verſchoont/
 Dat veel repnder en ruymmer gevanckniſſe heeft.

Men ſiet deſe veel tijdt na upthomen verlangen/
 Maer alle menſchen zijn inde Wereldt gevangen/
 Van welcke/ de duyſentſte niet na verloſſinge hoopt/
 Want elck weet/ ſal hy de Hemelſche wyſhepdt erven/
 Dat hy in 's wereltds gevanckniſſe de doot moet ſterven/
 Maer de hoop van d'ander dick banden en doot ontloopt.

De trou hecht man en wijf/ dat geen van hen bepen
 By andere mach ſlapen/ ſp mogen oock niet ſcheyen/
 Alſoo dwingt de Kercker den menſchen op een ſtede:
 Gelijck een vrou voor een man/ is een plaets genoegh
 't Quelt een man niet/ maer een wijf te hebben 't zijn geboech
 Dies heeft oock die gevangen in een plaetſe zijn vrede.

Maer de gevangen (denckt men) moet zijn wijf ontbeeren/
 Is dat een deuchdelijcke vrouwe met eeren/
 Soo berandert het verlangen/ die liefde beſondere.
 Die trouwe doet haer proebe/ dat verluſticht de man/
 Des hy ſlapens ſathepdt maectt zijn krachten niet wan/
 Maer 't afweſen maectt den man vromer en gefondere.

Iſt een quaedt wiſſ ſoo elck de ſpne waent gemeenlijck/
 Wat verbiedt is 't hem gheſcheyden te zijn eenlijck
 Van een twiſtich/ liſtich/ klappich/ ſnappich/ heploos wiſſ?
 Oers is pijnlyck te hebben en luſtich te miſſen/
 Want haer afweſen doet ſtadighe onruſt liſſen/
 Soo ſtreckt de Kerker en Kerckhof voor ziel en liſ.

Sy toont de vrienden en kan veel onluſt beletten/
 Diemen heeft in 't reypen/ honger/ kout en hetten/
 Regen/ windt/ ballen/ arm/ been/ ia den hals te byken/
 In ſtock ſittende/ machinen in Zee niet verdrincken/
 Men hoorder geen moordelijcke Swaerden klinken/
 Want de Weerloofe en vecht niet/ en wert oock niet doorſteken.

Eyndelijck ruſt is 't eynde van al 's menſchen wercken/
 Dus is ſy beter dan d' arbept/ een kint ſou 't mercken/
 Ende gebanckenis viertmen altijd ruſtich/
 Daer by/ en by al 't verſchreven klaerlyck mach blijcken/
 Dat gheen bypheynt by haer is te gelycken/
 En dat de ghevangenis wenschelijck is en luſtich.

Maer nu op dat oock niemant en waen/
 Dat ick hier ſoude willen beſtaen
 Vande gebanckenis een Hemel oft Dieel te maecten/
 Soo wil ick hier het zepl gaen ſwichten/
 Om wederom van nieuws te dichten
 Eenige andere ſtichtelijcke ſaecten.

Begonnen ende voleyndt inde gevanckniſſe,
 't laer ſeven en ſeſtich op Vrouwen ontfangenisse.

D. V. COORNHERT.

00489780 / Edc A 48168

AMSTELÆDAMI,
Gedrukt by Paulus van Waesteryn.
ANNO 1620.